

DPN 6073

Title : वाजसनेय संहिता / VĀJASANEYA SANHITA

Run. No. 6764

Cat. No.

Micro. No.

Subject Ritual

Religion : Hindu / Bauddha

Language : Skt. / New. / Nep. / Skt.- New. / Maith.- New. / New.- Nep. /

Size in cms. 13.0 x 27.7

Folios 130 Lines (in a page) 6

Compl. / Incompl.

Chapt. / act / 40

Author / translator

Scribe / donor पशुपति मान प. माय् Pasupati mān

Date: NS / SS / VS / KS

Ruler / place

Pahmay.

Script : New. / Dev. / Bhuj. / Ran. /

Illus. :

Material : palmleaf / paper / thyasaphu /

Condition : fine / damaged by worms, rats, water /

Beginning, colophon, post-colophon :

* ॐ स्वस्ति ब्रह्मसो नमः ॥ ॥ इमं मे । इमं मे वरुणा श्रुधी हवमग्रा च मृडय ॥ त्वा मरु राच न्मे ॥
= ॐ इम् ॥ रव ब्रह्म ॥ ॥ इति वाजसनेय संहितायान्दीगर्ध पाठे चत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ॥

संहि ॐ स्वस्ति ब्रह्मणे नमः ॥ इमं मे । इमं मे वरुण शुधी हवमद्याचमृड
य ॥ त्वामं सुराचके ॥ १ ॥ तत्त्वाया मित्र त्मणा वदमानुत्त दाशास्ते यज
मानो हविर्भिः ॥ अद्देडमानो वरुणे हवो ह्युरुशः सुमानः आयुः प्र
मोषीः ॥ २ ॥ त्वन्नः । तन्नोऽअग्ने वरुण स्पष्टिद्वान्देवस्पहेडोऽअवया
सि सीष्ठाः ॥ यजिष्ठो घङ्कितमुः शोश्रुशानो विश्वा देवाँ सि प्रमुमु श्रीः
गध्यस्मत् ॥ ३ ॥ सत्वम् । सत्वप्रोऽअग्ने वमो भवोतीनेदिष्टोऽअस्पाऽउ १

यसो ह्युष्टो ॥ अवयत्वणे वरुण रिराणे बीहि मृडीक सुहवो न
अधि ॥ ४ ॥ मही मूषु । मही मूषु मातरं सुव्रतानां मृतस्य पत्नी मर्वसे
हुवेम ॥ तुविद्वज्जामजरती मुतुची सुशर्माणमदितिं सुप्रणी
तिम् ॥ ५ ॥ सुत्रामाणमृथिवीम् । सुत्रामाणमृथिवीन्द्रामनेहसं
सुशर्माणमदितिं सुप्रणीतिम् ॥ देवी नारुणं स्वरित्रामनागसु
मस्रवतीमारुहेमा स्वस्तये ॥ ६ ॥ सुनावमारुहेयम् । सुनावमारुहे

सं
२

युमसंवतीमनागसम्॥ शानारिञ्चाऽस्वस्तये॥१॥ आनः। आनोमि
आबरुणाद्युतेर्गाधूतिमुत्तम॥ मद्धारजाऽसिञ्चकृत्॥४॥ प्रवा
हव। प्रवाहव। सिस्रतञ्जीवसेनु। आनोगधूतिमुत्तमद्वुतेन॥ आमाज
नेऽश्रवयतं शुवानाश्रुतमोमिञ्चाबरुणाहवेमा॥२॥ शानः। शानो
भवन्तुवाजिनोहवेऽसुदेवतातामितद्ववःस्वर्काः॥ जुम्नयतोहिद्वक्तु श्रीः
रक्षाऽसि सनेम्पस्मद्युयवुनमीयाः॥१०॥ धाजेध्वजेवत। धा २

जेध्वजेवतध्वजिनो नोधनेषुद्विष्णाऽअमृताऽजतताः॥ अस्यमहःपि
वतमादयध्वहृप्तायातपथिभिर्देवयानैः॥११॥ समिद्धोऽग्निः। स
मिधासुसमिद्धोद्वरेण्यः॥ गायत्रीछन्दः। इन्द्रियत्राविर्गोर्वयोदधुः॥
१२॥ तद्वनपाछुविद्वतः। तद्वनपाछुविद्वतस्तद्वपाश्चसरस्वती॥ उ
सिहाछन्दः। इन्द्रियद्विषुवाज्ञोर्वयोदधुः॥१३॥ इडाभिरग्निः। इडा
भिरग्निरीडाः सोमोदेवोऽअमर्त्यः॥ अनुष्टुप्छन्दः। इन्द्रियमपञ्चावि

सं० गौर्वयोदधुः॥१४॥सुवर्हिरग्निः।सुसर्वांस्तीर्णवर्हिरमर्त्यः॥बृह
३ तीछदः।इन्द्रियविवत्सोगौर्वयोदधुः॥१५॥दुरोदेवीः।दुरोदेवीर्दि
शोमहीर्ब्रह्मादेवोब्रह्मस्पतिः॥पुङ्क्तिश्छदः।इहेन्द्रियतुर्यवाङ्मोर्व
योदधुः॥१६॥उषेयुह्वी।सुपेशासाविश्वेदेवाः।अमर्त्याः॥विष्टुमंश्छ
६ दः।इन्द्रियमपृष्टवाङ्मोर्वयोदधुः॥१७॥देव्याहोतारा।मिसजेदेणसु श्रीः
यज्ञायुजा॥जगतीछदः।इन्द्रियमनज्ञानोर्वयोदधुः॥१८॥तिस्रः ३

३डा।तिस्रः।इडासरस्वतीभारतीमरुतोविशः॥धिराङ्कदः।इहेन्द्रियन्धे
नुर्गौर्वयोदधुः॥१९॥त्वष्टातुरीपः॥त्वष्टातुरीपोऽअङ्कतः।इडाग्रीष्
ष्टिवर्धना॥द्विपदाछदः।इन्द्रियमुक्तागौर्वयोदधुः॥२०॥शमितानः।
शमितानोघनस्पतिः।सविताप्रसुवज्जगम॥कुकुप्छदः।इहेन्द्रियं व
शावेहदयोदधुः॥२१॥स्वाहायज्ञम।वरुणः।सुहृत्रोभेयुजङ्करत॥
अतिछदाः।इन्द्रियं बृहदसुभोगौर्वयोदधुः॥२२॥वसन्तेनः।अतुना।

सै० देवावसवस्त्रिदतास्तुताः॥स्थतरेणतेजसाहविरिद्वेद्योदधुः॥२३॥
 ४ ग्रीष्मेणऽऽतुता॥देवारुद्राःपञ्चदशेस्तुताः॥ब्रह्मायशसाचलेहवि
 रिद्वेद्योदधुः॥२४॥वर्षाभिर्जतुना॥वर्षाभिर्जतुनादित्यास्तोसप्तद
 शेस्तुताः॥वैरूपेणविशो जसाहविरिद्वेद्योदधुः॥२५॥शारदेनऽ
 ञ्जतुता॥देवाऽएकविंशऽऽभवस्तुताः॥वैरुजेनश्चिन्त्याश्चिन्त्यऽ श्रीः
 हविरिद्वेद्योदधुः॥२६॥हेमन्तेनऽऽतुता॥देवास्त्रिणवेमरुतस्तुताः ४

वलेनराक्षसीःसहोहविरिद्वेद्योदधुः॥२७॥शेतिरेणऽऽतुता॥
 वा देवयस्त्रिदशस्तुताः॥सत्येनरेवतीःतत्रहविरिद्वेद्योदधुः॥
 ॥२८॥होतायज्ञतःसमिधाग्निमिदस्यदेश्चिन्नेहृत्सरस्वतीमजो
 धुम्नानगोधूमेःकुवलेर्ज्ञेयजमधुशक्तेर्नतेजऽइन्द्रियमयःसोमः
 परितुताघृतमधुघ्रात्वाज्यस्यहोतव्यजः॥२९॥होतायज्ञतनूनपा
 तः॥होतायज्ञतनूनपात्सरस्वतीमविर्मेघानभेषजमप्यामधुमता
 सरस्वतीम्॥

सं०

५

भरन्निश्चिनेद्वायवीर्यम्वदेरूपवाकाभिर्ज्ञेयजतोक्तमभिःपयःसोमः
परिस्रुताघृतममधुघ्राज्ज्यस्यहोतव्यज॥३०॥होतायज्ञत्रराष्टस
नानुमदुम्पतिःसुरयाभेयजमेघःसरस्वतीमिषग्रथोनचदुश्चि
नोर्ध्वपाऽइद्वस्यवीर्यम्वदेरूपवाकाभिर्ज्ञेयजतोक्तमभिःपयःसोमः
परिस्रुताघृतममधुघ्राज्ज्यस्यहोतव्यज॥३१॥होतायज्ञदिडेडितः श्रीः
होतायज्ञदिडेडितऽआजुक्कानःसरस्वतीमिदुम्बलेनवृद्धयनृष

श्रीः

५

भेणुगवेद्वियमश्चिनेद्वायभेयजंयवैःकर्कन्धुभिर्मधुलाजेर्नमास
रमयुःसोमःपरिस्रुताघृतममधुघ्राज्ज्यस्यहोतव्यज॥३२॥होता
यज्ञहृर्हिरुस्रदाभिषङ्गासत्यामिषजाश्चिनाश्चाशिशुमतीमि
षगधेनुःसरस्वतीमिषगदुहऽइद्वायभेयजमयुःसोमःपरिस्रुताघृत
ममधुघ्राज्ज्यस्यहोतव्यज॥३३॥होतायज्ञदुरोदिशः।कवस्मो
नव्यचैस्वतीरुश्चिद्वा नदुरोदिशऽइद्वोनरोदसीदुघेदुहेधेनुःस

सं०

६

रस्वतीश्चिनेद्याय भेषजं शुक्रं न ज्योतिरिन्द्रियमपयः सोमः परि
सुता दृतममधुघ्नत्वाज्जपस्य होतव्यं ज॥ ३४ ॥ होता यक्षत्सुपेश सोम
नक्ता दिवाश्चिना समं आते सरस्वत्या त्विषि मिद्वे ए भेषजं श्ये नो
न रजसा हृदा श्रुयानमा सरमपयः सोमः परि सुता दृतममधुघ्न
त्वाज्जपस्य होतव्यं ज॥ ३५ ॥ होता यक्षत्सुपेश होता रा॥ भिषजाश्चिने श्रीः
दुन्नजाष्टविद्वानक्नुन्न भेषजेः शूषं सरस्वती भिषक्सीसे न दुहः ३६

श्रीः

६

द्वियमपयः सोमः परि सुता दृतममधुघ्नत्वाज्जपस्य होतव्यं ज॥ ३६ ॥ हो
ता यक्षत्सुपेश देवीः होता यक्षत्सुपेश देवीर्न भेषजं त्रयस्त्रिधा तवो प
सो नृप मिद्वे हिरण्यमश्चिनेद्याय भारती वाचा सरस्वती महः ३७
यः दुहः ३८ द्वियमपयः सोमः परि सुता दृतममधुघ्नत्वाज्जपस्य होतव्यं
ज॥ ३९ ॥ होता यक्षत्सुरेतसमृषुभम॥ होता यक्षत्सुरेतसमृषुभनर्था
पत्न्यष्टारु मिद्वंश्चिना भिषजं न सरस्वती मोजोन नृतिरिन्द्रियत्वं को

सै० नरभुसोभिषगयशःसुरयाभेषजं श्रियानमासरम्पयःसोमःपरि
 १ सुताद्युतममधुघ्राज्जपस्यहोतव्यज॥३६॥होतायक्षद्वनस्पतिः
 शमितारंम॥होतायक्षद्वनस्पतिःशमितारंशुतक्रतुमीमन्नम
 न्मुःराजानंघ्रागघ्नमसाश्रित्वाभामःसरस्वतीभिषगिद्रायडु
 हःइन्द्रियम्पयःसोमःपरिसुताद्युतममधुघ्राज्जपस्यहोतव्यज॥ श्रीः
 ॥३७॥होतायक्षदग्निंस्वाहा॥होतायक्षदग्निंस्वाहाज्जपस्यहो

कानांस्वाहामेदसामृथक्त्वाहुच्छागमश्चिद्वाहंस्वाहामेष
 रंसरस्वत्येस्वाहःअथममिद्रायसिंह्यायसहसःइन्द्रियंस्वाहाग्नि
 नभेषजंस्वाहसोममिन्द्रियंस्वाहेइंद्रिःसुत्रामाणंसवितारं
 एभिषजाम्यतिस्वाहावनस्पतिमिन्द्रियमाथोनभेषजंस्वाहादे
 वाऽत्राज्जपपात्रंषाणोऽग्निर्ज्ञेषजम्पयःसोमःपरिसुताद्युतममधु
 घ्राज्जपस्यहोतव्यज॥३८॥होतायक्षदग्निंस्वाहाज्जपस्यहो

सं० मेदसो जुषेतां हविर्होतर्ष्यते॥ होता यज्ञस्य सरस्वती मेधस्य घृणाया
 मेदसो जुषतां हविर्होतर्ष्यते॥ होता यज्ञदिदृशुमस्य घृणाया मेद
 सो जुषतां हविर्होतर्ष्यते॥ ४१॥ होता यज्ञदश्विनो सरस्वतीम् । होता
 यज्ञदश्विनो सरस्वतीमिद्वर्षुत्रामाणमिमे सोमाः सुरामाणश्छागे
 न मेधैर्जसुभैः सुताः शष्पे न तोक्त्रमिह्वीजेर्महस्वतो मदामासरेण श्रीः
 परिहृताः शुक्राः पयस्वतो मृताः स्थिता वो मधुश्चुतस्तानुश्चिना सर

स्वतीङ्गः सुत्रामाह ब्रह्म जुषतां सोम्यमधुषिवतु मदनुष्यतु होतर्ष्य
 ज॥ ४२॥ होता यज्ञदश्विनो छागस्य । हविषः आतामद्यमद्यतो मेद
 उहृतस्युरादेषो ब्राह्मणो रूषेष्मायुभो यज्ञान्नून द्यासेऽब्रज्राणा
 मवसप्रथमानां सुमन्तराणां शतरुद्रियाणामग्निष्वन्ता
 नामीवोपवसतानाम्पाश्रुतः श्रोणितः शितामनः उन्मादतो ऊद
 ऊदवतानां ऊदरतः एवाश्चिना जुषेतां हविर्होतर्ष्यते॥ ४३॥ हो

सं० तां यज्ञं सरस्वती मेघस्य । हविषः । आतयदद्यमद्युतो मेदः । उद्धतमुराधे
ए सोमः पुरापो रुषेष्वागृभो घसन्नू न द्यासे । अज्जाणां सवसप्रथमानां
सुमहाराणां शतरुद्रियाणां मग्निष्वात्तानां मीवोपवसनानां म्या
श्चतः । श्रोणि तः शितामतः । उक्तादतो ऊदकादवतानां ऊरुदेवः । सर
स्वती नुषतां हविर्होतृर्षजः ॥ ४४ ॥ होता यज्ञदिद्वमृषमस्य । हविष
ः । आतयदद्यमद्युतो मेदः । उद्धतमुराधे सोमः पुरापो रुषेष्वागृभो घ

श्रीः

ए

सन्नू न द्यासे । अज्जाणां सवसप्रथमानां सुमहाराणां शतरुद्रि
याणां मग्निष्वात्तानां मीवोपवसनानां म्याश्चतः । श्रोणि तः शिता
मतः । उक्तादतो ऊदकादवतानां ऊरुदेवः । मिद्वो नुषतां हविर्होतृ
र्षजः ॥ ४५ ॥ होता यज्ञद्वनस्यतिमभिहि । होता यज्ञद्वनस्यतिमभि
हि पिष्टतमयारमिष्टयारानयाधितः ॥ यत्राश्चिनोश्छागस्य हवि
षः । प्रियाधामानि यत्र सरस्वत्या मेघस्य हविषः । प्रियाधामानि यत्रे

२०
 २५
 २०
 १५
 १०
 ५
 ०

सं० द्वे सः अमुभस्य हविषः प्रिया धामानि यत्राग्नेः प्रिया धामानि यत्र सोम
 १० स्य प्रिया धामानि यत्रे द्वे स्य सुत्रास्तः प्रिया धामानि यत्र सवितुः प्रिया
 धामानि यत्र रुणस्य प्रिया धामानि यत्र दनस्य तेः प्रिया पाथा एं० सि
 यत्र देवानां माज्यपानां प्रिया धामानि यत्राग्नेर्होतुः प्रिया धामानि तत्रे
 तात्पर्यं त्वेवोपस्तु त्वेवोपावस्तु इभीयसः इव कृत्वा करदेव देवो वन श्रीः
 स्यतिर्जुषता एं० हविर्होतस्य ज॥ ४६ ॥ होता यत्नदग्निं हविर्होत॥ १०

द्वे सः अमुभस्य हविषः प्रिया धामानि यत्राग्नेः प्रिया धामानि यत्र सोम

मया उग्निरुश्विनोश्चागस्य हविषः प्रिया धामान्यया इरसत्पामेष
 स्य हविषः प्रिया धामान्यया उग्नेः प्रिया धामान्यया सोमस्य प्रिया धा
 मान्यया दिद्वे स्य सुत्रास्तः प्रिया धामान्यया सवितुः प्रिया धामान्य
 या इरुणस्य प्रिया धामान्यया दनस्य तेः प्रिया पाथा एं० स्यया देवानां
 माज्यपानां प्रिया धामानि यत्राग्नेर्होतुः प्रिया धामानि यत्र सवितुः
 हिमानुमाय जता मेज्याः इषः कृणोतु सोऽयं दुरजात वेदा जुषता एं०

सं० हविर्होतुर्ध्वजः॥४७॥देवम्बर्हिः॥देवम्बर्हिसरस्वतीसुदेवमिद्वेऽश्वि
 ११ ना॥तेजो न चक्षुरत्पोर्बर्हिर्सा दधुरिद्वियं वसुवने वसुधेयस्य वा
 नुयजः॥४८॥देवीर्द्वारः॥देवीर्द्वारोऽश्विना भिसजेद्वे सरस्वती॥प्राण
 नवीर्ध्वजसिद्धारो दधुरिद्वियं वसुवने वसुधेयस्य वा नुयजः॥४९॥दे
 वीऽउषासौ॥देवीऽउषासा वश्विना सुत्रामेद्वे सरस्वती॥बलुन्नवा वमा श्रीः
 स्यऽउषासा दधुरिद्वियं वसुवने वसुधेयस्य वा नुयजः॥५०॥देवीजोष्टी ११

देवीजोष्टी सरस्वत्यश्विनेद्वमवर्द्धयन्॥श्रोत्रुन्नकार्णयोर्ध्वजोष्टी वा
 दधुरिद्वियं वसुवने वसुधेयस्य वा नुयजः॥५१॥देवीऽकृत्ता हुती॥देवी
 ऽकृत्ता हुती दुधे सुदुधेद्वे सरस्वत्यश्विना भिसजावत॥शुक्ल नऽपोति
 स्तनयो राहुती धत्तऽइद्वियं वसुवने वसुधेयस्य वा नुयजः॥५२॥देवा देवा
 नाम॥भिसजा होतारविद्वमश्विना॥वसुक्कारेः सरस्वती त्विषिन हृदये
 मतिर्होतृन्ना दधुरिद्वियं वसुवने वसुधेयस्य वा नुयजः॥५३॥देवीहि

सं० सः देवीस्त्रिस्तुतिस्तो देवीरुश्चिनेडा सरस्वती ॥ श्रुमनमद्येनाच्चापि
 १२ द्वायदधुरिद्वियं वसुवने वसुधेयस्य चतुयज ॥ ५४ ॥ देवऽइदः देव
 ऽइदो नराणां सखिवल्ल्या सरस्वत्याश्चिन्नामीयते रथः ॥ रेतो न
 रूपममृतं न निवृत्तिं दद्यात्तद्वा दधद्विद्याणि वसुवने वसुधेयस्य चतु
 यज ॥ ५५ ॥ देवो देवैः देवो देवैर्वनस्पतिर्हिरण्यपणोऽश्चिन्ना श्रीः
 ण सरस्वत्या सुपिप्पलऽइद्वायपच्यते मधु ॥ ५६ ॥ जो न नृतिर्जसुभोन १२

भामं वनस्पतिर्नो दधद्विद्याणि वसुवने वसुधेयस्य चतुयज ॥ ५६ ॥
 देवम्बर्हि ॥ देवम्बर्हि रीतीनामद्ये रतीनामश्चिन्ना मूर्त्तम्यदाः सरस्व
 त्या स्योनमिदं ते सदः ॥ इशाये मन्त्रेणानम्बर्हिषा दधुरिद्वियं वसुध
 वने वसुधेयस्य चतुयज ॥ ५७ ॥ देवोऽग्निः ॥ स्विष्टकृदेवा न्यत्र द्य
 थायथ होतारविद्वमश्चिन्ना वाचा वाचं सरस्वती मग्निं सोम
 ण स्विष्टकृत्स्विष्टऽइदः सुत्रामा सविता वरुणो भिषगिष्टा देवो वन

सं० स्पतिः सिष्टादेवाः आज्यपाः सिष्टोऽग्निरग्निना होता होत्रे स्वि
 १३ ष्टकृद्यशोनदधदिद्वियमूर्जमपचितिणं स्वधां वसुवने वसुधे
 यस्पद्यानुसत॥ ५८॥ अग्निमद्या होतारमहणीतायं व्यजमानः
 पवत्र्यक्तीः पवत्र्युरोडाशा नृद्धनश्चिञ्चा गच्छागः सरस्वत्ये मेघ
 मिद्धायः कषमः सुचनश्चिञ्चा णं सरस्वत्याऽइद्धाय सुत्रास्त्रेषु श्रीः
 रासो मान्स्सपत्न्याऽअद्या॥ ५९॥ सूपत्न्याऽअद्या देवो वनस्पतिरभ १३

वदश्चिञ्चा गच्छागेन सरस्वत्ये मेघेणोद्धायः कषमेणाक्षरान्ता न्मे
 दक्षः प्रतिपचताष्टभीषतावीहधत्तपुरोडाशोरपुरश्चिना सरस्व
 तीद्वः सुत्रामासुरासो मां रत्नां मुद्या॥ ६०॥ त्वामद्याः कषऽआर्षे
 यऽकषीणान्यपादहणीतायं व्यजमानो बहुज्यऽआसङ्गते ज्यऽ
 एष मे देवेषु वसुधायायित्यतऽइति ताया देवा देवदानान्यदुक्ता
 न्यस्माऽआचरा स्वावगुरस्वेषिश्च होतारसि महुवाच्यायपेषि

सं० तोमानुषःसूक्तवाकायसूक्ताबृहि॥६१॥ ॥इतिवाजसनेयसं
 १४ हितापाठेएकविंशाध्यायः॥ ॥तेजोसि।शुक्रममृतमायुष्याः
 आयुर्मपाहि॥देवस्यत्वासवितुःप्रसवेऽश्विनोर्वाहुभ्यामपुत्रो
 हस्ताभ्यामाददे॥१॥इमामगृह्णन्।त्रशनामृतस्यपूर्वः।आसु
 मिविदथेषुकुद्या॥सानोऽशुस्मिन्मृतः।आवध्वः।मृतस्यसाम
 त्सरमारपती॥१॥अभिधाः।असि।अभिधाः।असिभुवनमसियन्तासि

श्रीः

१४॥

धर्ता॥सत्यमग्निंघैश्चानुरः।सप्रथङ्।स्वाहाकृतः॥३॥सुगात्वा।
 देवेभ्यः।प्रजापतयेब्रह्मन्।अमृतस्यामिदेवेभ्यः।प्रजापतयेतेन
 राह्यसम।तस्रधातदेवेभ्यः।प्रजापतयेतेनराहुहि॥४॥प्रजाप
 तयेत्वा।प्रजापतयेत्वागुहृम्योक्षामीद्वाग्निभ्यात्वागुहृम्योक्षामि
 द्वायवेत्वागुहृम्योक्षामिद्विष्टेभ्यस्त्वादेवेभ्योऽगुहृम्योक्षामिस
 र्वेभ्यस्त्वादेवेभ्योऽगुहृम्योक्षामि॥५॥योऽअर्धतुन्निघोणं सतितम

सं०

१५

अमीतिवहरणः पुरोमर्तः पुरः श्वा ॥ ५ ॥ अग्नये स्वाहा । अग्नये स्वा
हा सोमाय स्वाहा । पामोदाय स्वाहा । सवित्रे स्वाहा । द्याये स्वाहा । विष्णवे
स्वाहा । हेड्याय स्वाहा । वसुधाय स्वाहा । मित्राय स्वाहा । वरुणाय स्वाहा ।
॥ ६ ॥ हिंकाराय स्वाहा । हिंकाराय स्वाहा । हिंकाराय स्वाहा । क्रतवे स्वा
हा । वक्रताय स्वाहा । प्रोथते स्वाहा । प्रोथाय स्वाहा । गन्धाय स्वाहा । श्रीः
ताय स्वाहा । निविष्टाय स्वाहा । निविष्टाय स्वाहा । स्पृष्टे स्वाहा । वलगाते स्वा १५

हासीनाय स्वाहा । शयानाय स्वाहा । स्वपते स्वाहा । जाग्रते स्वाहा । कृजते स्वा
हा । प्रवृद्धाय स्वाहा । विजृम्भमाणाय स्वाहा । विवृताय स्वाहा । संहिता
य स्वाहा । पल्लिताय स्वाहा । यनाय स्वाहा । प्रायणाय स्वाहा ॥ ७ ॥ अने
स्वाहा । अने स्वाहा । धावते स्वाहा । द्रवाय स्वाहा । हुताय स्वाहा । श्रूकाराय
स्वाहा । श्रूकताय स्वाहा । निर्वृत्ताय स्वाहा । स्थिताय स्वाहा । जवाय स्वाहा ।
बलाय स्वाहा । विवर्तमानाय स्वाहा । विवृताय स्वाहा । द्युस्वाहा । विध्वंसा

सं० नायस्वाहाविध्वतायस्वाहाश्रुश्रुषमाणायस्वाहाश्रुएवतेस्वाहेक्षमा
 १६ णायस्वाहेक्षितायस्वाहावीरक्षितायस्वाहानिमेषायस्वाहायदत्तित
 स्मेस्वाहायस्त्विवत्तितस्मेस्वाहायन्मूत्रं कुरेत्तितस्मेस्वाहाकुर्वते
 स्वाहाकृतायस्वाहा॥८॥तत्सवितुः॥तत्सवितुर्वरेण्यमगर्गोदेवस्यधी
 महि॥धियो यो नः प्रचोदयात्॥९॥हिरण्यपाणिमृतये॥सवितार श्रीः
 मुपह्वये॥सचेत्तादेवतापदम॥१०॥देवस्यचेततः॥देवस्यचेततोमही १६

असवितुर्हवामहे॥सुमतिर्ऽसत्यराधसम॥११॥सुष्टुतिर्ऽसुमतीवधः॥
 सुष्टुतिर्ऽसुमतीवधोरुतिर्ऽसवितुरीमहे॥अदेवायमतीविदे॥१२॥रु
 तिर्ऽसत्यतिम्॥रुतिर्ऽसत्यतिम्महे॥सवितारमुपह्वये॥आसुवदेवपी
 तये॥१३॥देवस्यसवितुः॥देवस्यसवितुर्मतिमासुवद्विश्चदेवाम॥धि
 याभागमनामहे॥१४॥अग्निर्ऽस्तोमेन॥बोधयसमिधानो॥अमर्त्यम्
 दद्यादेवेषुनोदधत्॥१५॥सहस्रवाद्॥सहस्रमर्त्यः॥उशिगदूतश्चनो
 वाड

सं० ११ हितः॥ अग्निर्दियासमृत्स्वति॥ १६॥ अग्निद्रुतम॥ अग्निद्रुतसुरेदधे
 हव्यवाहुमुपब्रुवे॥ देवांश्च॥ आसादयादिह॥ १७॥ अजीतनोहि॥ पव
 मानसस्यैविधारेणकननापयः॥ गोजीरधारणं॥ हमाणपुरेच्छा॥
 १८॥ विभूर्मात्रा॥ प्रभूः पित्राश्चोसिहयोस्यत्योसिमयोस्यर्वासिम
 पिरसिष्वा॥ एज्यसिहवांसिद्रुमणा॥ असि॥ ययुर्नामासिशिशुर्नामास्या श्री
 दित्यानामपत्वान्विहिदेवा॥ आशापाला॥ एतदेवेज्योश्चमेधायुषो १९

क्षितिरितेहरतिरिहरमतामिहधतिरिहस्वधतिः स्वाहा॥ १९॥ का
 यस्वाहा॥ कायस्वाहाकस्मेस्वाहाकतमस्मेस्वाहास्वाहाविमाधीता
 यस्वाहामनःपुजापतयेस्वाहाचितंविज्ञातायादित्येस्वाहादित्येमुस्मे
 स्वाहादित्येमुमृडीकायेस्वाहासरस्वत्येस्वाहासरस्वत्येपावकायेस्वाहा
 सरस्वत्येदहत्येस्वाहापुष्टेस्वाहापुष्टेप्रपत्न्यात्यस्वाहापुष्टेनरन्धि
 मायस्वाहास्वष्टेस्वाहास्वष्टेनुरीयपायस्वाहास्वष्टेपुरुहपायस्वाहावि

सं० छंदे स्वाहा विष्टे वे निभूयणाय स्वाहा विष्टे वे शिपिविष्टाय स्वाहा ॥२०॥

१८ विष्टो देवस्य नेतुर्मर्तैर्वरीत सकल्यम् ॥ विष्टो रायः इषु स्यति द्युम्नं
वृणीत पुष्पसे स्वाहा ॥२१॥ आ ब्रह्मना आ ब्रह्मन्वा ब्रह्माणो ब्रह्मवर्च
सी जायतामाराष्ट्रे राजन्तुः शूरः इषु द्योति द्याधीमहारथो जायता हो
गधीधेनुर्घोढानुद्धानाश्रुः सप्तिः पुरेधिर्जोषाति हूरथे ह्योः सुभेयो युवा श्रीः
स्य यजमानस्य वीरो जायतानि कामेनिका मेनः पुर्जन्वो वर्षतु बलवत्स्यो १८

नुर्जेषधयः पद्मतां व्योगहे मोनः कल्पताम् ॥२२॥ आ एणाय स्वाहा ॥

पानाय स्वाहा द्यानाय स्वाहा चक्षुषे स्वाहा श्रोत्राय स्वाहा घ्राणे स्वाहा म

नसे स्वाहा ॥२३॥ आ च्यौ दिशे स्वाहा च्यौ दिशे स्वाहा दक्षिणाये दि

शे स्वाहा च्यौ दिशे स्वाहा प्रती च्यौ दिशे स्वाहा च्यौ दिशे स्वाहा दी च्यौ

दिशे स्वाहा च्यौ दिशे स्वाहा ह्यीये दिशे स्वाहा च्यौ दिशे स्वाहा च्यौ

दिशे स्वाहा च्यौ दिशे स्वाहा ॥२४॥ अद्भ्यः स्वाहा वाङ्मयः स्वाहा दुका

सं० गुप्ताहुनिष्टनीञ्चः स्वाहास्रवनीञ्चः स्वाहास्यदमानाञ्चः स्वाहाकृष्णाञ्चः
 १९ स्वाहासूच्याञ्चः स्वाहाधार्म्याञ्चः स्वाहाएवायस्वाहासमुद्रायस्वाहासरि
 रायस्वाहा॥२५॥ वातायस्वाहा धूमायस्वाहा ज्वायस्वाहा मेघायस्वाहा
 विद्योतमानायस्वाहा क्षनयते स्वाहा वस्फूर्जते स्वाहा वर्धते स्वाहा वव
 र्धते स्वाहा गृध्रं वर्धते स्वाहा शीगृध्रं वर्धते स्वाहा कृहते स्वाहा कृहीताय
 स्वाहा पुष्पते स्वाहा शीकायते स्वाहा पुष्पाञ्चः स्वाहा क्रादुनीञ्चः

श्रीः
 १९

स्वाहानीहारायस्वाहा॥२६॥ अग्नयेस्वाहा अग्नयेस्वाहा सोमायस्वा
 हेद्रायस्वाहा पृथिव्येस्वाहा तर्क्षायस्वाहा दिवेस्वाहा दिग्भ्यः स्वाहा
 स्वाहो वैरिदिशे स्वाहा वाँ वैरिदिशे स्वाहा॥२७॥ नक्षत्रेभ्यः स्वाहा नक्ष
 त्रियेभ्यः स्वाहा होरात्रेभ्यः स्वाहा र्द्धमासेभ्यः स्वाहा ऽमात्रेभ्यः स्वाहा त
 वेभ्यः स्वाहा संवत्सरायस्वाहा द्यावापृथिवीभ्यः स्वाहा चद्राय
 स्वाहा सूर्यायस्वाहा रश्मिभ्यः स्वाहा वसुभ्यः स्वाहा रुद्रेभ्यः स्वाहा

मासेभ्यः स्वाहा ३

सं० दिवेऽयः स्वाहा मरुदयः स्वाहा विष्णवेऽयः स्वाहा मूलेऽयः स्वा
२० हाशाखायः स्वाहा घनस्पतिः स्वाहा पुष्पेऽयः स्वाहा फलेऽयः
स्वाहोषधीः स्वाहा ॥ २८ ॥ पृथिव्ये स्वाहा । पृथिव्ये स्वाहा तस्मिन्
यस्वाहा दिवेऽयः स्वाहा सूर्याय स्वाहा चंद्राय स्वाहा नक्षत्रेऽयः स्वाहा
इः स्वाहोषधीः स्वाहा घनस्पतिः स्वाहा परिप्लवेऽयः स्वाहा श्रीः
चराचरेऽयः स्वाहा सरीसृपेऽयः स्वाहा ॥ २९ ॥ असवे स्वाहा । असवे २९

स्वाहा च सवे स्वाहा विभुवे स्वाहा चित्रस्वते स्वाहा गणेश्वर्ये स्वाहा
गणपतये स्वाहा मिभुवे स्वाहा धिपतये स्वाहा श्रुमाय स्वाहा स
सूर्याय स्वाहा चंद्राय स्वाहा ज्योतिषे स्वाहा मलिमुखाय स्वाहा दि
वापतयते स्वाहा ॥ ३० ॥ मध्वे स्वाहा । मध्वे स्वाहा माधवाय स्वाहा
शुक्राय स्वाहा भुवये स्वाहा नभसे स्वाहा नभस्यात्य स्वाहिषाय स्वा
हो ज्ञाय स्वाहा सहसे स्वाहा सहस्यात्य स्वाहा तपसे स्वाहा तपस्या

सै० यस्वाहा० हसस्पतये स्वाहा॥ ३१॥ वाजाय स्वाहा॥ असवाय स्वाहा॥ पि
 २१ नाय स्वाहा॥ क्रतवे स्वाहा॥ सुः स्वाहा॥ मूर्ध्ने स्वाहा॥ अश्रुविने स्वाहा॥ त्वा
 य स्वाहा॥ त्वा य स्वाहा॥ त्वा य भोवताय स्वाहा॥ भुवनस्पतये स्वाहा॥ धिपत
 ये स्वाहा॥ प्रजापतये स्वाहा॥ ३२॥ आयुर्ध्वं ज्ञेना॥ कल्पता० स्वाहा॥ प्रा
 णो यज्ञेन कल्पता० स्वाहा॥ पानो यज्ञेन कल्पता० स्वाहा॥ घ्नानो य श्रीः
 ज्ञेन कल्पता० स्वाहा॥ दानो यज्ञेन कल्पता० स्वाहा॥ समानो यज्ञेन २१

कल्पता० स्वाहा॥ चक्षुर्ध्वं ज्ञेन कल्पता० स्वाहा॥ श्रोत्रं यज्ञेन क
 ल्पता० स्वाहा॥ वागयज्ञेन कल्पता० स्वाहा॥ मनो यज्ञेन कल्पता
 ता० स्वाहा॥ त्वमायज्ञेन कल्पता० स्वाहा॥ ब्रह्मायज्ञेन कल्पता
 ० स्वाहा॥ ज्योतिर्ध्वं ज्ञेन कल्पता० स्वाहा॥ स्वर्ध्वं ज्ञेन कल्पता०
 स्वाहा॥ पृथ्व्यज्ञेन कल्पता० स्वाहा॥ यज्ञो यज्ञेन कल्पता० स्वाहा॥
 ३३॥ एकस्मै स्वाहा॥ एकस्मै स्वाहा॥ द्वाभ्या० स्वाहा॥ त्रयाय स्वाहे

सं०

२२

२
कंतायुस्वाहाचुरस्मे स्वाहास्वर्गायुस्वाहा॥३४॥ ॥इतिवाजस
नेयसंहितापाठेद्वाविंशतितमोध्यायः॥ ॥हिरण्यगर्भःसम॥हिर
ण्यगर्भःसमवर्तताग्रेभूतस्यजातःपतिरेकऽआसीत्॥सदाधारपृ
थिवीन्द्रामुतेमाकृस्मेदेवायहविसाविधेम॥१॥उपयामगृहीतो
सि॥प्रजापतयेत्वागृहं गृह्णाम्येषतेयोनिःसूर्यस्तेमहिमा॥यस्तेह
संवत्सरेमहिमासंवभूवयस्तेद्यावावंतरिक्षेमहिमासंवभूवयस्ते

श्रीः

२२

दिविसूर्यमहिमासंवभूवतस्मेतेमहिस्मेप्रजापतयेस्वाहादेवेभ्यः॥
२॥यःप्राणतः॥यःप्राणतोनिमिषतोमहिस्तेकुऽइद्वाजाजगतोवभू
व॥यऽईशोऽअस्यद्विपदश्चतुष्पदःकस्मेदेवायहविसाविधेम॥३॥
उपयामगृहीतोसि॥प्रजापतयेत्वागृहं गृह्णाम्येषतेयोनिश्चद्रुमा
स्तेमहिमा॥यस्तेरात्रौसंवत्सरेमहिमाससंवभूवयस्तेपृथिव्याम
ग्नेमहिमासंवभूवयस्तेनक्षत्रेषुचद्रुमसिमहिमासंवभूवतस्मेते

सं०

२३

तरेमैमहिम्नेषुजापतयेदेवेङ्गः स्वाहा ॥४॥ युञ्जतिब्रह्मसुयुञ्जति
ब्रह्ममरुषश्चरन्मपरितुल्युषः ॥ रोचतेरोचनादिवि ॥५॥ युञ्जत्यस्य
काम्पाहरीविपक्षसारथे ॥ शोणाधुस्तृवाहसा ॥६॥ यद्वातः ॥ य
द्वातोऽनुपोऽगतीगन्धियामिन्दस्पतन्वत् ॥ एतः स्तोतुर्येनप
थापुनरश्चमावर्तयासिनः ॥७॥ वसवस्त्वा ॥ अनुगायत्रेण छन्दसा श्रीः
रुद्रास्त्वा ॥ अनुत्रेष्टुभेन छन्दसा दित्यास्त्वा ॥ अनुजागतेन छन्दसा ॥८॥ २३

नुवः स्वर्णाजीश्चाचीश्च नद्युगध्वः एतदन्नमत्तदेवाऽएतदन्नमहि
ष्मजापते ॥९॥ एकः स्थितः कः स्थितेकाकीचरतिकऽउत्थिज्जायते पु
नः ॥ किं एणं स्थिद्विमस्य भेषजं किं म्वावमनम् महत् ॥१०॥ सूर्यः ए
काकी ॥ चरतिब्रह्माजायते पुनः ॥ अग्निर्हिमस्य भेषजं मृमिरावपन
म् महत् ॥११॥ कास्थितः कास्थिदासीत्युर्ध्ववित्तिः किं एणं स्थिदासी हृद्
हृदयः ॥ कास्थिदासीत्थिलिपिलाकास्थिदासीत्थिशङ्खिला ॥१२॥ द्यौः

सं० रासीत॥ द्यौरासीत्सर्वचित्तेऽश्च॥ आसीद्दृढद्वयः॥ अविंरासीत्पिलि
 २४ पिलारात्रिरासीत्पिशङ्गिला॥ ११॥ वायुश्चा॥ पचतेरवत्त्वसितग्री
 वश्चागौर्नगोक्षश्चमंसैः शल्मुलिर्बुध्या॥ एषस्यराथ्योदृषापाद्भि
 श्वतुर्बिरेदगन्धुल्माक्लृप्तश्चनोक्तुनमोग्रये॥ १२॥ सः शितोरश्मि
 ना॥ रथः सः शितोरश्मिनाह्वयः॥ सः शितोऽब्रह्मस्वत्पुजावु श्रीः
 ह्मासोमपुरोगवः॥ १४॥ स्वयंवाजिनः स्वयम्वाजिस्त्वन्यत्कल्पय २४

स्वस्वयंयजस्वस्वयञ्जुषत्वा॥ महिमातेन्येननसन्नशे॥ १५॥ नवे। नवा
 ५३॥ एतन्मियसेनरिष्यसिदेवार्श॥ ५ इदंविपथिभिः सुगेभिः॥ यत्रा
 सतेसुहृतोयत्रतेययत्तत्रत्यादेवः सवितादधानु॥ १६॥ अग्निः पशुः
 अग्निः पशुरासीत्तेनायजत्तसः॥ एतल्लोकमजयद्वास्मिन्वाग्निः सतेलो
 कोभविष्यत्तत्रैष्यसिपिबेताऽअपः॥ वायुः पशुरासीत्तेनायजत्तस
 ५ एतल्लोकमजयद्वास्मिन्वायुः सतेलोकोभविष्यत्तत्रैष्यसिपि

तिर

सं० २५ वेताऽअपः॥ सूर्यः पशुरासीतेनायजतुसऽएतल्लोकमजयद्यस्मिन्सूर्यः सतेलोको भविष्यति तत्रैस्मसिपिवेताऽअपः॥ १९॥ प्राणाय स्वाहा पानाय स्वाहा घ्राणाय स्वाहा॥ अम्बेऽअन्विके म्बालिके नमानयति कश्चन॥ सप्तस्यश्चकः सुभाद्रिकां कामीलवासिनीम्॥ २०॥ गणनात्वा गणपतिं हवामहे प्रियाणां ह्यप्रियपतिं हवामहे निधीनां ह्यनिधिपतिं हवामहे वसोमम॥ आहमजानिगर्जधमा

श्रीः
२५

ह्वमजानिगर्जधमा॥ २१॥ ताऽउभो चतुरः पदः सप्तसारयावत्सुर्गो लोके प्रोक्त्वाद्यां वृषां वाजीरेतो धारेतो दधानु॥ २०॥ उत्सङ्ग्याऽअवगुदन्धे हि स मञ्जिश्चरया वृषन यस्वीणाञ्जीवभोजनः॥ २१॥ युकासको शकुतिका हलगिति वञ्चति॥ आहतिगुभेपसो निगल्याली ति धारका॥ २२॥ युकोरसको शकुतकऽआहलगिति वञ्चति॥ विवदतऽइवते मुखमर्द्धयोमानुस्त्वमभिभाषथाः॥ २३॥ माता च ते पिता च

सं० ते ग्रं वृक्षस्य रोहतः॥ अतिलामीति ते पिता गुभे मुहिमतः स यत् ॥ २४ ॥
 २६ माता च। ते पिता च ते ग्रं वृक्षस्य क्रीडतः॥ विवक्षतः इव ते मुखं स्वस्मन्मा
 त्वं वदो वदुः॥ २५ ॥ ऊर्ध्वमेनाम्। ऊर्ध्वमेना मुखं पयगिरो भारः हरन्नि
 व॥ अथास्ये मद्यमेधता ए० शीते चाते पुनर्निव॥ २६ ॥ ऊर्ध्वमेनाम्। ऊर्ध्व
 मेन मुखं यता हिरो भारः हरन्निव॥ अथास्य मद्यमेधत शीते चाते पुनर्नि
 व॥ २७ ॥ यदस्याः। अर्धुमेद्याः कृधुल्लुमुपातसत्॥ मुक्ता विदस्याः ॥ २८

जर्तगोशफे शकुला विव॥ २९ ॥ यद्देवासः। यद्देवा सोल्लामं गुम्प्रविष्टीमि
 नमा विषः॥ सङ्क्रादे दिश्यते नारी सत्यस्यास्ति भुवो यथा॥ २९ ॥ यद्धरिणः
 यद्धरिणो यवमति न पुष्टं मनुमन्यते॥ शूद्राय दस्यं जातु न पोषाय धनार
 ति॥ ३० ॥ यद्धरिणः। यद्धरिणो यवमति न पुष्टं मनुमन्यते॥ शूद्रो यदस्यं
 ये जातु न पोषुमनुमन्यते॥ ३१ ॥ दधिक्रावोः। अकारिषम्। त्रिस्तोरश्च
 स्पष्टाजिनः॥ सुरभि नो मुखं करत्सराः। आयुः पितारि सत्॥ ३२ ॥ गाय

सं० श्रीविष्णुपूजगन्धनुषपुष्पासह। बृहत्सुस्त्रिहाककुप्सूचीभिः शम्प
 २९ नुत्वा ॥ ३३ ॥ द्विपदायाः। द्विपदायाश्चतुष्पदस्त्रिपदायाश्चतुष्पददाः।
 विच्छंदायाश्चसच्छंदाः सूचीभिः शम्पनुत्वा ॥ ३४ ॥ महानाम्मोरेवत्यः।
 महानाम्मोरेवत्योविष्णुः। आशाः। प्रभुवर्षा। मेघीविद्युतोवाचः सूची
 भिः शम्पनुत्वा ॥ ३५ ॥ नार्यस्त्रे। नार्यस्त्रेपत्कूलोमविविचिन्वतुमनी श्रीः
 षया ॥ देवानाम्पत्कूलोदिशः सूचीभिः शम्पनुत्वा ॥ ३६ ॥ रजताहरिणीः ॥ ३७

रजताहरिणीः सीसायुजोयुत्पत्तेकर्ममिता। अश्वस्यवाजिनं ह्यविसे
 माः शम्पनु शम्पतीः ॥ ३८ ॥ कुविदङ्गायवमनोयवश्चीद्वथादात्यनुषु
 र्वन्विष्टय ॥ इहेहैसाङ्गाणुहिभोजनानियेवहिषो नमः। उक्किंम्यजति ॥
 ३९ ॥ कल्या। कल्याच्छति। कल्याविशास्त्रिकस्त्रेगात्राणि शम्पति ॥ क
 उते शमिताकुविः ॥ ४० ॥ अतवस्त्रे। अतवस्त्रे। अतुथापर्वशमितारे
 विशासतु ॥ संवत्सरस्यतेजसाशमीभिः शम्पनुत्वा ॥ ४० ॥ अर्द्धमासाः

सं०

२५

पृच्छामित्वा ॥ वितयेदेव सख्यदित्त्वमत्र मनसा जुगन्ध ॥ ये सुविष्णु
त्रिषु पदे ष्टस्मिन्नेषु विष्णुश्च सुवनमा विवेशा ॥ सद्यः पर्यमि पृथिवी
मुत द्यामे केनाङ्गे न दिवोऽस्य पृष्ठम् ॥ ५० ॥ केच्युतः ॥ पुरुषऽत्रा वि
वेश कान्यतः पुरुषेऽर्पितानि ॥ एतद्ब्रह्म नृपवल्हामसित्वा किं
स्विन्नः प्रतिवोचास्पत्र ॥ ५१ ॥ पञ्चसुतः ॥ पुरुषऽत्रा विवेश कान्यतः पुरु
षेऽर्पितानि ॥ एतत्त्वाञ्च प्रतिमन्या नोऽस्मिन्नमायया भवस्य

श्रीः

२५

नेरो मत् ॥ ५२ ॥ कास्विता कास्विदासीत्सुर्वचित्तिः किं णि स्विदासीद्ब्रह्म
यः ॥ कास्विदासीत्पिलिपिला कास्विदासीत्पिशङ्गिला ॥ ५३ ॥ द्यौरा
सीत् ॥ द्यौरासीत्सुर्वचित्तिरश्च आसीद्ब्रह्म यः ॥ अविरासीत्पिलि
पिलारात्रिरासीत्पिशङ्गिला ॥ ५४ ॥ का ईम् ॥ का ईमरे पिशङ्गिला
का ईङ्कुरु पिशङ्गिला ॥ का ईमास्का हर्मवतिक ईन्यन्यां चिसर्प
ति ॥ ५५ ॥ अजारे ॥ पिशङ्गिलाश्चावित्कुरु पिशङ्गिला ॥ शशाऽत्रा

सै० आस्कादमर्षत्पहिःपन्थां विसर्पति ॥५६॥ कत्तस्य। विष्टोः कत्तस्य
 ३० राणिकतिहोमासः कतिधासमिद्धः ॥ यत्तस्यत्वाविदथाष्टमत्रक
 तिहोतारः जनुशोयजति ॥५७॥ षडस्य। विष्टोः शतमत्तराण्यशीति
 होमाः समिधो हतिस्त्रिः ॥ यत्तस्यते विदथाष्टमत्रवीमिसप्तहोतारः जनु
 शोयजति ॥५८॥ कोऽस्य। कोऽस्यवेदभुवनस्यनामिहोद्यावापृथि श्रीः
 वीऽअत्ररित्तम ॥ कः सूर्यस्यवेदहृदतो जनिबुद्धो वेदचुद्धमसंयतो ३०

जाः ॥५९॥ वेदाहम। मस्यभुवनस्यनामिहोद्यावापृथिवीऽअत्ररित्तम
 वेदसूर्यस्यहृदतो जनिबुद्धमथो वेदवद्धमसंयतो जाः ॥६०॥ पृथ्विमस्य।
 परमत्तमपृथिव्याः पृथ्वामिदं भुवनस्यनामिः ॥ पृथ्वामित्याहृत्तोऽअश्व
 सुरेतः पृथ्वामिवाचः परमं ध्योम ॥६१॥ इयं वेदिः। इयं वेदिः परोऽअतः
 पृथिव्याऽअयं स्यतो भुवनस्यनामिः ॥ अयं सोमो हृत्तोऽअश्वसुरेतो
 बुद्धमायं वाचः परमं ध्योम ॥६२॥ सुभूः स्वयं भूः अथ सोमं हत्यरु

सं० वे॥ दधेहगर्भमृत्विद्यंमृतो जातेः प्रजापतिः॥ ६३॥ होताग्रहस्युजा
 पतिः सोमस्य महिष्मः॥ गुप्तोपिवत्सोमः होतव्यज॥ ६४॥ प्रजा
 पतेन॥ त्वदेतान्यन्यो विश्वा रूपाणि परितो बभूव॥ यत्कामास्ते सुहु
 मस्तन्नोऽअक्तवयस्मिन्मपते योरयीणाम॥ ६५॥ ॥ इति वाजस
 नेयसंहितायाद्दीर्घपाठे त्रयोविंशोऽध्यायः॥ ॥ अश्वरत्नपरः॥ अ श्रीः
 श्वरत्नपरो गोमृगक्षेप्राजापत्याः कृत्स्नग्रीवः॥ आग्नेयोररादेपुरस्ता ३१

त्सारस्वती मेष्मधस्ताद्धन्योराश्विना त्वधोरा मोवाह्वोः सोमापोक्षः शण
 मोतात्राणं सोम्यया मोश्चेतश्च कृत्स्नश्च पाश्वर्यो रत्नाष्टो लोमसः कृत्
 सुहृत्पोर्वायव्यः॥ श्वेतं पुच्छः इन्द्राय स्वपस्यात्यवेहं ह्वेस्त्वोवा मनः
 ॥ २॥ रोहितो धूम्ररोहितः॥ कर्कः क्षुरोहितस्ते सोम्यावच्चुरुरुणवच्चुः
 शुकवच्चुस्ते वाहुराः॥ शितिरश्मो न्यतः॥ शितिरद्भुः समतः शितिरद्भु
 स्ते सोवित्राः॥ शितिवाहुरन्यतः॥ शितिवाहुरः समतः शितिवाहुरस्ते वाह

सं० स्पृत्वाः पृथ्वीक्षुद्रपृथ्वीस्थूलपृथ्वीतामैत्रावरुणः ॥२॥ शुद्धवा
 ३२ लः सर्वशुद्धवालः। शुद्धवालः सर्वशुद्धवालो मणिवालस्तः। अश्विनाः
 श्वेतः श्वेताक्षो रुणस्तैरुद्रायपशुपतये कर्णसामाः। अवलिप्तारो हान
 भोरुपाः पाल्ज्याः ॥३॥ एश्वितिरश्वीनष्टिः। एश्वितिरश्वीनष्टि
 रुद्रष्टिश्चैमा रुताः फल्गुर्हो हितो सीपलक्ष्मीताः सारस्वत्यः। श्री
 हाकर्णः। शुक्लकर्णो ह्यलो हकर्णस्तैत्वाष्टुः। कुक्षग्रिवः शितिक

श्रीः
 ३२

होत्रिसंज्ञाः। ऐन्द्राणाः। कृष्णाश्चिरल्पाश्चिर्महाश्चित्तः। उषस्याः ॥
 ॥४॥ शिल्पोर्वैश्वदेव्याः। शिल्पोर्वैश्वदेव्यो रोहिण्यस्त्वयवा
 चेविहाताः। अदित्ये सवृषाधात्रेवत्सतर्ष्मः। देवानाम्यत्नीः ॥५॥
 कुक्षग्रिवाः। आग्नेयाः। शितिब्रवोवसूनाः। रोहितारुद्राणां
 श्वेताः। अवरोकिणः। आदित्या नानभोरुपाः पाल्ज्याः ॥६॥ उ
 नतः। चासुभः। उन्नतः। असुभो वामनस्तः। ऐन्द्रावैश्वनाः। उन्नतः। शि

सं० निवाहः शितिपृष्ठस्त एवैवाहस्पत्याः भुक्तरपाद्याजिनोः कल्माषाः आ
 ३३ शिमारुताः श्यामापोष्णाः ॥ १० ॥ एताः ऐन्द्राग्नाः । एताः ऐन्द्राग्ना द्विरुपा
 अग्नीषोमीयाद्यामनाः अनडाहः आग्नीधेस्त्रवाद्यशां मेत्राद्यरूपान्य
 तः एन्यो मेत्र ॥ ११ ॥ कृष्णग्रीवाः आग्नेयाः । कृष्णग्रीवाः आग्नेयाव
 अवः सोम्याः श्वेतावायुध्याः अविताताः अदिह्ये सत्पाधावेव सतर्क्ये श्रीः
 देवानाम्पत्नीभ्यः ॥ १२ ॥ कृष्णभोमाः । कृष्णभोमाधुम्याः आतरिहाबृह ३३
 क्री

तोदिद्याः शवलोवेद्युताः सिध्मास्तारुकाः ॥ १० ॥ धुम्रान्वसत्ताय । धुम्रान्व
 सत्ताया लभते श्वेतान्ग्रीष्माय कृष्णान्वर्षाभ्योरुणा चरदेष्टतो हेमन्त
 यपिशङ्गाञ्छि शिराय ॥ ११ ॥ अथ योगायुत्रे पञ्चावयवविष्टुर्भेदित्यवा
 होताग्नौ विवस्माः अनुष्टुर्भेदुर्मवाहः उक्षिहे ॥ १२ ॥ पृष्टवा हो विराजते ।
 पृष्टवा हो विराजते उक्षाणो बृहत्याः मधुभाः ककुभेनडाहः पङ्केधेनवो
 तिच्छदंसे ॥ १३ ॥ कृष्णग्रीवाः आग्नेयाः । कृष्णग्रीवाः आग्नेयाववृः सो
 वः

सं० मया उपलब्धः सो विज्ञावत्ततर्प्यः सारस्वत्यः श्यामोऽपोऽस्त्रयो
 ३४ माहता बह्वर्पा वैश्वदेवा वराद्यावापृथिवीयाः ॥ १४ ॥ उक्ताः संश्रवाः
 उक्ताः संश्रवाः एताः ऐन्द्राग्नाः कृष्णा बह्वर्पाः पृथ्वीमाहताः कायास्तु
 पराः ॥ १५ ॥ अग्नयेनीकवते। अथ मुत्ताना लभते मरुद्भ्यः सानपनेभ्यः स
 वात्या मरुद्भ्यो गृहमेधिभ्यो वक्त्रिहामरुद्भ्यः क्रीडिभ्यः सः सुष्टा श्रीः
 मरुद्भ्यः स्वतवद्भ्यो नुष्टान् ॥ १६ ॥ उक्ताः संश्रवाः। उक्ताः संश्रवाः ३४

मूर्धिवदा कृष्णा वज्रनीकाशः पितृणां २
 एताः ऐन्द्राग्नाः प्राशृङ्गामाहेडा बह्वर्पा वैश्वकर्मणाः ॥ १७ ॥ धूम्रा वज्र
 नीकाशः। पितृणां सोमवता वज्रवो धूम्रनीकाशः पितृणां मग्निष्वा
 ताना कृष्णाः एष तस्त्रेयं वकाः ॥ १८ ॥ उक्ताः संश्रवाः। उक्ताः संश्रवाः एताः
 अनासीरीयाः श्वेता वायव्याः श्वेताः सोम्याः ॥ १९ ॥ वसन्ताय कपिञ्ज
 नान्। वसन्ताय कपिञ्जलाना लभते ग्रीष्माय कलविका न्वर्षा ज्यैष्ठ्ये ति
 रीश्वरदेवर्तिका हेमन्ताय ककराश्चि शिरायुधिकं करान् ॥ २० ॥ समुद्राय

सै० शिशुमारान्। समुद्राय शिशुमारानां लभते पुर्जन्नाय माह्वकान् इम
 ३५ त्स्यान्मित्राय कुलीपया न्वरुणा यनाज्जान् ॥ २१ ॥ सोमाय हृसान्।
 सोमाय हृसानां लभते वायवे वलाकाः इन्द्रायित्रां कुत्रा मित्राय
 मङ्गु न्वरुणा यचक्रा वाकान् ॥ २२ ॥ अग्नये कटहन्। अग्नये कटहनां ल
 भते वनस्पतिभ्यः उलूकान् ग्रीषोमाभ्याश्चाषान् श्विभ्यामप्ररान्मि श्रीः
 वावरुणाभ्याङ्गुपोतान् ॥ २३ ॥ सोमाय लवान्। सोमाय लवानां लभते त्व ३५

दूकोलीकान्नोषादीर्देवानामपत्नीभ्यः कुलीका देवता मिभ्यो अग्नये गृहप
 ते पाह्वान् ॥ २४ ॥ अङ्गेणारवतान्। अङ्गेणारवतानां लभते रात्रौ सीचापुर्हो
 रात्रयोः सन्धिभ्यो जलसर्मासेभ्यो दात्यो हात्संघसराय महतः सुपर्णान् ॥
 ॥ २५ ॥ भूम्याः आरुन्। भूम्याः आरुन्नां लभते तरिहाय पाङ्गा द्विवेक
 शाद्दिगभ्यो नकुलान्वभुक्कानवात्तरदिशाभ्यः ॥ २६ ॥ वसुभ्यः अश्वान्।
 वसुभ्यः अश्वानां लभते रुद्रेभ्यो रुद्रनादित्येभ्यो न्यङ्गुनिश्वेभ्यो दे

सै० वेङ्गः पृथुतात्साह्येङ्गः कुलुङ्गान् ॥ २७ ॥ ईशानाय परस्वतः । ईशानाय
 ३६ परस्वतः । आलभते मित्राय गोरान् चरुणा यमहिमा नृहस्पतये गवयान् च
 सुः उष्ट्रान् ॥ २८ ॥ प्रजापतये पुरुषान् । प्रजापतये पुरुषान् नृत्तिनः । आ
 लभते वाचे सुघीं चर्कषे मशकाश्चोत्राय भृङ्गान् ॥ २९ ॥ शतम् १४०० ।
 प्रजापतये च । वायवे च गोमृगो वरुणायारुण्यो मेघो यमाय कृष्णो म श्रीः
 नृष्यराजाय मर्कटः । बार्हलाय रोहिद्वेषभाय गवयीक्षिप्रश्चेनाय ३६

वर्तिकानीलङ्गः । कितिभिः समुद्राय शिशुमारो हिमवतः हस्ती ॥ ३० ॥
 मयुः प्रजापत्यः । मयुः प्रजापत्यः । उलोहलिङ्गो वृषदः । शस्त्रे धात्रे
 दिशाङ्गः । कुङ्कोः । धृष्टाग्नेयी कलविङ्कोलोहिताहिः । पुष्करसादत्ते स्वाष्टा
 वाचे क्रुञ्चः ॥ ३१ ॥ सोमाय कुलुङ्गः । सोमाय कुलुङ्गः । आरुण्यो मेघो न
 कुलः । शकाते पोक्ष्णः । क्रोष्टा मायो रिन्दस्पगोरमृगः । पिहो न्यङ्गः । क
 कार्त्तुमत्ये प्रतिश्रुत्वा ये चक्रवाकः ॥ ३२ ॥ सोरी वलाका । रा

सं० गार्ग्यः सृजयः श्यामा गार्ग्यः कर्त्तुं मे त्राः सरस्वतौ शारिः पुरुषवाकः विद्मो
 ३७ मीशाह्लोचकः पदाकुत्ते मन्पवे सरस्वतेश्चकः पुरुषवाकः ॥ ३३ ॥ सु
 पर्सः पाः ज्ञान्यः आतिर्वाहसौ दर्विदाते द्यायवे हृहस्पतये द्यावस्पत
 ये पैरुगुजोलजः आतारिहं ह्रवो महुर्मस्पत्ते नदीपतये द्यावापृ
 थिवीयः कुम्भी ॥ ३४ ॥ पुरुषमृगश्चन्द्रमसः पुरुषमृगश्चन्द्रमसो गो
 धाकालकादा र्वाघादस्ते ब नस्पतीनाङ्गु कवाकुः सावित्रो हः सो द्या

श्रीः
 ३७

तस्य नाङ्गो मर्कः कुलीयस्ते कृपारस्पद्विद्यै शस्त्रः ॥ ३५ ॥ एण्ड्रः ए
 स्पड्को मण्डको मुखिकानिति रिस्ते सुपर्णां लोपाशः आश्विनः क
 क्षिराश्वः जज्ञो जतः सुखिलीकातः इतरजनाना अहका वैस्त्रवी ॥
 ३६ ॥ अन्यवापो र्द्धमासानाम् अन्यवापो र्द्धमासानामृषो मयू
 रः सुपर्णस्ते गन्धर्वाणामपा मुहो मासा र्द्धमपो रोहिक्वाणाम्
 गोलतिकाते र्प्सरसां मृत्यवे सितः ॥ ३७ ॥ वषाहर्द्धमनाम वषा

सं० ३८ हर्षतुनामाखुः कशोमा न्यालस्तेपित्पुणाप्रलोयाजगरोवसूनाकु
 पिञ्जलः कपोतः उल्कः शशाङ्गे निर्वर्त्यैव रूपायारस्यो मेव ॥
 ३८ ॥ श्वित्रः आदित्यानाम ॥ श्वित्रः आदित्यानामुष्टो घृणीवान्वा
 ळीतशस्त्रे मत्स्याः अरण्याय सप्तरोरुहरो इः कायिः कुटर्हो त्यो
 हस्त्रे वा निनाक्नामायपिकः ॥ ३९ ॥ खड्गो वै श्वदेवः ॥ श्वदेवः श्रीः
 कर्मागर्दभस्त्ररक्षुस्त्रेरक्षसा मिन्द्राय सृकरः सिंहे मा हतः कृक ३९

लासः पिप्पकाशुक निस्त्रेशरुघ्ना ल्ये द्विश्चैवान्देवानां मृषतः ॥ ४० ॥
 इति श्रीवाजसनेयसंहितायां चतुर्विंशोऽध्यायः ॥ ॥ शादन्दुर्द्विः ।
 शादन्दुर्द्विरवेकादशसुलेर्मृदन्वस्त्रेगादण्डं द्वात्रिंशं सरस्वत्या
 ऽअग्रजिह्वा जिह्वायाः उत्सादमेव क्रुदेनुतालुघातः हनुर्द्वाम
 पः आस्ये नृद्वेषणमाण्डाद्वा मादित्यां रश्मिरश्मश्चुभिः पन्था
 नं ब्रूयाद्वा वापृथिवीवर्तीद्वा विद्युतं कुनीनकाद्वा णं शुक्ला

स० प्रमी वृहस्पतेरहम्यस्यमणेन वमी धातुर्दशमीन्दस्येकादशी चरुणस्य
 ४० द्वादशी च मस्य त्रयोदशी ॥४॥ इन्द्राग्न्योः पक्षतिः सरस्वत्यौ निपक्षति
 मित्रस्य तृतीया पाञ्चतुर्थी निर्ऋत्ये पञ्चम्यग्नीषोमयो षष्ठी सूर्याणां
 णं सप्तमी विलोरहमी पुष्ये नवमी त्वष्टुर्दशमीन्दस्येकादशी चरुणस्य
 द्वादशी च मस्य त्रयोदशी द्वावां षष्ठि द्वा द्वितीया म्याश्च विश्वे वा देवा श्रीः
 नामुत्तरम् ॥५॥ मरुतां णं रक्षन्धो विश्वे वा देवानां मथुमा कीर्कसा ४०

रुद्राणां द्वितीया दिव्यानां तृतीया द्वायोः पुष्यमग्नीषोमयोऽर्चिर्दोऽर्क
 ओऽग्नौ णि ब्रह्मिन्द्रा वृहस्पतीऽरुह ब्रह्मा मित्रा चरुणा वल्गाऽग्नीमा
 ६० क्रमं णि रक्षन्धो बलकृष्णो ब्रह्म ॥६॥ पूषणं च निष्टुनां पूषणं च नि
 ष्टुनां धाही त्वष्टूलगुदयो सूर्या न्यदो भिर्विदुतऽत्रात्रैरपो वस्तिना
 वृषणम्मा एडा ब्रह्मा वाजिनं शोपेन प्रजा णं रेतसा वा वा न्नित्रेन प्र
 ७० दुरा न्या युना कूरम्मा च्छकपि ऐडे ॥७॥ इन्द्रस्य क्रोडः इन्द्रस्य क्रोडो

सं० दि० नै० पा० न० स० दि० श० अ० उ० बो० दि० नै० भ० स० जी० पू० ता० न० हृ० द० यो० प० शे० ना० त० त० रि० ह०
 ४९ म० री० त० ता० न० भ० उ० द० यो० ए० च० क० वा० को० म० त० र० वा० अ० वा० दि० वें० ह० का० अ० वा० दि० री०
 न० म० शि० मि० रु० प० ला० न० म० क० वा० व० ल० म० मी० का० न० को० म० भि० नै० भि० ग० ल० म० न० दि० र०
 मि० स० व० त० ती० दु० दा० न० कु० हि० अ० वा० ए० स० मु० इ० मु० द० रे० ए० वे० अ० न० र० स० म० ना० ॥
 र॥ वि० ध० ति० त्रि० अ० वा० ॥ घृ० त० रि० से० ना० पो० ष० ला० म० री० ची० वि० पु० द्वि० त्री० हि० र० म० श्रीः
 म० म० र० शी० तं० व० स० या० पु० ष० अ० अ० मि० द्वा० दु० नी० दु० मी० का० मि० र० र० वा० र० ला० ४९

ए० सि० वि० अ० रा० य० के० नै० तं० त्रि० अ० नि० ह० पे० ए० पृ० थि० वी० त्वा० वा० तु० म० वा० का० य० स्वा० हा० ॥ ए०
 हि० र० म० य० ग० र्ज० स० म० हि० र० म० य० ग० र्ज० स० म० व० त० ता० यै० भू० त० स० ज्ञा० त० प० ति० रे० कं० अ०
 मी० त० ॥ स० दा० धा० र० पृ० थि० वी० न० द्वा० यु० ते० मा० क्क० स० मे० दे० वा० य० ह० वि० षा० वि० धे० म० ॥ १० ॥
 य० प्रा० ए० त० ॥ य० प्रा० ए० तु० नि० मि० ष० तो० म० हि० त्वे० क० इ० द्वा० ज्ञा० ज० ग० तो० व० भू० वा०
 य० दे० शो० अ० स० प० द्वि० प० द० अ० तु० म० द० क० स० मे० दे० वा० य० ह० वि० षा० वि० धे० म० ॥ ११ ॥
 य० स० मे० हि० म० व० तो० म० हि० त्वा० य० स० स० मु० इ० र० स० या० स० हा० दुः ॥ य० स० मे० पु०

सं० ४२ दिशो यस्य वाहकस्मै देवाय हुविषा विधेम ॥ १२ ॥ यः आत्मदाः । यः आ-
 त्मदा बलदा यस्य विश्वः । उपासते अशिवं स्य देवाः ॥ यस्य छाया
 मृतं स्य मृत्युः कस्मै देवाय हुविषा विधेम ॥ १३ ॥ आनः । आनो भद्राः
 कृतवो यत्तु विश्वतो दद्यात् सोऽपरीता सः । उद्भिदः । देवानो यथा सद-
 मिह धेऽसु न प्रायुवोरक्षिता रोदिवे दिवे ॥ १४ ॥ देवानां भद्रा । सुम-
 तिर्न जूयतां देवानां । एंरुतिरुमिनो निवर्तताम् ॥ देवानां । सकल्युमु-
 श्रीः ४२

पसेदिमा वयं देवानां । आयुः । अतिरत्नजीवसे ॥ १५ ॥ तां नृर्धया । निविदा-
 दूमहे वयं मगमिन्नमदिति वृक्षमस्त्रिधम् ॥ अर्यमणं चरुणं सोमम्
 श्विना सरस्वती नः । सुभगा मयस्कारत् ॥ १६ ॥ तनः । तन्नो वातो मयो भु-
 द्वातु भेषजं तन्माता पृथिवी तस्यिता द्यौः ॥ तद्वावाणः सोमसुतो मयो भु-
 वस्तदं श्विना शृणुत धिष्ण्या युवम् ॥ १७ ॥ तमीशानम् । तमीशानुञ्ज-
 गतस्तस्युषस्पतिं धियञ्जिन्नमवसेहमहे वयम् ॥ पूषानो यथा वे-

सं० दसानसहस्रेक्षिताणुपुरद्वः सप्तये ॥ १८ ॥ स्वस्तिनः । स्वस्तिनः इन्द्रो
 ४३ वृद्धश्च वाः स्वस्तिनः । सुषाविष्णवे दाः ॥ स्वस्तिनः स्वाहो ॥ अरिष्टनेमिः
 स्वस्तिनो वृहस्पतिर्दधातु ॥ १९ ॥ एषदश्चामरुतः । एषदश्चामरुतः
 एभिमातरः शुभं व्याधो नो विदधे पुनर्गमयः ॥ अग्निजिह्वा मनवः स
 चक्षसो विष्णवे नो देवाः अवसागमनिह ॥ २० ॥ भद्रकर्मभिः । शृणुया श्रीः
 मदेवा भद्रमपेमाक्षमिष्यन्तजाः ॥ स्थिरैरेकेषु सुवाणं सप्तत्रिभिर्घ ४३

सैमुहिदेवहितं यदायुः ॥ २१ ॥ शतमित्रा शतमित्रा शरदोऽअग्निदेवा यत्रा
 नश्चक्राजरसतृताम ॥ पुत्रा सो यत्र पितरो भवन्ति मानो मध्यारी रिषता
 युर्गन्तोः ॥ २२ ॥ अदितिर्द्यौः । अदितिर्द्यौ रदिति रत रिक्षमादिति माता सपि
 ता सपुत्रा ॥ विष्णवे देवाऽअदितिः पञ्चतनाऽअदितिर्जातमदितिर्जनि
 त्वम ॥ २३ ॥ मातः । मानो मित्रो वरुणोऽअर्यमायुरिन्द्रऽअभुक्षामरु
 तः परिकल्पन् ॥ यद्वा जेतो देवजा तस्य सप्तेऽअवक्ष्यामो विदधे वीर्यमि

सं० ८४ लि॥२४॥ यन्निर्णिजा। यन्निर्णिजारेकसाप्रावृतस्यरुतिऊंभीतामुख
 ४४ तोनयंति॥ सुप्राङ्गुजोमेम्पद्दिश्वरूपः इन्द्राष्टोः प्रियमप्येतिपाथः
 ॥२५॥ एषच्छागः। पुरोऽश्वेतवाजिनाष्टोभागोनीयतेविश्वदेवः।
 अभिप्रियं यत्पुरोडाशमर्बतात्त्वष्टेदेनः सौश्रवसायजिन्वति॥२६॥
 सद्धविष्यत्स। सद्धविष्यत्तुशोदेवयानुत्रिर्मातुषाः पर्यश्वन् श्रीः
 यति॥ अत्राष्टोः प्रथमोभागः। एतिषहंदेवेभ्यः प्रतिवेदयन्नजः॥२७॥ ४४

होताहुय्युः। होताहुय्युरावयाऽअग्निमिन्धो ग्रावग्रामऽउतवाँस्ता
 सुविप्रः॥ तेनसतेनस्वरङ्गतेनंस्विष्टेनवक्षणाऽआष्टणद्धम्॥२४॥
 रूपवृक्षाऽउतविष्टपवाहाश्चुषालंयः। अश्वश्रुपायतक्षति॥ येचाव
 तेपवनः। सुमरत्सुतोतेषामभिष्टर्तिर्नऽइन्वतु॥२५॥ उपश्र। उपश्रागा
 सुमन्मेधायिमन्मदेवानामाशाऽउपवीतष्टष्टः॥ अन्वेनंविष्टाऽअस
 योमदतिदेवानामुष्टेवमासुवन्धुम्॥२६॥ यद्वाजिनः। यद्वाजिनो

सै० दामसुन्दानुमर्षतोषाशीर्षुष्पा२रशुनारजुरस्य॥यद्वाघास्यप्रभृतमा
 ४५ स्पेत्तुण्डसर्वातातेऽअपिदेवेष्टरक्त॥३१॥यदश्चस्य।क्रुविषोमहि
 काशयद्वासरोस्वधितोरिप्तमहि॥यद्धस्तयोऽत्रामितुर्व्यन्नविषुसर्वा
 तातेऽअपिदेवेष्टरक्त॥३२॥यद्वद्वम।यद्वद्वमुदरस्यापवातियऽआ
 मस्यक्रुविषोगन्धोऽअलि॥सुकृतातच्छमितारःकमवतूतमेधेष्टु श्रीः
 तस्याकमवतू॥३३॥यत्ने।यत्नेगात्रादग्निनापञ्चमानादभिष्टुलनि ४५

हतस्यावधावति॥मातङ्गम्यामाश्चिषन्मावृणेषुदेवेष्टुस्तदुशङ्कोर
 तमरक्त॥३४॥येद्याजिनम।येद्याजिनंपरिपश्यतिपक्कंयऽईमादुःसु
 रभिर्निर्हरेति॥येच्चावतोमाणंमभित्तामुपासतऽउतोतेषामभिर्गृति
 नऽइत्यतु॥३५॥यन्नीक्षणम्।यन्नीक्षणम्।स्यचन्त्याऽउषायायापात्रा
 णिष्टुलऽआसेवनानि।उष्मण्णापिधानाचतुणामङ्गाःसूनाःपरि
 भूषत्यश्चम्॥३६॥मात्या।मात्याग्निर्धनयीजुमगाग्निर्मोखाञ्जान

त
 से० त्वमिविक्लजगिः॥ इष्टं वीतमभिर्त्तं वषट्कृतं देवासः प्रतिष्ठान्त्य
 ४६ श्वम॥ ३७॥ निक्लमणं निष्टं दनम॥ विवर्तनं स्वचपडू शमवर्तः॥ यच्च
 पुण्येयचघासिज्जघाससर्वातातेऽपि देवेष्वस्त॥ ३८॥ यदश्वाय। वा
 सऽउपरुणत्पधीवा संघाहिरस्यान्यस्मे॥ सदा नमर्वत्तम्पडू शमिष्या
 देवेष्वायामयति॥ ३९॥ यत्ते। सो देमहसाश्चकृतसुपाह्या वाकशया वा श्रीः
 तुतोद॥ सुचेवता हविषोऽअहरेषु सर्वाताते ब्रह्मणा सृदयामि॥ ४०॥ ४६

चतुस्त्रिंशद्वाजिनः॥ चतुस्त्रिंशद्वाजिनो देववन्धोर्वक्त्रोरश्वस्य
 धितिः समेति॥ अष्टिद्वागा आद्युना कृणोत परस्म्यहरनुद्युम्या वि
 शस्त॥ ४१॥ एकस्त्वष्टुः। एकस्त्वष्टुश्च स्याद्विशस्ता द्वायतारा भवतुस्त
 थऽचतुः॥ यातेगा आणा मृतुया कृणोमि ताता पिण्डा नास्य भुहो म्पुगो
 ४२॥ माह्या। तपस्त्रियऽआत्मा पियन्नमा स्वधितिस्तु न्युऽआतिष्टि
 पत्ते॥ माते गृध्रुर्विशस्ताति हाय छिद्वागा आस्यसिना मिथूकः॥ ४३॥

सं० नमतामदऽत्रापश्चरुणश्च सन्नतेतेमे सन्नमतामदः॥ सुप्तसुसिंदो
 ४८ अष्टमीभूतसाधनी॥ सकामां॥ अष्टनस्कुरु सन्नानमस्तमेभुना
 १॥ यथेमाम॥ यथेमांश्चाचक्ष्मणीमावदानिजनेभ्यः॥ ब्रह्मराज
 न्नाब्जा १० शुद्धायुवाय्वायवचारणायव॥ प्रियोदेवानां दक्षिणाय
 दातुरिहध्यासमयमेकामः समृद्धतामुपमादो नमतु॥ २॥ ब्रह्मस्म श्रीः
 तेऽति॥ ब्रह्मस्मतेऽतियदुर्ध्वेऽर्हाद्युमहिभाति कर्तुं मज्जनेषु॥ ४८
 स्वायु३

यद्दीदयच्छवसऽतप्रजातुतदस्मा सुद्विण्येहिचित्रम्॥ उपयामगृ
 हीतो सिद्धहस्पतेयेत्येतेयो निहहस्पतेयेत्वा॥ ३॥ इन्द्रगोमन्तः इन्द्र
 गोमन्निहाया हि पिवा सोमं शतक्रतो॥ विष्टद्विर्गवभिः सुतम्॥ उ
 पयामगृहीतो सीन्दायत्वा गोमन्तः एषतेयो निरिन्दायत्वा गोमन्ते॥ ४॥
 इन्दाया हि ब्रह्महन्त्रिवा सोमं शतक्रतो॥ गोमद्विर्गवभिः सुतम्॥
 उपयामगृहीतो सीन्दायत्वा गोमन्तः एषतेयो निरिन्दायत्वा गोमन्ते॥ ५॥

सं० अतावानं वैश्वा नरम। अतावानं वैश्वा नरमृतस्य ज्योतिरस्य
४९ तिम॥ अतस्त्वष्टुर्ममीमहे। उपयामगृहीतो सि वैश्वा नराय त्वेष
ते यो निर्वैश्वा नराय त्वा॥ ६॥ वैश्वा नरस्य सुमंतो। स्यामराजा हि
कुशुवतानामभिप्सी॥ इतो जातो विश्वमिदं विषष्टे वैश्वा नरो यत
ते सूर्येण॥ उपयामगृहीतो सि वैश्वा नराय त्वेष ते यो निर्वैश्वा न श्रीः
राय त्वा॥ ७॥ वैश्वा नरो नः। वैश्वा नरो नः। अतयः। आप्रयातु पर ४९

वतः॥ अग्निहोत्रे नवाहसा॥ उपयामगृहीतो सि वैश्वा नराय त्वेष
ते यो निर्वैश्वा नराय त्वा॥ ८॥ अग्निर्जविः। अग्निर्जविः पवमानः पा
अनन्यः पुरोहितः॥ तमीमहे महागयम॥ उपयामगृहीतो स्य ग्रये त्वा
वर्चसः। एष ते यो निरग्रये त्वा वर्चसे॥ ९॥ महाशं॥ इन्द्रः। महोशं॥
इन्द्रो वज्रहस्तः। सोऽग्नीशर्मय छतु॥ हमुपास्मानं स्योस्मान्देहि
॥ उपयामगृहीतो सिमहेन्द्राय त्वेष ते यो निर्महेन्द्राय त्वा॥ १०॥ तं वः।

सं० तं द्यौदस्ममृतीषहं च सोमं न्दानमन्धसः॥ अभिवृत्तसन्नखसरेषधेनवः
 ५० इन्द्रेऽङ्गीभिर्नवामहे॥११॥ यद्वाहिष्ठम। यद्वाहिष्ठतदग्नये हृहर्द्ववि
 भावसो॥ महिषी वत्स इयिरत्यद्वाजाः उदीरते॥१२॥ एहि। स्फुषुषु
 वा एतेऽग्नाः इत्येतं रागिरः॥ एभिर्वर्द्धसुः इन्दुभिः॥१३॥ अतवत्सो
 अतवत्सेषत्तं वितन्वतु मासारुत्ततु ते हविः॥ संवत्सुरस्तेषत्तन्दधातु श्रीः
 नः प्रजा अपरिणानुनः॥१४॥ उपहरेगिरीणाम्। उपहरेगिरीणां ५०

सङ्गमेव नदीनाम्॥ धियाविश्रोऽअजायत॥१५॥ उच्चाते। ज्ञातमन्धसो
 दिविसङ्गम्पाददे। उग्रः शर्म महिष्प्रवेः॥१६॥ सनः। सनुः इन्द्रोय
 यन्पुत्रेष्ठरुणाय मरुद्भ्यः॥ वरिवो वित्परिस्वव॥१७॥ एनाविश्रानि।
 एनाविश्रान्युर्मः आद्युम्नानि मानुषाणाम्॥ सिषासन्नोद्यनामहे॥१८॥
 अनुवीरैः॥ अनुवीरैरनुपुष्पास्मगोभिरन्वश्चैरनुसर्वेण पुष्टैः॥ अ
 नुहिपदानुवतुष्पदावुयन्देवानोयुतमृतुयानयतु॥१९॥ अग्नेपात्रीः।

सै० अग्नेपत्नीरिहावहदेवानामुशतीरुप॥ त्वष्टारुसोमपीतये॥ २०॥ अ
 ५२ भिसुतम। अभिसुतऋणीहि नो ग्रावोनेष्टुपिकं सुतना॥ त्वष्टिहिरक्ता
 धाऽअसि॥ २१॥ इविणोदाऽपिपीषति जुहोतु प्रवति हृत॥ नेष्टुहृतुभि
 रिष्मत्॥ २२॥ तवायम। तवायऽसोमुखमेष्टुर्वाङ्मश्चतुमऽसुम
 नाऽअस्पृषाहि॥ अस्मिन्मन्त्रेवर्हिष्मन्निषद्यादधिष्तेमन्नरुऽइदं श्री
 मिन्द॥ २३॥ अगोवतऽसुहवाऽआहिगत्तनुनिवर्हिषिसदतनारुति ५२

हृत॥ अथामहस्वजुजुषारणोऽअन्वसस्वष्टुहवेभिर्जनिभिः सुमङ्गलः॥
 ॥ २४॥ स्वादिष्ट्यामदिष्ट्या। स्वादिष्ट्यामदिष्ट्या पवस्व सोमधारया॥
 इन्द्राय पातवेषुतः॥ २५॥ रक्षोहाविश्वचर्मणिः॥ रक्षोहाविश्वचर्म
 णिरभियोनिमद्योहते॥ इणोऽसुधस्य मासदत्॥ २६॥ ॥ इति वाजस
 नेसंहितापाठेष्वङ्गितितमोऽध्यायः॥ ॥ समाख्या। समाख्याऽअत
 वोच्यते यत्तु संवत्सराऽअथ योमानि सन्त्या॥ स हि द्यो नदीदिहिरोचनेन वि

सं० वृधे॥१॥ बृहस्पते सवितः। बृहस्पते सवितर्वेधयेन ऽसंशितश्चित्त
 ५३ त्तराणं संशिताधि॥ बृहस्पते नमः हते सोमगायविष्णवेऽनमः
 मदनुदेवाः॥८॥ असुवृध्यादध। असुवृध्यादधयद्यमस्य बृहस्प
 तेऽभिशास्त्रे रसुः॥ प्रथो हतामृष्टिनामृत्पुनस्माद्देवानामग्ने
 मिषजाशचीभिः॥९॥ उद्वयम्। उद्वयत्तमस्य रिसुः पश्यत्तऽत्तर
 म॥ देवदेवत्वात्सर्वमगन्तुं पोति रत्तमम्॥१०॥ ऊर्ध्वऽस्य। समि

श्रीः

५३

धोमवत्पृथुश्चिक्राशोचीणं ष्यग्नेः॥ ह्युमत्तमा सुप्रतीकस्य सूनोः॥
 ११॥ तनूनपादसुरः। तनूनपादसुरे विष्णवे दादेवो देवेषु देवः॥ पथोऽत्र
 नक्तमह्यं घृतेन॥१२॥ महायज्ञम्। महायज्ञं तं संप्रीणानो नरा
 शः सोऽत्रग्ने॥ सुक्तदेवः सविता विष्णुवारः॥१३॥ अत्रायम्। अत्र
 यमेति शर्वसा घृतेनैडा नो बद्धिर्नमसा॥ अग्निं सुतोऽअर्धरेषु
 यत्सु॥१४॥ सवत्सम्। सवत्सदस्य महिमानं मग्नेः सऽईमन्हा सुप्रयसः।

सै०

५४

वसुधैतिहोवसुधातमश्च॥२५॥ हारोदेवीः हारोदेवीरञ्जसुविश्वे
ब्रुताददत्तेऽब्रुमेः॥३॥ रुध्रं वसुधाप्रापत्यमानाः॥२६॥ शतम१५००॥
तेऽअस्मातेऽअस्ययोषणेदिद्येतयोनाऽउषासानक्ता॥३॥ इमेऽस्यहम
वतामध्वरजः॥२७॥ देव्या होताराऽऽर्चुर्मध्वरजो गेर्जिह्वामभि
गृणीतम्॥३॥ कृणुत नः स्वर्ष्टुम्॥२८॥ तिस्रो देवीः तिस्रो देवीर्बहिरे श्रीः
दः सदा त्विडा सरस्वती भारती॥३॥ मही गृणाना॥२९॥ तनः तनरक्त ५४

रीपमद्भुतम्पुरुषत्वहो बुधीर्यम्॥ रायस्योऽं विष्म्यतुताभिमस्मे॥३०॥
चनस्य तेव। स नारराणस्त्वमनादेवेषु॥ अग्निर्हृद्यः शोमितामदया
ति॥३१॥ अग्ने स्वाहा। कृणुहि ज्ञातवेदऽइन्द्राय हव्याम्॥ विश्वे देवा ह
विरिदुऽमत्ताम्॥३२॥ पीवोऽअन्नारयि वृधः॥ पीवोऽअन्नारयि वृधः
सुमेधाः श्वेतः सिधक्तिनियुतामभिश्च्रीः॥ ते वायवे स मनसो वित
स्यु विश्वे नरः स्वपत्या निवक्तुः॥३३॥ राये न। य अततूरो दसी मे राये

सै० देवीधिसरणधातिदेवम्॥ अधवायुनियुतः सञ्चतखाऽऽतश्चेतं वसु
 ५५ धितिनिरेके॥ २४॥ आपोह॥ आपोह्य हृहती विंश्चमाय नार्जुनधा
 नाजुनयन्तीरग्निम्॥ ततो देवानां समवर्तता सुरेताः कस्मे देवाय ह
 विधाविधेम॥ २५॥ यश्चित्॥ यश्चिदापो महिना पृथ्व्यपश्च हस्त च धा
 नाजुनयन्तीर्युग्मम्॥ सो देवेष्वधिदेवऽएकऽआसीत्कस्मे देवाय हवि श्रीः
 षाविधेम॥ २६॥ अयाभिः॥ अयाभिर्घासिदुश्चां सुमन्त्रानियुद्भि ५५

र्वायविष्टयेदुरोणे॥ निनोरुयिष्टिभोजसंस्पृवस्वनिवीरंगव्यमश्च अरा
 धः॥ २७॥ आनः॥ आनो नियुद्भिः शतनी भिरक्षुरः सहसिणी भिरप
 याहियुक्तम्॥ वायोऽअस्मिन्सर्वेनेमादयस्वसूषम्यातस्वस्त्रिभिः सदा
 नः॥ २८॥ नियुत्वा न्यायो॥ नियुत्वा न्यायवागस्य यऽशुक्रोऽअयामि
 ते॥ गतासि सुन्वतो गृहम्॥ २९॥ वायोऽशुक्रः॥ वायोऽशुक्रोऽअयामि
 ते मङ्गोऽअग्रुन्दि विष्टिषु॥ आयाहि सोमपीतये स्पृह देव नियुत्वा

सं० ता॥३०॥ वायुरग्रेगाः। वायुरग्रेगायज्ञः श्रीः साककुम्भनसायज्ञम।
 ५६ शिवोनियुद्धिः शिवाभिः॥३१॥ वायोमे। तेसहस्रिणे रथाशस्त्रेभिर्ग
 गेहि॥ नियुत्वात्सोमपीतये॥३२॥ एकयाव। दशभिश्च स्वभूते द्वात्रिं
 मिष्टये वि० शतीच॥ निसृभिश्च धर्मेसे वि० शताचमियुद्धिर्वायवि
 हताविमुञ्च॥३३॥ तववायो। तववायवतस्यते त्वष्टुज्जामातरुः श्रीः
 त॥ अवाणुं स्यादणीमहे॥३४॥ अभित्वा। शरनो नुमो दुग्धाऽश्व ५६

धेनवः॥ ईशानमस्यजातः स्वर्हामीशानमिन्दुतस्युषः॥३५॥ नत्वा
 वान्। नत्वावां॥३६॥ अज्योदिद्यो नपार्थिवोनजातो न जनिष्यते॥ अज्यो
 यतो मघवन्निन्द्यातिनो गव्यतस्तस्माह्वामहे॥३७॥ त्वामित्। त्वामि
 दिह्वामहे सतो वा जस्यकारवः॥ त्वाष्टुत्रोष्विन्दुसत्यतिनरत्वाक्का
 द्वास्वर्धतः॥३८॥ सत्वम। सत्वन्नश्चिन्नवन्नहरन्नधुया महन्नवानो
 अद्विवः॥ गामश्चरुत्थमिन्दुसक्किरसुत्राद्याजन्नजिगृधि॥३९॥

सं० कया नश्चिञ्चः आभुवहृती सुदावृधः सखा ॥ कया शविष्ठया हृता ॥ ३९ ॥ क
 ५७ रत्ना ॥ सुत्पोमदानाम्मर्हि हिष्टोमस्तुदन्धसः ॥ दृढाविहारजेवसु ॥ ४० ॥ अ
 भीषणः सखीनामविता जेरिष्टुणाम् ॥ वातप्रवास्पृतये ॥ ४१ ॥ यज्ञायज्ञा
 व ॥ यज्ञायज्ञावोऽअग्नये गिरा गिरावदत्तसे ॥ प्रश्नयममृतं ज्ञातवैदस
 म्रियमिन्नत्राऽसिधम् ॥ ४२ ॥ पाहिनः ॥ पाहिनोऽअग्नोऽएकयाण
 स्तुतद्वितीयया ॥ पाहिगोर्ब्रिहिसृतिरुर्जाम्यते पाहिवंतस्तभिर्वसो ॥ ४३ ॥ श्रीः
 ५७

॥ ४३ ॥ ऊर्जो न पातम् ॥ ऊर्जो न पातः सहिनायमस्मद्दृशेम हृद्यदात
 ये ॥ ४४ ॥ अवाज्ञेष्वाविता भुवहृधः उत ज्ञाता तवृनाम् ॥ ४४ ॥ संवत्सरोत्सि
 संवत्सरोत्सीदावत्सरोत्सीद्वत्सरोत्सि वत्सरोत्सि ॥ ४५ ॥ उषसं ह्येकल्पता
 महोरुत्रा ह्येकल्पतामर्द्धमासा ह्येकल्पताम्मासा ह्येकल्पतामृतवसे
 कल्पतां ॥ ४६ ॥ संवत्सरोत्सि कल्पताम् ॥ ४६ ॥ ऐत्यै सञ्चाञ्च प्रवसाय ॥ सु
 पूर्णविदसितया देवतया क्रिरुखञ्जुवः सीद ॥ ४७ ॥ ॥ इति वाजसनेय

सं० संठितापाठे सप्तविंशतितमोऽध्यायः॥ ॥ होता यज्ञतः होता यज्ञस्तु मिधे
 ५८ न्दमिडस्पुदेमाभापृथिव्याऽअधि॥ दिवो घर्म्मस्तमिच्छतः॥ अतिष्ठुश्च
 र्वाणी सहां वेत्वा ज्येष्ठस्य होतव्यं॥ १॥ होता यज्ञतः नूनपातमृतिभिः॥ हो
 २५ ता यज्ञतः नूनपातमिज्जेतारुमपराजितम्॥ इन्द्रे देवः स्वर्चिदमृथि
 मिर्मधुमन्मेर्नराणां सेनतेजसा वेत्वा ज्येष्ठस्य होतव्यं॥ २॥ होता य श्रीः
 हृदिताभिरिन्दुमः होता यज्ञहृदिताभिरिन्दुमीदितमागुह्वा नममन्त्यम्॥ ५८

देवो देवैः सवीर्यो वज्रहस्तः पुरन्दरो वेत्वा ज्येष्ठस्य होतव्यं॥ ३॥ होता
 यज्ञहृदिताभिरिन्दुमः होता यज्ञहृदिताभिरिन्दुमिषहृदं वृषभनर्कपसम्॥ व
 सुभीरुंदेरादित्यैः सयुगिभर्वा हिरासद्वेत्वा ज्येष्ठस्य होतव्यं॥ ४॥ हो
 ता यज्ञदो नो न। वीर्यः स हो हृदि इन्दुमवर्द्धयत्॥ सुप्रायणाऽअस्मि
 न्युहो विष्णुयत्तामृता वधो हारः इन्द्राय मीदुषे घात्वा ज्येष्ठस्य होतव्यं
 ज॥ ५॥ होता यज्ञदुषे इन्द्रस्य। धेनुषु दुषे मातरामही॥ सवातरो न ते ज

सं० सावत्समिन्द्रमवर्द्धतां वीतामाज्यस्य होतव्यं ॥६॥ होताय हव्ये देव्या
५९ होता रा। भिषजा सखायं हविषे इन्निषज्यतः ॥ कवी देवो अचेतसा विञ्ज
यधत्तः इन्द्रियं वीतामाज्यस्य होतव्यं ॥७॥ होताय हवित्सो देवीः हो
ताय हवित्सो देवीर्न भेषजत्रयं विधातवोपसुः इडा सरस्वती भारती महीः।
इन्द्रपत्नी हविष्मती र्व्याज्यस्य होतव्यं ॥८॥ होताय हव्ये हारमि श्रीः
न्द्रम। होताय हव्ये हारमिन्देवमिषजं सुयज्ञं द्युतश्चियम॥ पु ५९

रुरूपं सुरेतसमघोनमिन्द्राय हव्ये दधदिन्द्रियाणि घेत्याज्यस्य होत
व्यं ॥९॥ होताय हव्ये हनस्पतिः शमितारम। होताय हव्ये हनस्पतिः श
मितारः शतक्रतुर्विद्यो गोहारमिन्द्रियम॥ मद्धा समं अन्वाधिभिः
सुंगेभिः स्वदाति यज्ञमधुना द्युतेन घेत्याज्यस्य होतव्यं ॥१०॥ होताय
हव्ये हिन्दुं स्वाहा। होताय हव्ये हिन्दुं स्वाहाज्यस्य स्वाहा मे देसः स्वाहा
स्त्रोका मां स्वाहा स्वाहा कृतीनां स्वाहा हव्यं कृतीनाम॥ स्वा

सं० हा देवाऽ आऽ लप पाजुषाणाऽ इन्द्रऽ आऽ लप स्प द्या नु होत र्घ्य जे ॥ ११ ॥ देव
 ६० वृहिः । देव वृहिः वरिन्दः सुदेवन्दे वै वीर वत्स्नी एं वें द्या मवर्द्धय यन् ॥ व
 स्तो वृत म्या क्रो ज्ञु त ६० गुया वृहिः म तो त्प गा ह् सु वने व सु धेय स्प वेत
 यत्न ॥ १२ ॥ देवी हारिः । देवी हारिः इन्द्रऽ स ह्नु ते घी ड्डी म्य मि न्न म व र्द्ध य
 न ॥ आवत्से न त रु ए न कु मारे ए न मी व ता पा र्वा ए ६० रो क का ट नु द तां श्रीः
 व सु वने व सु धेय स्प द्या नु र्घ्य जे ॥ १३ ॥ देवीऽ उ मा सा न क्रो । देवीऽ उ मा सा ६०

न क्रो न्दं यत्ने प्र य त्प ल्हे ता म ॥ देवी विशः आ या सि हा ए ० वृ श्री ते सु
 धिते व सु वने व सु धेय स्प वी तां र्घ्य जे ॥ १४ ॥ देवी जो ह्नी । देवी जो ह्नी व सु धि
 ती देव मि न्द्र म व र्द्ध ता म ॥ अ या वृ न्या द्या ह्ने सा ए ० स्पा न्या व ल्हु ह् सु धा र्घ्या
 णि य जे मा ना य शि ह्ने ते व सु वने व सु धेय स्प वी तां र्घ्य जे ॥ १५ ॥ देवीऽ रु र्जा
 हु ती । देवीऽ रु र्जा हु ती दु ये सु दु ये प य से न्द्र म व र्द्ध ता म ॥ इ स मूर्त्ति म न्या
 व ल्हु त्सा गि ध् ६० स पी ति म न्या न वे न र्ध्व न्द य मा ने पु रा णे न न व म धा ता

सं० मूर्त्तिपुञ्जाहुतीऽगुर्जयमाने च सुवाग्म्याणि यजमानाया शिहिते च
 ६१ सुवने च सुधेयस्य वीतां यज॥ १६॥ देवा देव्याः । देवा देव्या होता र देव मि
 न्द्रमवर्द्धनाम् ॥ हुता यशः सावाभा ह्यु च सुवाग्म्याणि यजमानाया शि
 हितौ च सुवने च सुधेयस्य वीतां यज॥ १७॥ देवी स्त्रिस्तः । देवी स्त्रिस्तस्त्रि
 स्त्रो देवीः पतिमिन्द्रमवर्द्धयन् ॥ असृक्ष हारती दिवः रुद्रैर्ष्यतः सरस्व श्रीः
 तीडा च सुमती गृहान्व सुवने च सुधेयस्य वा तु यज॥ १८॥ देवऽइन्द्रः ६१

देवऽइन्द्रो न राशः सस्त्रिवरुष्यस्त्रिवन्धुरो देवमिन्द्रमवर्द्धयत् ॥ श्रुतेन शि
 त्तिष्ठानामाहितः सहस्रेण प्रवर्तते मित्रावरुणे दस्यहोत्रमर्हतो बृहस्प
 तिल्लोत्रमश्विनाह्वं च सुवने च सुधेयस्य वेतु यज॥ १९॥ देवो देवैः ।
 देवो देवैर्वनस्पतिरिहिरस्य पर्णे मधुशाखः सुपिप्पलो देवमिन्द्रमवर्द्ध
 यत् ॥ दिवमग्रेणास्पृक्षदा तस्त्रिस्तमृथिवा महः हीह सुवने च सुधे
 यस्य वेतु यज॥ २०॥ देवम्बुहिः । देवम्बुहिर्वारिती नान्देवमिन्द्रम

सै० वद्धयत॥ स्विष्टकुरुर्वस्विष्टकुरुर्वस्विष्टमद्यकरोतु नोवसुवेवनेवसुधेयस्य
 ६२ वेतुयज॥ २२॥ अग्निमद्य होतारमवणीतायं व्यजमानः पचन्त्याः क्रीः प
 चन्तुरोडाशं वध्ननिन्दायुच्छागम॥ सूपल्याः अद्य देवो वनस्पतिरभ
 वदिन्दायुच्छागेन॥ अघ्नमेदत्तः प्रतिपचताग्रभीदवीवधत्पुणेश
 त्रोन॥ त्वामद्यः क्रमे॥ २३॥ होताय हत॥ होताय हतसामिधानम्सहद्य श्रीः
 शः सुसमिद्धं चरेत्यमग्निमिद्धं वयोधसम्॥ गायत्री छन्दः इन्द्रियञ्च ६२

विद्मो वयोदधहे त्वाज्यस्य होतर्षज॥ २४॥ होताय हततृणपातमुद्दि
 दम्॥ होताय हततृणपातमुद्दिदं व्यङ्गं मदिति हधेशु विमिद्धं वयोध
 समं॥ गुह्यिह च्छन्दः इन्द्रियमिदं त्वाहङ्गां वयोदधहे त्वाज्यस्य होतर्ष
 ज॥ २५॥ होताय हतदीडे न्यमीदितम्॥ वृत्रहन्तमभिडां मिरीडुः सहः सो
 ममिद्धं वयोधसम्॥ अमुष्मन् च्छन्दः इन्द्रियस्य आविडां वयोदधहे
 त्वाज्यस्य होतर्षज॥ २६॥ होताय हतसुवर्हिषस्य सुसुत्तम्॥ होताय ह

सं० सुबर्हिषम्पुसुस्वतुममर्त्यः सिदतम्बुर्हिषिप्रियेष्टेन्द्वयोधसम्
 ६२ बृहती छद्ऽ इन्द्रियत्रिवत्सङ्गां वयोदधद्देत्वाज्यस्य होतव्यं ज॥ २७॥
 होता यत्तु छद् वसतीः सुप्रायणाः । होता यत्तु छद् वसतीः सुप्रायणा
 जधा वधो ह्यारो देवीर्हि रस्ययी ब्रह्माणुमिन्द्वयोधसम् ॥ पङ्क्ति
 दऽ इहेन्द्रियत्रयं वाहङ्गां वयोदधद्देत्वाज्यस्य होतव्यं ज॥ २८॥ होता श्रीः
 यत्तु पेशसा सुशिल्प्ये ॥ बृहतीऽ उमेन क्लोषासानदर्शने विश्व ६३
 बु२

मिन्द्वयोधसम् ॥ विष्टुमञ्छद्ऽ इहेन्द्रियम्पुहवाहङ्गां वयोदधद्देता
 माज्यस्य होतव्यं ज॥ २९॥ होता यत्तु त्र्यवेतसा देवामा मा होता यत्तु त्र्यवे
 तसा देवामा मुत्तमं व्यशो होता रो देव्या कवी सभुजेन्द्वयोधसम् ॥ जग
 ती छद्ऽ इन्द्रियमन्तुद्वाहङ्गां वयोदधद्देता माज्यस्य होतव्यं ज॥ ३०॥
 होता यत्तु त्र्येशसती स्त्रिस्तः होता यत्तु त्र्येशसती स्त्रिस्तो देवीर्हि रस्य
 यी ज्ज्वरिती बृहती मर्महीः पतिमिन्द्वयोधसम् ॥ विराज्छद्ऽ इहेन्द्रिय

सै० ६४ श्वेतुङ्गां नवयोदधद्वत्वाज्ज्यस्य होतर्ष्यज॥३१॥ होता यत्नत्सुरेतसु
 त्वष्टारम्। होता यत्नत्सुरेतसु त्वष्टारमृष्टिष्वर्द्धनः। तृपाणि विब्रत
 मृथक्युष्टिभिर्द्वयोधसम्॥ द्विपदच्छदः। इन्द्रियमुत्ताणङ्गां नवयो
 दधद्वत्वाज्ज्यस्य होतर्ष्यज॥३२॥ होता यत्नत्सुहृन्स्पतिः। शमितारम्।
 होता यत्नत्सुहृन्स्पतिः। शमितारम्। शतक्रातुः। हिरस्यपसुमुक्तिः श्रीः
 नः। रशनाम्बिब्रतं द्वाशिप्रगमिर्द्वयोधसम्॥ ककुभच्छदः। इ ६४

हेन्द्रियं वशां घेहत्तङ्गां ययोदधद्वत्वाज्ज्यस्य होतर्ष्यज॥३३॥ होता
 यत्नत्त्वाहाकतीरुग्निम्। होता यत्नत्त्वाहाकतीरुग्निः। ह्यपतिमृ
 थगावरुणमिषजकुविद्वत्रमिर्द्वयोधसम्॥ अतिच्छदसच्छदः। इ
 द्रियमृहदेषमङ्गां ययोदधद्वत्वाज्ज्यस्य होतर्ष्यज॥३४॥ देवम्बु
 हिः। देवम्बुर्हिर्वयोधसन्देवमिन्दमवर्द्धयत्॥ गायत्र्याच्छदसन्दिय
 अत्रुरिन्देवयोदधद्वत्सुवनेवसुधेयस्य वेतुयज॥३५॥ देवीर्द्वारः।

सं० ६५ देवीर्होत्रयो धसं शुचि मिन्दं मवर्द्धयत् ॥ उल्लिख्य हस्ते द्वियम्प्रा
 णमिन्दे च यो दधह सुवने च सुधेयस्य वीतां यज ॥ ३६ ॥ देवीऽ उमा सान
 क्ता देवमिन्दं च यो धसं देवी देवमवर्द्धताम् ॥ अनुष्टुभा छन्दसे न्दि
 यम्वलमिन्दे च यो दधह सुवने च सुधेयस्य वीतां यज ॥ ३७ ॥ देवी जो
 ह्नी देवी जो ह्नी वसु धिती देवमिन्दं च यो धसं देवी देव मवर्द्धताम् ॥ श्रीः
 ह्रस्वा छन्दसे द्वियं ॥ ओं शुचि मिन्दे च यो दधह सुवने च सुधेयस्य

देवीऽ ऊर्जा दुर्गा दुर्गे सुदुर्गे पयसे च यो धसं देवी देवमवर्द्धताम् ॥ यङ्गा छन्दऽ इन्द्रे द्वियं शुक्ल मिन्दे च यो
 वीतां यज ॥ ३८ ॥ देवा देव्या देवा देव्या होता रा देवमिन्दं च यो धसं
 देवो देवमवर्द्धताम् ॥ त्रिष्टुभा छन्दसे न्दियस्त्रिषि मिन्दे च यो दधह
 सुवने च सुधेयस्य वीतां यज ॥ ४० ॥ देवी स्त्रिस्तो देवी स्त्रिस्तो दे
 वीर्घयो धसम्पतिमिन्दं मवर्द्धयत् ॥ जगत्या छन्दसे द्वियं श्रुम मिन्दे
 च यो दधह सुवने च सुधेयस्य वीतां यज ॥ ४१ ॥ देवो नरा शंसिः देवो न
 रा शंसि देवमिन्दं च यो धसं देवो देवमवर्द्धयत् ॥ विराजा छन्दसे द्वि

रघु सुवने च सुधेयस्य वीतां यज ॥ ३८ ॥

सं० यत्तुपमिद्वेद्योदधद्वसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज्ञ॥४२॥देवोवनस्य
 ६६ तिः॥देवोवनस्यतिदेवमिद्वेद्योदधसन्देवोदेवमवर्द्धयत्॥द्विपदाछ
 हसेन्द्रियमगमिन्देद्योदधद्वसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज्ञ॥४३॥देव
 स्वर्हिः॥देवंवर्हिर्वारितीनान्देवमिद्वेद्योदधसन्देवन्देवमवर्द्धयत्॥
 ककुभाछहसेन्द्रियंमयशः॥देवोदधद्वसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज्ञ॥ श्रीः
 ॥४४॥देवोऽग्निः॥स्विष्टकृदेवमिद्वेद्योदधसन्देवोदेवमवर्द्धयत्॥ ६६

अतिछहसाछहसेन्द्रियद्वमिद्वेद्योदधद्वसुवनेवसुधेयस्यवेतुय
 ज्ञ॥४५॥अग्निमह्य॥होतारमहणीतायंमयजमानःपचन्पक्नीःपचन्पु
 रोऽशंम्वधन्निन्दायद्योदधसंछागम॥सूपत्याऽअह्यदेवोवनस्यति
 रभवदिन्दायद्योदधसंछागम॥अयत्तमेदत्तःअतिपचताग्रभीदवीह
 धत्पुरोऽशंन॥त्वामह्यऽजमे॥४६॥ ॥इतिवाजसनेयसंहितापाठे
 अष्टाविंशतिमोऽध्यायः॥ ॥समिद्धोऽञ्जनः॥समिद्धोऽञ्जन्नादर

सं० मतीनां शुतमं मे मधुमत्पि न्वमानः ॥ वागीवर्गं न्याजिनं ज्ञातं वेदे
 ६१ देवानां च त्रिष्विष्यमास धस्य म ॥ १ ॥ घृतेना अन्नं घृतेना अन्नमप्यथो
 देवयानां अज्ञानं न्याजं जपेन देवानां ॥ अनुत्वा सप्ते प्रदिशः सवन्ता
 णं सुधामस्मे सतमाना यधेहि ॥ २ ॥ ईशुश्च ईशुश्चासि चन्द्रश्च
 वाजिनां शुश्चासि मेघश्च सप्ते ॥ अग्निष्वादेवैव सुभिः सजोषाः श्री श्रीः
 तं वद्विं बहनुनातं वेदाः ॥ ३ ॥ स्त्रीणं बर्हिः सुहृदीमा जुषाणे रुष्टु

प्रथमानमृषिध्याम ॥ देवेभिर्बुक्कमदितिः सजोषाः स्यो नङ्क एवाना
 सुविधेदधातु ॥ ४ ॥ एताऽऽवः सुभगा विष्णु रूपा विपक्षोभिः श्रयमाण
 ५ उदातेः ॥ अश्वः सतीः कुवसुः शुभ्रमाना द्वारो देवीः सुप्रायणा भवन्तु ॥
 ॥ ५ ॥ अन्नरामिन्ना वरुणा ॥ अन्नरामिन्ना वरुणा वरुणी मुखं व्यतानां मभि
 संविद्यते ॥ उषासावाणं सुहिरस्ये सुशिल्पेऽन्तस्पयोना बिहसादया
 मि ॥ ६ ॥ प्रथमा वामः प्रथमा वाणं सरथिना सुवर्णा देवो पश्यन्तो भुव

सं० नानि विश्वा ॥ अपि प्रय श्रोदमावा मिमाना होता गुण्योतिः प्रदिशा
 दिरात्ता ॥ १॥ आदित्ये नै। आदित्ये नै। भारती वृष्टयत्तः सरस्वती सहस्र
 देवः आवीत् ॥ इति पदता वसुभिः सजोषा यत्त नो देवी रमृते सुधत्त ॥ २॥
 त्वष्टा वीरम। त्वष्टा वीरन्देव काम भजान त्वष्टा रवाजा यत्तः आश्वर
 ष्वः ॥ त्वष्टे दक्षि श्व सुवन्त भजान वृहोः कर्त्तार मिहय क्षि होतः ॥ श्रीः
 ए ॥ अश्वो घृतेन त्म न्या समक्ताः उपदेवा रं ॥ ३॥ अश्वः पाथः एतु ॥ व
 अश्वो घृतेन

नुस्पतिर्देव लोक म्प्रज्ञान नृग्निना हृद्या खदितानि वदत् ॥ १०॥ प्रजा
 पते रत्नपसा। वातधानः सुद्यो जातो दधिषे यत्तमग्ने ॥ स्वाहा हातेन ह
 विषापुरो गाया हि सा ह्यह विरदत्तु देवाः ॥ ११॥ यदक्रतुः। अथ मज्ञा
 यमानः उद्यत्समुद्रा दुतवी पुरीषात् ॥ श्वेतस्य पत्ता हरिणस्य बाहू ॥ उ
 पक्रत्सु म्महिजात नैः अर्बन ॥ १२॥ यमेन दत्तम। यमेन दत्तं त्रितः ए
 नमा युन गिन्दः एन म्प्रथमोऽ अर्धतिष्ठत् ॥ गन्धर्वोऽ अस्परशना

सं० म० गृ० अ० त्तरा० द० श्रृं० च० स० वो० नि० र० त० ह॥ १३॥ असि० य० म० असि० य० मो० अ०
 ६९ स्या० दि० त्पो० अ० र्व० न० सि० त्रि० तो० ग० ह्ये० न० द्रु० ते० न॥ असि० सो० मे० न० स० म० या० वि० प० क्त०
 ॥ आ० ह० स्ते० त्री० णि० दि० वि० व० न्ध० ना० नि॥ १४॥ त्री० णि० ते० त्री० णि० त० आ० ह० हि० वि० व०
 न्ध० ना० नि० त्री० ण० प० पु० त्री० ण० प० तः० स० मु० डे॥ उ० ते० वे० मे० व० रु० ण० श्रु० त्स्पर्ध० न्य० त्रा० त०
 ॥ आ० ह० ः० प० र० म० अ० नि० त्र० म॥ १५॥ इ० मा० ते० वा० सी० न्य० च० मा० र्ज्ज० ना० नी० मा० श० फा० ना० श्रीः
 ० स० नि० तु० नि० धा० ना॥ अ० त्रा० ते० भ० द्वा० र० श० ना० अ० प० र० प० मृ० त० स्य० या० अ० भि० र ६९

सु० गे० भि०
 त्त्रि० गो० पा० ॥ १६॥ आ० त्क० मा० न० त्ते० आ० त्क० मा० न० त्ते० म० न० स० रा० द० ज्ञा० ना० म० वो० दि० वा०
 प० त० य० त्त० म्प० त० क्त० म॥ शि० रो० अ० प० श्र० म्प० धि० मि० र० रे० रा० मि० र्ज्ज० ह० मा० न० म्प० त० त्रि॥
 ॥ १७॥ अ० त्रा० ते० रू० प० मु० त्त० म० म० प० र० प० अ० गी० य० मा० ए० मि० ष० आ० प० दे० गो० ॥ स० द० रा० ते०
 म० त्तो० अ० नु० भो० ग० मा० न० श० दि० ड्ढु० सि० ह्दु० र्ज्ज० व० धी० र० त्ती० गः॥ १८॥ अ० नु० त्वा० अ०
 नु० त्वा० र० थो० अ० नु० म० र्थ्यो० अ० र्व० न० नु० गा० वो० नु० भ० गः० क० नी० ना० म॥ अ० नु० द्रा० ता० स०
 र० त्त० व० स० क० व० मी० युर० नु० दे० वा० म० मि० रे० वी० र्थ्य० र० त्ते॥ १९॥ हि० र० स्य० श्रु० क्तो० यः॥

सै० थां॥ तद्वनपात्यथः कृतस्ययानां नमः स्वास्वदयासुजिह्व॥ मन्त्रा
 ७१ निधीभिरुतयत्तमृन्धदेववाचकणस्य हुरनः॥ २६॥ नराशंसि सस्य
 मदिमानम॥ नराशंसि सस्य महिमानमेवामुपलोषामयत्ततस्ययं होः
 ये सुक्रातवः शुभयोधियन्धाः स्वदतिदेवाः उभयानिहृद्या॥ २७॥ आ
 जुह्वानः ईश्वरः॥ आ जुह्वानः ईश्वरश्च श्रुत्या त्वमेव सुभिः सुजो श्रीः
 षाः॥ त्वन्देवानां मसि यद्वहोता सः एतां न्यहीषितो यजीयान्॥ २८॥ ७१

प्राचीनम्वर्हिः॥ प्रदिश॥ पृथिव्या च सौरस्या वृज्यतेऽग्नेऽवक्राम॥ घृ
 प्रथते वितरं स्वरीयो देवेभ्योऽदितये स्यो नमः॥ २९॥ अथ च स्वती रुविद्या
 विश्वप्रयत्ना म्यतिज्ञो न जनयः शुभमानाः देवीर्हारे हृहती विश्वमि
 न्वा देवेभ्यो भवतु सुप्रायणाः॥ ३०॥ आ सुष्वयंती॥ यजतेऽग्नौ केऽरुवा
 सानं क्रासदतानियो नो॥ दिद्ये सोमणे वृहती सुतुर्कमेऽधिश्चि य
 शुक्रा पिशु नृधाने॥ ३१॥ देव्या होतार॥ अथ मा सुवाचा मिमांसा यत्त

सं० मनुष्यो यजन्ते ॥ अचीदयन्तां विदथेषु कारुणाचीनभ्योतिः प्रदिशा
 ७२ दिशन्ता ॥ ३२ ॥ आनः ॥ आनो यजन्तारो ॥ अयमेत्विडां मनुष्यदिह वेतय
 ती ॥ तिस्रा देवीर्बुर्हिरेदं णि स्योनः सरस्वती स्वपसः सदनु ॥ ३३ ॥ सः
 इमे ॥ आवां श्रुतिवीजनित्री रूपैरपि ॥ शुद्धवना निविश्या ॥ तमुद्यहो
 तरिषितो यजीया देवत्वद्वारमिह सक्षि विद्वान् ॥ ३४ ॥ उपावसन्तु त्वमन्या ॥ श्रीः
 समञ्ज देवाना म्पाथः ॥ मनुया हुवीणं वि ॥ वनस्पतिः शमिता देवो ॥ अ ७२

मिः स्वदन्तु ह्यमधुना दृतेन ॥ ३५ ॥ सद्योजातो ॥ सद्योजातो ह्यमिमीत
 युजमग्निर्देवानां मभवत्पुरोगाः ॥ अस्य होतुः प्रदिश्यतां स्पृष्टा विस्वाहा
 क्ततः ॥ हविरदन्तु देवाः ॥ ३६ ॥ केतुः क्लृप्त्वन ॥ केतुः क्लृप्त्वन केतवे पेशो मर्षा
 ॥ अपेशो मर्षा ॥ समुषा इन्द्रजायया ॥ ३७ ॥ जीमूतस्येव भवति ॥ जीमूतस्येव
 भवति प्रतीकं स्य हर्मिमाति समदा मुपस्थे ॥ अना विज्यात न्वा रज
 युत्वं ॥ सत्यावर्मणो महिमापि पतु ॥ ३८ ॥ धन्वन्तुगाः ॥ धन्वन्ता जिअये
 मधन्वन्तु

अदिशे २

सं० मध्वना तीच्चाः समदोजयेम ॥ धनुः शत्रोरपकामह्णोति धन्वना स
७३ र्वाः समदोजयेम ॥ ३९ ॥ ब्रह्मती वेत । ब्रह्मती वेदागनी गतिकर्मस्थि
यः सखायाम्य रिषस्य ज्ञानाः ॥ सोमेव शिक्ते दितता धिधन्वज्याः इय
ः समने पास्यती ॥ ४० ॥ तेऽआचरती । तेऽआचरती समने वयोषा माते
वपुत्रं विभृता मुपस्ये ॥ अपशत्रुन्विद्धता ए संविदानेऽआत्कीः श्रीः
इमे विष्णुरतीः अमित्रान् ॥ ४१ ॥ ब्रह्मीना म्पिता । ब्रह्मरूप उचश्चि ७३

द्यां
आह्णोति समना वगत् ॥ इषुधिः सङ्क्राः पृतेनाश्च सर्वाः पृष्टे निनद्धो
जयति प्रसृतः ॥ ४२ ॥ रथे तिष्ठन् । रथे तिष्ठन्नयति द्वाजिनः पुरोमत्र यत्र
कामयते सुषारथिः ॥ अमीश्रूनाम्मुहिमानम्यनायतमनेः पञ्चादनुय
च्छति रश्मयः ॥ ४३ ॥ तीच्चा न्योषान् । तीच्चा न्योषा न्हास्यते वृषपा
णयोश्च रथेभिः सह स्रजयतः ॥ अवक्रामतः प्रपदैरमित्रां क्षिणति
शत्रुं रनयद्यतः ॥ ४४ ॥ रथवाहेण हविः । रथवाहेण हविरस्य

सं० नामुयत्रायुधनिहितमस्यवर्म॥ तत्रास्थसुपंशगमसिंदेमविश्वा
 ७४ हाव्यसुमनस्यमानाः॥ ४५॥ स्वादुषसिंदःपितरः। स्वादुषसिंदः
 पितरोवयोधाःकच्छेऽश्रितःसक्तीवन्नोगभीरो॥ विवसेनाऽइषवला
 अमृद्धाःसतोवीराऽनुरवोद्वातसाहाः॥ ४६॥ द्वात्मणासःपितरः।
 सोम्यासःशिवेनोद्वावाष्टयिवीऽअनेहसा॥ पूषानःपातुदुरिता श्रीः
 हताहधोरक्षामाकिर्नोऽअघशसिंदःइशत॥ ४७॥ सुपसंवाते। मृ ७४

गोऽअस्यादन्नो गोभिःसन्नं जायततिप्रसूती॥ यत्रानरःसञ्चविवद्व
 तितत्रास्मभ्यमिषवःशर्मसन्॥ ४८॥ अजीतेपरि। वृद्धि नो
 शर्माभवतुनस्तृः॥ सोमोऽअधिस्त्रवीतुनोदितिःशर्मसन्नतु॥ ४९॥
 आज्ञाति। आज्ञातिसान्वेषाअघनार्शः। उपजिगृते॥ अश्वा
 जनिप्रवेततोश्वात्सुमत्सुचोदय॥ ५०॥ अरिवभोगैः। पर्येतिबाहु
 आयाहेतिम्यारिवाधमानः॥ हस्तग्नोविश्वाव्युनानिविहानु

सै० मा० सुमा० सम्पत्तिपानुविश्वतः॥५१॥ वनस्पतेष्वीदृक्कः। वन,
 ७५ स्पतेष्वीदृक्कः। ऊहिभूयाः। अस्मत्सखाप्रतरणः। सुवीरः॥ ५२॥ गो
 मिः सन्नद्धोः। असिघ्नीडयस्वाख्यातातेजयतुजेत्वानि॥ ५३॥ दिवः
 पृथिव्याः। पर्व्याजुः। उद्धृतं वनस्पतिज्ञाः। पर्व्याभृतः। सहः॥ अणा
 मोत्मानम्यरिगोभिरावृतमिन्दस्पवञ्जः। हविषारथं यज॥ ५४॥ श्रीः
 इदं स्पवञ्जः। इदं स्पवञ्जो मरुतामनीकमित्रस्पगञ्जो वरुण ७५

स्पनाभिः। सेमानो हृद्यदातिञ्जुषाणो देवरथप्रतिहृद्यागृभाय॥ ५४॥
 उपश्चासय। पृथिवीमुगधाम्पुस्तुवातेमनुतां विहितुञ्जगत्॥ सङ्घु
 भेसुनूरिन्देणदेवेहूराहवीयोः। अपसेधुशङ्कन॥ ५५॥ आक्रादया
 आक्रादयवलमोजोनः। आधानिहृनिहिदुरिताबाधमान॥ अप
 प्रोथदुन्दुभेदुधुनाः। इतः। इदं स्पमुष्टिरसिघ्नीडयस्व॥ ५६॥ आमृ
 आमृरजप्रत्यावर्तयेमाः। केतुमदुधुभिर्घावदीति॥ समश्चपण

सं० श्वरेति नो नरो रम्मा क मि डुर धि नो जय त्नु ॥ ५७ ॥ आग्नेयः कृष्ण ग्रीवः
 ७६ सारस्वती मे षी व द्रुः सोम्यः पोषः श्यामः शिति पृष्टो बार्हस्पत्यः शि
 ल्यो ध्वैश्च देवः ऐन्द्रो रुरुणो मातुतः कल्माषः ऐन्द्राग्नः स हि त्तु धो
 रामः सा वित्रो बार्हणः कृष्णः एक शिति पा त्वे त्वः ॥ ५८ ॥ अग्नये नी क व
 ते । अग्नये नी क व ते रो हि ता क्षिर नु ज्ञानु धो रमो सा वित्रो पोषो रजत ना श्रीः
 भी ध्वैश्च देवो पिशङ्गो तृपु रो मातुतः कल्माषः आग्नेयः कृष्णो जः सा ७६

रस्वती मे षी बार्हणः पत्न्यः ॥ ५९ ॥ अग्नये गायत्र्याय । विवृते रथं त्रयया हृ
 कपालः । इन्द्राय त्रे हृभाय पञ्च दशा यु द्वा र्हा ता ये का दश कपालो विष्णु
 ष्यो देवे ष्यो जा गते ष्यः सप्त दशो ष्यो ध्वे रूपे ष्यो द्वादश कपालो मित्रा
 वरुणा ष्यो मानुषु भा ष्यो मे क वि ष्ठा ष्यो ध्वे राजा ष्यो मय स्या दृह
 स्पतये पा ङ्गाय त्रि ए वा य श क्त्वा राय चरः स वित्रः । त्रै ह्यि हाय त्रय
 सि ष्ठा य रे व ता य द्वादश कपालः । आजापत्यश्च रुरदि त्ये विष्णु पत्न्ये

सं० नृदायस्त्रीषुखम्पदेकुमारीपुत्रमेधायेरथकारन्धेय्यायतहा
 एम॥६॥तपसेकोलालम्॥तपसेकोलालम्मायायेकम्मोर
 रूपायमणिकारश्चुमेधुपञ्चोरुद्यास्याऽइषुकारहेतुधनु
 कारकर्मणोज्जाकारदिष्टायरज्जुसर्जमृत्पवेमृगयुमतका
 यश्चुनिनम॥७॥नदीज्वाःपोञ्जिहृम।नदीज्वाःपोञ्जिहृमृहीका श्रीः
 ज्वाःनेयादम्पुहवद्याग्रायदुर्मदङ्गन्धर्वाप्सरोज्वाःजात्यम्पु

गम्पुऽउन्मत्तसिर्पदेवज्जनेज्वाःप्रतिपदमयेज्वाःकितवमीर्यतायाऽ
 अकितवम्पिशवेज्वाःविदलकारीय्यानुधानेज्वाःकण्टकीकारीम॥८॥
 सुन्धयेनारम्।सुन्धयेनारङ्गेहायोपपतिमात्यैपरिवित्तनिर्मित्यैपरि
 विविदानमराह्याऽएदिधिसुपतिनिहृत्तयेपेशकारीणं सुज्ञानायस्म
 रकारीम्प्रकामोद्यायोपसदम्बर्णया नुरुधम्बलायोपदाम॥९॥उ
 त्सादेज्वाःकुञ्जम्।उत्सादेज्वाःकुञ्जम्पुमदेद्यामनन्दाज्वाःसामणि

सं० स्वप्नाया न्धमधर्माय वधिरस्य विज्ञाय भिषजं सुज्ञानाय नक्षत्रदर्श
७९ मां शिखार्यै प्रश्निनं मुपशिक्षायाः अभिप्रश्निनं मुख्यदीपे प्रश्न
विवाकम् ॥ १० ॥ अर्मै ज्यो हस्तिपम् । अर्मै ज्यो हस्तिपञ्जवायांश्च
पस्युष्टु गोपालघ्नीया विपालते नसे जपालमिराये कीनाशङ्की
लालाय सुरकारमुद्राय गृहपणं श्रेयसे वित्तधमा ह्यज्ञायानुज्ञता श्रीः
रम् ॥ ११ ॥ भायै दाघाहारम् । भायै दाघाहारस्य भायाः अग्नेधम्बुध ७९

स्य द्विष्टपाया भिषेक्कारं वर्षिष्टाय नाकाय परिवेष्टारं देवलोकाय पे
शितारं मनुष्यालोकाय प्रकरितारं सर्वज्यो लोके ज्योऽपसेक्ता
रमवः अत्येव धायोपमन्यितारं मेधाय द्वासः पल्पुलीम्बका मा
यरजयित्रीम् ॥ १२ ॥ अतये स्तेनहृदयम् । अतये स्तेनहृदयं वैरह
त्याय पिश्रुनं विमक्ते हतारं मोपदृष्ट्या या नुज्ञतारं वलायानुव
रम्भे परिक्ता हस्त्रियाय प्रियवादिनमरिष्ट्याः अश्वसादणं च

वि२

से० स्वर्गाय लोकाय भागद्वयं च विहाय नाकाय परिवेष्टारम् ॥ १३ ॥ म
 न्यवेयस्तपम् । मन्त्रवेयस्तपश्चो धाय निसुरस्योगाय योक्ता र
 शोकाया भिसर्तारुहेमाय विमोक्ता रमुक्कलनिकूले च्छिष्टि
 नं च पुषे मानस्तुत शीलाया अनीकारी निर्जये कोशकारी यमा
 यास्तम् ॥ १४ ॥ यमाय यमस्तम् । यमाय यमस्तमश्चुञ्चो वतो का श्रीः
 ॐ संवत्सराय पर्यायिणी परिवत्साराया विजाता मिदा वत्सरा ॐ

नीचरीमिद्वत्सराया

याति कृद्वरी वत्सराय विजर्जरा ॐ संवत्सराय पलिक्ता मुग्धो जि
 नसन्धस्तो द्वो ब्रह्मस्म ॥ १५ ॥ सरो ब्रह्मो धेवरम् । सरो ब्रह्मो धेवर
 मुपस्था वरा ब्रह्मो दाशं वैशना ब्रह्मो द्वे दन्डुला ब्रह्मो क्लमपाराय
 मार्गारमवाराय केवर्ततीर्थे ब्रह्मो आदं विषमे ब्रह्मो मैनाल ॐ स्वने ब्रह्म
 पर्णकुङ्कुहा ब्रह्मो किरातस्तानु ब्रह्मो जम्बकम्पर्वते ब्रह्मो किम्पुरुषम् ॥ १६ ॥
 श्रीभक्त्याये पौलस्तम् । श्रीभक्त्याये पौलस्तं संवत्सराय हिरण्यकार तुलाये

सं० वाणिज्यमन्त्रादौ पायसाविनं विष्णवे नमः भूतेष्वभिषिद्धमूलमृत्यो जा
 ८९ गणामभूत्ये स्वपुनमाहर्तुं जनवादिनं च ॥ १८ ॥ अपञ्चसि शिराय प्र
 छिदम् ॥ १९ ॥ अक्षराजाय कितवम् । अक्षराजाय कितवङ्गताया दिनव
 द्दर्शने तां ये कल्पितं न्द्रा परायाधिकल्पितं मास्त्रुदाय सभास्थाण
 मृत्यवे गोष्ठ्युत्तमत्तकाय गोघातकुधेयोगां विहृततन्निहमाणः ३ श्रीः
 प्रतिहृतिडङ्गताय वरकाचार्यम्प्राप्ते शैलगम् ॥ १९ ॥ प्रतिश्रुताय ८९

अर्त्तमप्रतिश्रुतायाऽअर्त्तनङ्गोपायमममताय बहुवादिनमनुता
 यमृकशिरायाऽम्बराघातमहसेवीणावादङ्गोपायतृणवधममव
 रम्पराय शङ्खध्वनं वनाय वनपमन्त्रात्तोरस्यायदावपम् ॥ १९ ॥ नमोऽर्त्त
 चूलम् । नमोऽर्त्तपुंश्चूलम् ॥ हसाय कारिण्यादेसेरावल्याङ्गामासुङ्गण
 कमभिक्कोशकताम्हसेवीणावादम्पाणिगद्यतृणवधमतामृताया
 नृदायतलवम् ॥ २० ॥ अग्रयेपीवानम् । अग्रयेपीवानमृथिद्येपीठसर्पि

सं० एणं घायवेवाण्डालमन्नरिहायवर्षानुत्तिनन्दिवेखलति ह्रस्वार्थाय
 ८२ हर्म्यक्षत्रज्ञेभ्यः किमिरचन्द्रमसेकि लासमङ्गेशुक्ताम्पिङ्गाक्षरि
 त्रैकृष्णम्पिङ्गाक्षम ॥ २१ ॥ अथेतान् । अथेतानुष्टोविस्थानालभतेति
 दीर्घातिह्रस्वातिस्थूलआतिकृशातिशुक्लातिकृष्णा
 आतिकृष्ट्वआतिलोमशाश्च । अष्टौद्वादशौष्टमात्मणारक्षे प्राजापत्याः श्रीः
 मागधः पुंश्चली कितवः क्लीबौष्टौद्वादशौष्टमात्मणारक्षे प्राजापत्याः ॥ ८३

२२॥ ॥ इति वाजसनेयसंहितायां पाठे विंशतिमोऽध्यायः ॥ ॥ सहस्र
शीर्षा पुरुषः । सहस्राक्षः सहस्रपात् ॥ सधूमिः सर्वतस्पृत्वात्यतिष्ठद्
शाङ्गुलम् ॥ १॥ पुरुषः एव । पुरुषः एवेदः सर्वं व्यङ्मृतं व्यञ्चभाष्यम् ।
उतामृतस्ये शानोऽदनेनातिरोहति ॥ २॥ एतावानस्य । महिमातो
ऽऽपायांश्च पुरुषः ॥ पादोऽस्य विश्व्याभूतानि त्रिपादस्यामृतं द्विवि ॥ ३॥
त्रिपाद्द्विः । त्रिपाद्द्विः उदेत्पुरुषः पादोऽस्य हा भवत्सुनः ॥ ततो विश्व

सं० अक्रामत्साशनानशनेऽभि॥४॥ततोविराट्।ततोविराट्जायत
 ८३ विराजोऽधिपुरुषः॥सजातोऽत्यरिच्यतपश्चाद्भूमिमथोपु
 ॥तस्माद्युतात्।तस्माद्युतात्सर्वदुतःसञ्जतमृषदाज्जपम्॥पश्यंस्तौ
 श्वक्नेवायद्यानारस्याग्राम्याश्चये॥६॥तस्माद्युतात्।तस्मा
 द्युतात्सर्वदुतऽभवःसामानिजतिरे॥छद्वाणं॥सिजतिरेतस्माद्य श्रीः
 जुह्वस्मादजायत॥७॥तस्मादश्वाः।तस्मादश्वाऽअजायतयेकेचो ८३

मयादतः॥गावोहजतिरेतस्मान्स्माज्जाताऽअजावयः॥८॥तंयुत
 म।तंयुतम्बर्हिषिष्योत्तमुरुषआतमग्रतः॥तिर्देवाऽअयजतसा
 ऽमययश्चये॥९॥यसुरुषम।यसुरुषंयदधुःकतिधाद्यकल्पयत।
 मुखक्षिमस्यासीत्किञ्चाहकिमूपादाऽउच्यते॥१०॥ब्राह्मणोऽस्य।
 ब्राह्मणोऽस्यमुखमासीद्ब्राह्मणंन्यःकृतः।उरुतदस्ययद्वेशःपद्मा
 णंशूद्रोऽअजायत॥११॥चन्द्रमामनसः।चन्द्रमामनसो जातश्चक्षोः

सं० ॐऽअजायत॥ ॐऽआह्वयश्च॥ ॐऽएश्वरुवाद्ग्निरजायत॥ १२॥
 ८४ नाऽऽसीत्। नाऽऽसीदुत्तरिक्षिणीर्हीद्वोः समवर्तत॥ प
 ॥ अमृतिर्दिशः॥ ॐऽआतथा लोकां॥ ॐऽकल्पयत्॥ १३॥ यत्पुत्रे
 ण। हविषा देवा यज्ञमन्तन्वतः॥ वसुतोऽस्यासीदाज्यं॥ ॐऽइध्मः
 शरद्धविः॥ १४॥ सप्तास्याः सप्तास्याः सप्त रिधयस्त्रिः सप्तसमिधः॥ श्रीः
 ताः॥ देवा यद्युतन्वन्ताऽऽवधुमुरुषम्युम॥ १४॥ यज्ञेन यज्ञम्॥ ८४

यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन्॥ ते ह नाकं महि
 मानः सवन्त यत्र पूर्वसाह्याः सति देवाः॥ १६॥ अद्भ्यः स मृतः। पृथिव्योर
 सां च द्विश्च कर्मणः समवर्तताग्रे॥ तस्य त्वष्टा विदधद्भूपमेति तन्मर्त्य
 स्य देवत्वमाजानुमये॥ १७॥ वेदाहम्। वेदाहमेतमुहसमहातमादि
 त्यवर्त्तमसः पुरस्तात्॥ तमेव विदिह्यादिमृत्युमेति नान्यः पन्थावि
 द्यते यनाय॥ १८॥ प्रजापतिश्चरति। प्रजापतिश्चरति गङ्गाऽऽवन्नरजा

ति २

सै० यमानो बहुधा विजायते ॥ तस्य योतिर्यत्र पतिधीरास्तस्मिन् न
 स्युर्भुवनानि विष्वा ॥ १९ ॥ यो देवेभ्यः ॥ यो देवेभ्यः आतपतिर्यो दि
 वानां पुरोहितः ॥ पूर्वो यो देवेभ्यो जातो नमो रुचाय स्वास्म्ये ॥ २० ॥ रु
 चमस्मात्सम ॥ रुचमस्मात्सम अनयतो देवाः ॥ अथेतदुच्यते ॥ यत्नेव म्वा
 स्मणो विद्या तस्य देवाः असत्त्वरो ॥ २१ ॥ श्रीश्च तेलस्मीश्च पञ्चाव श्रीः
 होरात्रेणार्च्येन तत्राणिरूपमश्चिनो द्यात्तम् ॥ इत्यत्रिंशत्तमम् ॥ २५

इत्यत्र सर्वलोकम् ॥ इत्यत्र ॥ २२ ॥ ॥ इति वाजसनेयसंहितायां दीर्घ
 पाठे एकविंशतिमोऽध्यायः ॥ ॥ तदेवा तदेवाग्निस्तदादित्यस्तद्वायुस्त
 द्बुधमाः ॥ तदेव शुक्रा तदुल्मताः ॥ आपः सप्रजापतिः ॥ १ ॥ सर्वे निमे
 षाः ॥ सर्वे निमेषा जज्ञिरे विधुतः पुरुषा दधि ॥ नेन मूर्ध्नतिर्यश्च न
 मद्योपरि जगन्मत ॥ २ ॥ ततस्तस्य प्रतिमाः ॥ अस्त्रियस्य नाम महद्यशः
 हिरस्य गर्वः ॥ इत्येषामाहिः ॥ सीदित्येषा यस्मान्न जातः ॥ इत्येषः ॥

सं० ॥३॥ रघो ह देवः प्रदिशो नु सर्वाः पूर्वो ह ज्ञातः सऽगुग र्ज्ञेऽनुतः ॥ सऽए
वज्ञातः सजनि व्यमाणः अत्यङ्ग नास्ति वृत्ति सर्वतो मुखः ॥४॥ यस्मा
ज्ञातम यस्मा ज्ञात न पुरा किञ्च नेव यऽ आव भूव भुवना नि विश्व ॥
प्रजापतिः प्रजया सऽरा एरु णि ज्योती णि विसवते स मो रु ॥
 ॥५॥ येन द्यौः येन द्यौः रुग्रा पृथिवी वह ठ येन स्व रक्ष भित्त येन ना श्रीः
कः ॥ ये अ रि रज सो विमानः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥६॥

यङ्क हसी यङ्क हसी अव सात रक्ष भाने अ ज्ञे क्षेता मन सारे जमाने ॥
यत्रा विश्व रु उदितो विभाति कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥ आपो ह
यह हृती र्य श्रि दापः ॥७॥ वेन रक्ष वेन रक्ष त्य रप निहित कुहा सद्य
त्र विश्व मवत्ये कनी डम ॥ तस्मि नि रु स अ वि वे ति सर्व सऽ जेतः
प्रोत अ विभू प्रजा सु ॥८॥ अत त अत हो वेद मृग नु विद्वान् ध्रुवो
धाम विभू त कुहा सत ॥ वी णि पदा नि निहित गृहा स्प य रक्षानि वेद स

सै० पितुः पितासंत॥ ९॥ सनः॥ सनोवल्धुर्जनितासविधाताधामानि
 वेदभुवनानि विष्वा॥ यत्र देवाः अमृतमानशा नारुतीयेधाम
 न ह्येयत्त॥ १०॥ परीत्य भूतानि॥ परीत्य लोका न्यरीत्य सर्वाः प्र
 दिशो दिशश्च॥ उपस्था यप्रथमज्ञातुतस्यात्कमनात्कमानमभि
 संघिवेश॥ ११॥ परिद्यावा पृथिवी॥ सुहृद् इत्यापरिलोका न्यरि श्रीः
 दिशः परिस्व॥ ज्ञातस्य तनुं धितं तं विष्टृतदं पश्य तदं भवत्तदा

सीत्॥ १२॥ सदसु स्यति म॥ सदसु स्यति म॥ इतस्त्रियमिन्द्रस्य काम्य
 म॥ सनि मेधामयासि सुखाहा॥ १३॥ याम्मेधाम॥ याम्मेधान्दे
 वगणाः पितरश्चोपासते॥ तयामामह्य मेधयाग्ने मेधा विनङ्कुरुखा
 हा॥ १४॥ मेधाम्मे॥ मेधाम्मे चरुणोददातु मेधामग्निः प्रजापतिः॥
 मेधामिन्द्रश्च वायुश्च मेधाधाता ददातु मेखाहा॥ १५॥ इदम्मे॥ इद
 म्मे ब्रह्म वत्तत्र ओभे श्रियमश्नुताम॥ मयि देवा दधतु श्रिय

सं० मुत्तमात्रस्यैतेस्वाहा॥१६॥ ॥ इति संहिता पाठे द्वाविंशतितमो
 ८८ ध्यायः॥ ॥ अस्याजरसः। अस्याजरसोदमामरिवा। अर्चद्दमासोः
 अग्रयः पावकाः॥ अश्रुतीवयः। अश्रुतासोभुरणवोवनर्षदोद्यायवो
 नसोमाः॥१॥ हरयोधूमकोतवः। हरयोधूमकोतवोद्यातंभृताः। उपष्ट
 वि॥ घततेसृथगग्रयः॥२॥ यजानः। यजानोमित्रावरुणायनादेवा श्रीः
 ३॥। अतम्वहत्। अग्नेयसिखदमम॥३॥ युत्वाहि। देवदूतमा३॥ ८८

अश्रुताः। अग्नेरथीरिवा॥ निहोतापुर्व्यःसदः॥४॥ द्वेविरूपोचरतः
 स्वर्त्यः। अश्रुतावत्समुपधापयेते॥ हरिरश्रुताभवतिस्वधावाञ्छु
 क्रोः। अश्रुताददृशोमुवर्चाः॥५॥ शतम् १०००॥ अयमिह। प्रथ
 मोधाधिधातुमिहोतायतिष्ठोः। अर्चुरेष्ठीइः॥ यमप्रवानोभृग
 वोविरुत्तुर्वनेषुवित्रंविश्वरुविरोविरो॥६॥ त्रीणिशता॥ त्रीणि
 शतात्रीसहस्रीण्यग्निविः। शर्वदेवानवचासपर्वन्॥७॥ अतम्वहत्

सै० रत्नं एव हि रत्नाऽऽदिहोतारं न्यासादयत् ॥ ७ ॥ मूर्धनं हि वः । मृ
 णं ऋनिहिवोऽग्रं निमृष्टिद्या वैश्चानरमृतऽआज्ञातमग्निम् ॥ कवि
 ः सुम्राजमतिथिञ्जनानामासनापात्रं नयत्तदेव ॥ ८ ॥ अग्निर्वृ
 ञ्णाणि । जह्युनद्विणसुर्विपन्यया ॥ समिद्धः शुक्लऽआहुतः ॥ ९ ॥
 विश्वेभिः सोम्यम् । विश्वेभिः सोम्यममह्यम् । इदं एवायना ॥ पि श्रीः
 वामित्रसुधामभिः ॥ १० ॥ आयत् । आयद्विसेनृपतिनेन । आनुकुवि ण

रतो निषिक्तं ह्योरमीके ॥ अग्निः शर्वं मनवद्यं युवानं एखाकृत् ज
 नयत्सूर्यश्च ॥ ११ ॥ अग्ने शर्वं । महते सोभगायतवद्युम्नामृतमानि
 सत् ॥ स आस्पत्यऽसुयममाकर्णश्च शत्रूयतामभितिष्ठामहां सि ॥
 १२ ॥ स्वाहि । मेन्द्रं तममर्कशोकेर्वहमहेमहिनुः श्रोक्ष्यमे ॥ इ
 नं द्रुह्याशवं सा देवता वायुमृण निराधसानृतमाः ॥ १३ ॥ त्वेऽअग्ने । स्वाहु
 हतप्रियासः सत्सूर्यः ॥ यत्तारोये मधवानो जनानां सुर्वान्दयन्त

सं०

ए०

गोनाम ॥१४॥ शुधि^{ति}शुक्त^{ति}सुधा^{ति}भिर्देवेरग्नेसुया
वभिः ॥ आसीदनुवर्हिषिभिर्वाऽअर्चमाप्नातर्चवाणोऽअद्भुतम् ॥
१५॥ विश्वेषामदितिः ॥ विश्वेषामदितिर्द्युतियातां विश्वेषामति
द्युमर्मानुषाणाम् ॥ अग्निर्देवानामवऽआह्वणमः सुमृडीकोभवतु
ज्ञातवेदाः ॥१६॥ महोऽअग्नेऽसमिधानस्य शर्मस्य नागा मित्रेवर
णोत्तरे ॥ अग्नेष्टेस्यामसवितुः सवीमनित देवानामवोऽअह्वाह्वणी

श्रीः

ए०

महोऽ१७॥ आपश्चित् आपश्चित्पिपुल्लय्यो नगावोनक्षत्ररितारस्र
ऽइदं ॥ आहिवायुर्नऽनियुतो नोऽअच्छात्स हिधीभिर्देयसे विवाजान् ॥
१८॥ गावऽउपऽगावऽउपावतावतम् महीयतस्य रप्सुदोभ उभाकर्णो हिर
ण्ययो ॥१९॥ सदह्यऽसुरऽउदितेनागा मित्रोऽअर्चमा ॥ सुवातिसविता
भगः ॥२०॥ आसुते ॥ सिञ्चतश्चिद्युऽरोदस्योरभिश्चिद्यम् ॥ रसादधी
त हवुभम् ॥ तस्य त्कथायम्बेने ॥२१॥ आतिष्ठन्तम्परि ॥ आतिष्ठन्तम्

सै० रि० वि० श्वे० अ० ध० ऋ० यो० व० सा० न० श्व० र० ति० त्व० रो० वि० ॥ मह० त० हृ० ह्यो० अ० सु० र०
 २१ स्प० ना० मा० वि० श्व० ह्यो० अ० मृ० ता० नि० त० ह्यो० ॥ २२ ॥ प्र० व० ॥ प्र० वो० म० हे० म० न्द० मा०
 ना० या० न्ध० सो० च० वि० श्व० आ० न० रा० य० वि० श्व० आ० भु० वे० ॥ इ० न्द० स्प० य० स्प० सु० म० ख० ऽ स०
 हो० म० हि० श्व० वो० नृ० म० ग० श्व० रो० द० सी० स० प० र्ग० तः ॥ २३ ॥ हृ० ह० नि० त० हृ० ह० नि०
 दि० ध्म० ॥ ए० वा० नृ० रि० श० र० म० मृ० थु० स्व० हः ॥ ये० वा० मि० न्दो० यु० वा० स० र० वा० ॥ २४ ॥ श्रीः
 इ० न्द० हि० ॥ इ० न्दे० हि० म० त्स्प० न्ध० सो० वि० श्व० भि० सो० म० प० र्व० भि० ॥ महा० शं० ॥ अ० भि० २१

धि० रो० ज० सा० ॥ २५ ॥ इ० न्दो० हृ० त्र० म० इ० द्रो० हृ० त्र० म० ह्य० रो० छ० ञ्ज० नी० ति० अ० मा० यि० ना०
 म० मि० ना० हृ० र्प० णी० ति० ॥ अ० ह० न्व्य० ऽ स० मु० श० धृ० ग० व० नै० श्वा० कि० ञ्ज० ना० ॥ अ० कृ० णो०
 हृ० म्पा० णा० म० ॥ २६ ॥ कु० त० र० ह्य० म० कु० त० र० ह्य० मि० न्दु० मा० हि० न० स० ने० को० या० सि० स०
 त्य० ते० कि० त्त० ॥ इ० ह्य० ॥ स० मृ० छ० से० स० म० रा० णः शु० भा० ने० र्धो० वे० र० म० न्नो० ह० रि० वो० य० नै० ॥
 अ० स्मे० ॥ महा० शं० ॥ इ० द्रो० य० र्जे० ज० सा० क० दा० च० न० र० री० र० सि० क० दा० च० न० प्र० यु० छ० सि०
 ॥ २७ ॥ आ० त० त० ॥ आ० त० त० ॥ इ० न्द्रा० य० वः प० न० त्ता० धि० यः कु० र्व० ङ्गो० म० न्न० ति० तृ० त्ता०

सै० न॥ सक्तुत्सुं स्ये पुरुषा म्महीणं सहस्रधार म्बहतीन्दुदंशन ॥ २८ ॥
ए२ इमांते। इमांते धियुम्प्रभरे मही मही मस्य स्रोत्रे धिषणा यत्तः आनजे।
तमुत्सवे च प्रसवे च सा सहि मिन्दे देवास्तः शर्वसा मदन्तु ॥ २९ ॥ विष्वा
इह ॥ विष्वा इह त्विवा सोमाम्मद्वायुर्दधुत पताव विदुतम।
धातं श्रुतो योऽत्र भिरक्षति त्वमना प्रजाः पुपोष पुरुषा विरजति ॥ ३० ॥ श्रीः
उदुत्पम। उदुत्प आत वेद सन्देवं ब्रह्मति केतवः ॥ दृशे विश्वा यस्तु ॥ ए२

३१॥ येनापावका येनापावक चक्षसाभुरस्य त अनाशं ॥ अनु ॥ त्वं ब्रह्म
एव पश्यसि ॥ ३२ ॥ देव्या वक्षुर्देव्या वक्षुर्देव्या वक्षुर्देव्या वक्षुर्देव्या वक्षुर्देव्या
त्वचा ॥ मद्वायुर्दधुत पताव विदुतम ॥ तमुत्सवे च प्रसवे च सा सहि मिन्दे देवास्तः
३३ ॥ आनः। आनः इडाभिर्विदये सुशक्ति विष्वा नरः सविता देव
ऽसुत ॥ अपियद्या युवानो मत्सथानो विष्वा अगदभिपित्वे मनीषा
३४ ॥ यदद्या कव्व ह्वन्न हनुदगाऽत्रुभिस्तु ॥ सर्वत दिन्दते वरो ॥

सं० ३५॥ तुरणिर्विश्वदर्शतः। तुरणिर्विश्वदर्शतोऽप्योतिष्ठदसिस्तु
 ए३ र्य्य॥॥ द्विश्वमाभासिरोचनम्॥३६॥ तत्सूर्य्यस्य। देवत्वन्नमहि
 त्वमेव्याकर्तोर्वित्तुः सञ्जभार॥ यदेदयुक्तहृतिः सुधस्यादा
 डाव्रीद्यां सत्तनुते सिमस्मे॥३७॥ तन्मित्रस्य। तन्मित्रस्य वरुण
 स्यामित्रत्वे सूर्य्यो रूपं कृणुते द्यौरुपस्थे॥ अनन्तमन्यदुशदसु श्रीः
 पात्रैः कुक्षमन्यदुतिः सप्त रति॥३८॥ वणमुहान्। वणमुहाशं॥ ए३

असि सूर्य्यवशदित्यमुहाशं॥ असि॥ मुहस्ते सुतो महिमापनस्यते द्वा
 देवमुहाशं॥ असि॥३९॥ बह्वूर्य्य। बह्वूर्य्यश्च वसामुहाशं॥ असि
 सुजादेवमुहाशं॥ असि॥ मङ्गा देवानामसूर्य्यः पुरोहितो विभुर्ऋपो
 तिरदायाम॥४०॥ आयन्तः इव सूर्य्यम्॥ आयन्तः इव सूर्य्यं वि
 ष्येदिन्दस्य भक्ष्यत॥ घस्रनिजाते जनमानः उजसा अतिभागव
 दीधिम॥४१॥ अद्या देवाः। अद्या देवाः उदिता सूर्य्यस्य निरहंसः

सं० पिता निरवद्यात् ॥ तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता मदितिः सिन्धुः पृथिवी ॥
 तद्योः ॥ ४२ ॥ आकृष्टेन । आकृष्टेन रजसा घर्तमानो निवेशयन्नमृतमम
 र्त्तञ्च ॥ हिरण्ययेन सवितारथेना देवो याति भुवनानि पश्यन् ॥ ४३ ॥ प्र
 वाहते । सुप्रयावुर्हिरसा मा विश्पती ववीरिः । इयाते ॥ विशासक्रेतु
 वसः पूर्वदूतो द्यायुः पूसा स्वस्त्रये निषत्वा न ॥ ४४ ॥ इन्द्रवायुबृहस्प श्रीः
 तिम । इन्द्रवायुबृहस्प तिमित्राग्निमृषणमगम ॥ आदित्यान्मरु ए४

तक्रुणम ॥ ४५ ॥ वरुणः प्राविता । भुवन्मित्रो विश्वाभिरुतिभिः ॥ कर
 तान्नः सुरधसः ॥ ४६ ॥ अधिनः । अधिनः इन्द्रेणां विश्वो सजात्पात्नाम् ॥
 इतामरुतोऽअश्विना ॥ तम्यत्कथायं वेनो मे देवासु । आनः इडाभिवि
 श्वेभिः सोम्यममहोमासश्चर्मणीधृतः ॥ ४७ ॥ अग्नः इन्द्र । अग्नः इन्द्र
 वरुणमित्रदेवाः शर्द्धः प्रयत्नमारुतो तविश्वो ॥ उभानासत्या रुद्रोऽअ
 ग्नेधोः पूसा भगः सरस्वती जुषन् ॥ ४८ ॥ इन्द्राग्नी मित्रावरुणा । दितिः

[illegible]

द्य। मरुतो विष्णवेऽनुती विष्णवे भवत्त्वग्रयः समिद्धाः॥ विष्णवे नो देवाः
 ॥ अवसागं मनु विष्णवे मरुद्दुविणं वानोऽअस्मे॥ ५२॥ विष्णवे देवाः
 शृणुते मरुद्दुवस्मे येऽअत्र रिहो यऽअप ह्यविह्व॥ येऽअग्नि जिह्वाऽउ
 तवा यजत्रायजत्राऽआस ह्यास्मिन्वर्हिषि मादयद्धम॥ ५३॥ देवे ज्योतिः
 प्रथमं यज्ञि ये ज्यो मृतत्वं सुवसि भागं सुतमम्॥ आदिह्यमानं स वि
 तं धृत्सु मे नृवी नाजी विता मानुषे ज्ञमः॥ ५४॥ प्रवायम्। प्रवायमच्छा

सै० ब्रह्मतीमनीसाब्रह्मद्विधिंविश्ववाररिथुआम॥द्युतद्यामानियुतः
 पत्न्यमानःकविःकविमियच्छसिप्रयज्जो॥५५॥इन्द्रवाष्ट्रःइमे।सुता
 उपप्रयोभिरागतम्॥इन्द्रवोवामुशतिहि॥५६॥मित्रर्द्धिवे।पुतन्द
 हंवरुणश्चरिशदसम्॥धियश्चुताचीएँसाधत्ता॥५७॥दस्त्रासुवा
 कवः।सुतानासत्पाबुक्कावर्हिषः॥आयातरुद्रवर्तनी॥तस्यु श्रीः
 त्नाथायवेनः॥५८॥विदद्यदी।सुरमोरुल्लमडेर्महिपाथःपृष्ठी ए६

सिद्धुरक्ताः।अग्रन्नयत्सुपद्यक्षराणामच्छारवम्प्रथमानामती
 गात्॥५९॥नहिस्पशम।नहिस्पशमविदन्नयमस्माद्देष्टव्या
 नरात्पुंरः।एतारमग्रेः॥एमेनमवधन्नमृताः।अमर्त्येवैष्ट्यानरैश्च
 व्रजित्पायदेवाः॥६०॥उग्राविद्युनिना।उग्राविद्युनिनामृधः।इ
 न्द्राग्नीह्वामहे॥तानोमृडातः।इन्द्रो॥६१॥उपोस्मे।गायतानरः।प
 वमानायेन्द्रवे॥अदिदेवाश्च॥इयक्षते॥६२॥मेत्या।हिहत्येमद्य

सं० वनवर्द्धन्ये शाघरे हरिवो मे गविष्टौ ॥ ये त्वानूनमनुमदतिविष्ठाः पि
ए० वेदुसो मः सगणो मरुद्भिः ॥ ६३ ॥ जनिष्ठाः उग्रः सहसेतुरायमन्दः उ
जिष्ठावहुलाभिमानः ॥ अर्धनिन्दस्मरुतश्चिद्वमाता यहीरन्ध
नद्धनिष्ठा ॥ ६४ ॥ आत्मा आत्मानः इन्द्रवृत्रहन्समाकर्मर्द्धमागहि
महान्महीभिरुतिभिः ॥ ६५ ॥ त्वमिन्द्रा त्वमिन्दुप्रतूर्तिष्वाभिधिष्ठा श्रीः
ऽअसिस्पृधः ॥ अशक्तिहाजनिता विष्णुतरसित्वत्तूर्यतरुष्मातः ॥ ६६ ॥

६६ ॥ अनुते। अनुते शुष्मतरयत्तमीयतुः क्षोणी शिशुनमातराः ॥ विष्ठा
स्तेस्पृधः अथयत्तमन्यवेवृत्रयदिन्द्रतूर्वसि ॥ ६७ ॥ सुतो देवानाम्
सुतो देवानाम्। सुतो देवानाम्प्रत्येति सुष्मादिष्ठा सो भवता पृडय
तः ॥ आवोर्वाची सुमतिर्वृत्त्यादुहो श्रिद्यावृरिवो वितरासत ॥ ६८ ॥
अदब्धेभिः सवितः। पायुभिष्टुशिवेभिरुद्यपरिपाहितो गयम् ॥ हि
रस्यजिह्वः सवितायनद्यमेरह्यामाकिर्नोऽअघशठसः ईशत ॥ ६९ ॥

सै० प्रवीर्या। श्रुवयोद रेह्वामहृसुभिर्मधुमत्तः सुतासः॥ ब्रह्वायो
 ए० नियतोयाह्यच्छापिवा सुतस्यान्धसोमदाय॥ १०॥ गावः उप। गावः
 उपावतावतम् महीयन्स्यरप्सुदा॥ उभाकर्णहिरस्यया॥ ११॥ काद्य
 योरुजानेषु॥ काद्ययोरुजानेषु कृत्वा दत्तस्य डुरोणे॥ रिशादसास
 धस्यः आ॥ १२॥ देव्यावहृर्ष्य॥ देव्यावहृर्ष्य आगतं रियेन सूर्य श्रीः
 त्वचा॥ मह्योयतः समं ज्ञाथे॥ तस्य त्कथायं वेनः॥ १३॥ तिरश्चीने ए०

विततः॥ तिरश्चीनो विततो रश्मिरेषामुर्धः स्विदासी ३ उपरि स्विदासी
 ३॥ रेतोधाः आसन्महिमानः आसत्स्वधाः अवाप्तात्प्रयतिः पुरस्ता
 त्॥ १४॥ आरोदसी॥ आष्टणदास्वर्म हज्जातं यदै नमपसोऽअधार
 यन्॥ सोऽअहुरायपरिणीयते कविरज्यो नवाजसा तये च नो हि
 तः॥ १५॥ उक्तेभिर्ब्रह्ममाऽउक्तेभिर्ब्रह्ममायामंशानाचि
 दागिरा॥ आहुः षेणुविवा सतः॥ १६॥ उपनः॥ सूनवोगिरः शृण्व

सै० त्वमृतस्य ये। सुमृडीका भवतु नः॥११॥ अस्माणि मे। मतयः शः सु
ए० तासः शुष्मः इयति प्रभृतो मेऽअद्विः॥ आशां सते प्रतिहर्ष्य सु
माहरी बहतस्मानोऽअच्छ॥१२॥ अनुत्तमाते। मद्यवन्न किर्त्तनत्वा
वां॥१३॥ अस्ति देवता विद्वानः॥ न ज्ञायमानो न शते न ज्ञातो यानि क
रिष्यात्क एहि प्रहृष्ट॥१४॥ तदित। तदिदा सुभुवनेषु लपेष्टुं यतो श्रीः
जहः॥ उग्रस्त्वेष नृमणः॥ सुद्यो ज्ञातो निरिणा ति शत्रु ननु यं वि ए०

श्वे मदत्सूमाः॥१५॥ रुमाऽउत्था। प्रह्वसो गिरे वज्रं तु याममा॥ पाव
वकवर्णाः श्वे यो धिपश्चितो भिरत्तो मे रतुषत॥१६॥ यस्यायम। य
स्यायं विष्णुऽआर्यो दासः शो वधिपाऽअरिः॥ निरश्चिदर्थे रुशमेप
वीरवितुं योत्सोऽअज्जपते रयिः॥१७॥ अयः सहस्रमा। अयः सहस्र
मृषिभिः सहस्रतः समुद्रऽइव पश्ये॥ सत्याः सोऽअस्य महिमा गृणे
शवो यज्ञेषु विष्णुरज्जपे॥१८॥ अद्वेभिः। सवितः पायुभिश्चऽशि

सै० वे भिरुष्टपरिपाहि नो गयम॥ हिरस्य जिह्वः सुवितायुन च सैरहा
 २०० माकिन्नोऽययशोऽसऽईशत॥८४॥ आनः॥ आनो यत्तद्वि विस्पृशं
 वायो याहि सुगन्धमभिः॥ अतः पवित्रऽउपरिष्प्रीणानो यऽशुक्रो
 अयामिते॥८५॥ इन्द्रवायु सुसुन्दरा॥ सुहवे हह्वामहे॥ यथानः
 सर्वऽइ न जनो न मीवः सुक्रमे सुमनाऽअसत॥८६॥ अधगित्या श्रीः
 समर्त्यः शशमे देवता तये॥ यो नृन मित्रा वरुणा वभिष्टयऽ आ २००

॥८७॥ आयातु आयातु सुप ॥१॥
 वक्रो हृद्यदा तये॥ देवा न मित्रा वरुणा वभिष्टयं भूषतु मम हृदः पिवत
 मन्त्रिना॥ दुग्धमयो हृषणा जे न्या वसुमानो मर्द्धि सुमागतम्॥८८॥
 ऐतु॥ ऐतु ब्रह्मणस्पतिः अदेव्ये लु सृष्टा॥ अस्त्रा वीर नर्यम्
 क्षिरोध सन्देवा युत नयतु नः॥८९॥ चन्द्रमाऽअप्सु॥ चन्द्रमाऽअ
 प्सु वनरा सुपर्णा धावते दिवि॥ रयि मित्रा ऊर्ध्वदुलम्पु हस्पृह हृदि
 रतिक निक्का दत॥९०॥ देवन्देवं वः॥ देवन्देवं वीरसे देवन्देवमभि

सं० १०९ सृष्टेः॥ देवन्देव इदमेवमुवाच तत्तदेष्टुणो देव्याधिया॥ ए१॥ दिविष्टु
ष्टुः॥ दिविष्टुष्टोऽ अरोचना मिर्धे श्चातुरो ब्रह्म॥ स्मया वधान उत्त
साचनो हितो ज्जपोति सा वाधते तमः॥ ए२॥ इन्द्राग्नीऽ अपात इन्द्रा
ग्नीऽ अपादिय मूर्ध्वा गात्सु हृती भ्यः॥ हिस्वी शिरो निद्धा या वावद
चरं वि शत्य दाभ्य क्ता मीत॥ ए३॥ देवा सोहि ममामनवे समन् श्रीः
वो विश्वा साक सरतयः॥ तेनोऽ अद्यतेऽ अपर तुचे तुनो भवेत्तु व १०९

रिवो विदः॥ ए४॥ अपाधमत् अपाधमद मिश्रा स्त्री रश स्त्रिहा येन्द्रो
सु म्या भवत्॥ देवा स्तऽ इन्द्र सु कल्या यये मिरे ब्रह्म ज्ञातो महद्गुणः॥
॥ ए५॥ प्रवः प्रवऽ इन्द्रा य ब्रह्म हते मरुतो ब्रह्मा वत॥ ब्रह्म वृ हन्ति
ब्रह्म हा शत क्रो तु र्वज्ज्ये ण शत पर्वणा॥ ए६॥ अस्येत् अस्ये दिन्द्रो
वावधे ब्रह्म शर्वो मदे सुत स्प वि स्त्रि वि॥ अद्यात मस्य महिमान
मा यवो नु सु वति पुर्वथा॥ इमाऽ उह्या य स्या यमुय सुह स्त्र सुह

सं० १०२ ॥ १०२ ॥ इति संहिता पाठे त्रयस्त्रिंशतितमोऽध्यायः ॥ ॥
 यज्ञाग्रतः। यज्ञाग्रतो दूरमुदेति देव तदु सुप्तस्य तथैवेति ॥ दूरं
 मञ्जोतिषाञ्जोतिरेकतन्मे मनः शिवसंकल्पमरक्त ॥ १॥ येन कर्मा
 णि। येन कर्माण्यपसो मनीषिणो यज्ञे कृण्वन्ति विदथे सुधीराः ॥ यद
 पूर्वम्यज्ञमन्तः प्रज्ञाना तन्मे मनः शिवसंकल्पमरक्त ॥ २॥ यत्पुत्रा श्रीः
 नमः। यत्पुत्रानमुत वेतो धृतिश्च यत्पुत्रोतिरुत्तरमृतमुज्ञासु ॥ यस्मान् १०३

॥ अते किञ्च न कर्म क्रियते तन्मे मनः शिवसंकल्पमरक्त ॥ ३॥ येनेदमपि
 नेदं श्रुतमुवं नम्रविष्मत्परिगृहीतमुशते न सर्वम् ॥ येन यज्ञस्त्रायते सप्त हो
 ता तन्मे मनः शिवसंकल्पमरक्त ॥ ४॥ यस्मिन् नृवंः। यस्मिन् नृवः साम यन्तृ
 णं विद्यस्मिन् अतिष्ठिता स्थना भावि वाराः ॥ यस्मिन् अतिष्ठितं सर्वमोतं मुज्ञा
 ना तन्मे मनः शिवसंकल्पमरक्त ॥ ५॥ सुषारुथिरश्वा निव। सुषारुथिरश्वा
 निव यन्मनुष्यान्नेनीयते भीष्मभिर्घोर्जिनेऽव ॥ हृत्पतिर्हृत्पदं निरंय

सं० सुद्यः प्रवीता हवर्षणं अमान ॥ अरुषस्तपो तत्रादस्पपाजः इडायास्पु
 १०४ त्रोद्युनेन निहृ ॥ १४ ॥ इडायास्त्वा ॥ पदेद्युयनाभापृथिव्याः अधि ॥ जा
 तवेदो निधीमस्य गेहृद्यायुद्योढवे ॥ १५ ॥ प्रमन्महे ॥ शवसानायथुष
 माङ्गुषक्तिर्वणसेऽङ्गिरस्वत ॥ सुहृक्किमिक्तवतः अग्निमयायाच्चा
 मार्कनरे विष्णुताय ॥ १६ ॥ प्रवः ॥ प्रवोमहे महिनमो भरद्वाजाङ्गुष्यः श्रीः
 शवसानाय साम ॥ येनातः पूर्वपितरः पदताः अर्चतोऽङ्गिरसोगाः १०४

अविन्दन ॥ १७ ॥ इच्छति त्वा ॥ सोमपासः सखायः सुन्वति सोमन्दधति प्र
 याणं सि ॥ तितित्तनेऽभिशास्ति अनानामिन्दुत्वदाकश्चुनहिष्के
 तः ॥ १८ ॥ नते ॥ हरेपरमाविदुजा एं स्यातु अयोहि हरिवो हरिष्णाम ॥
 स्थिराय हवर्षे सर्वनाकते मायुक्तायावाणः समिधानेऽग्र्यो ॥ १९ ॥
 अर्षाढं शुत्सु ॥ एतनायुपश्चि एं स्वर्गामर्षां हृजन्स्पगोपाम ॥ भरेयुजा
 एं सुहृत्तिर्ऽसु अर्वसं अयत्तत्वा मनुमदेमसोम ॥ २० ॥ सोमो धुत्तुम

सं० सोमो धेनु सोमोऽर्चवत्तमाशु सोमो वीरः कर्मस्य लब्धदाति। सा
 १०५ दन्त्यं विदुष्यं सभेयमितृश्रवणं ददाशदस्मे ॥ २१ ॥ त्वमि
 माः त्वमिमाऽर्चवत्तमाः सामविश्वारूपा मपोऽर्चजनयुः त्वज्जाः ॥ त्वमा
 तंतन्योर्ध्वतरिह त्वज्ज्योतिषा दितमो ववर्त्य ॥ २२ ॥ देवेन नः देवेन
 नो मनसा देवसोमरायो भागः सहसा वन्न भियुह्य ॥ मा त्वातं नदी शि श्रीः
 मे वीर्यं स्यो भये ज्यः अवि किं साग विहो ॥ २३ ॥ अहो वि। अहो व १०५

कव्यत्कुमः पृथिव्या स्त्रीधन्वयो जनासु स सिन्धुन ॥ हिरण्यार्क्षः स
 विता देवः आगादध इत्को निदाश्रु मेवायमीणि ॥ २४ ॥ हिरण्यपाणिः स
 विता ॥ द्विचर्षणि रुमेद्या वा पृथिवीऽर्चनीयते ॥ अपामी वा म्बाधते वे
 तिसूर्यमभि कृत्स्नेन रजसा द्यामृणोति ॥ २५ ॥ हिरण्यहस्तोऽसुरः।
 सुनीथः सुमृडीकः स्ववाया त्वर्वा इ। अपसेधं ब्रह्मसो यातु धानान स्था
 देवः प्रतिरोधं ऋणानः ॥ २६ ॥ येते। येते पन्थाः सवितः पूषा सौरेण वः

सं० सुकृताऽअन्नरिहो॥तेभिर्नोऽअद्यपथिभिःसुगेभीरक्षांचनोऽअधिव
 १०६ बृहिदेव॥२९॥उभापिवतम॥उभापिवतमश्चिनोभानुःशर्मयच्छतम॥
 अविद्विद्याभिरुतिभिः॥२९॥अश्वस्वतीमश्चिना॥अश्वस्वतीमश्चि
 नावाचमस्मेकृतनौदस्त्रावृषणामनीषाम॥अद्युत्येवसेतिह्येवां
 हृधेचनोभवतंवाजसांतो॥२९॥द्युभिरक्ताभिः॥द्युभिरक्ताभिःपरि
 पातमस्मानरिह्येभिरश्चिनासोभगेभिः॥तन्नोमित्रोवृणोमामहन्ता

श्रीः

१०६

मदितिःसिन्धुःपृथिवीऽउतद्योः॥३०॥आकृक्षेन॥आकृक्षेनरजसा
 वर्तमानोनिवेशयन्नमृतममर्त्यश्च॥हिरण्ययेनसवितारथेनादेवोषा
 तिभुवनानिपश्येन॥३१॥आरात्रि॥आरात्रिपार्थिवऽरजःपितुरप्रा
 यिधामभिः॥दिवःसदाणंसिद्धहृतीद्वितिहृसुऽआत्येवंवर्ततेतमः॥
 ३२॥उषस्तत्॥उषस्तच्चित्रमाभरास्मभ्यंवाजिनीवतिनीवति॥येन
 लोकश्चतनयश्चधामहे॥३३॥आतरग्निम्॥आतरग्निम्यातरिन्द

सै० ६॥ हवामहे आतर्मिआवहणा आतरुश्चिना ॥ प्रातर्जगामृषणम्बु
 १०१ स्मेणस्पतिम्यार्तः सोममुतरुइ ६ देवेम ॥ ३४ ॥ आतर्जितजगाम ॥ प्रा
 तर्जितजगामुग्र ६ देवेम चयमुत्रमदितेर्व्ये विधुर्ता ॥ आदृष्टिद्यम
 न्यमानरक्तुरश्चिद्राजा विद्युजगामृषीत्याह ॥ ३५ ॥ भगुअणेतः ॥ भग
 अणेतर्जगामत्यराधो भगेमांधियमुदेवा ददन् ॥ भगुअनो जनयुगो श्रीः
 भिरश्च्येर्जगुअनृभिर्नृवत्तः स्याम ॥ ३६ ॥ उतेदानीम ॥ उतेदानीम १०१

जवत्तः स्यामोतप्रपित्व ॥ उतमद्वे ॥ अङ्गाम ॥ उतेदितामघवन्मूर्यस्पचय
 देवानां सुमतौ स्याम ॥ ३७ ॥ भगः एवा भगवार्शः ॥ अक्तदेवास्तेन चयजग
 वत्तः स्याम ॥ नत्वा भगसर्व ॥ इज्जो हवीतिसनो भगपुरः एता भवेह ॥ ३८ ॥ स
 मधुरयः ॥ समधुरयोषसोनमत्तदधिक्रावेवश्रुवयेपदाय ॥ अर्वाचीने
 वसुविदजगानोरथमिवाश्वाद्याजिनः आवहन् ॥ ३९ ॥ अश्वावतीर्गोम
 तीः ॥ अश्वावतीर्गोमतीर्नः ॥ उषासो वीरवतीः सदमुच्चतुभङ्गाः ॥ द्युतदुह

सं० नाविश्वतः प्रपीता द्रुयम्या त खल्लिभिः सदानः ॥ ४० ॥ पृष्ठतवा। अने च यन
 १०८ रिष्मो मुकदावन ॥ स्तोतारस्तः इह स्मसि ॥ ४१ ॥ पृथस्पथः परिपतिम। च
 च स्या कामै न कृतोऽब्रुवा न उक्त्तम् ॥ स नौरा स चुरुधश्च द्वाग्ना धियाभि
 यः सीषधा तिष्ठतु ॥ ४२ ॥ त्रीणि पदा। विचक्रमे विस्तुर्गोपाऽअदाब्जः।
 अतो धर्माणि धारयन् ॥ ४३ ॥ तद्विष्वाः सः तद्विष्वा सो विपुत्र्यवो जातुवा श्री
 शंसः समिन्धते ॥ विस्तोर्ध्वं त्वरममुदम ॥ ४४ ॥ दृतवती भुवनामाम्। दृत १०८

वती भुवना नाम मिश्रियोर्ध्वी पृथ्वी मधु दुर्ध सुपेशसा ॥ द्यावा पृथिवी च
 १०८ हण धर्मणा विष्क मितेऽअनरे भूरिरेतसा ॥ ४५ ॥ येनः। सुषत्क्राऽअपुते
 भस्वि द्वाग्ना मववाधामहेतान् ॥ च संवो हृद्वाऽआदित्याऽउपरि स्पृश
 मोग्य चेतार मधिगत मक्रान् ॥ ४६ ॥ आना सत्पा। विभिरे काद्वो रिहेदे
 वेभिर्ध्यात मधुपेय मश्विना ॥ आयुस्तारिष्टु नीरपा एं सिमृक्षतऽसेधत
 द्वेष्टो भवतऽसचा भुवा ॥ ४७ ॥ एष वः। एष वस्तो मो मरुतऽइयङ्गो म्मा हा र्ध

सं० १०९
 स्पमाव्यस्यकारोः॥ एषायासीदृतत्वे चयां विद्यामेवं हजने श्रीरदानु
 म॥ ४८॥ सहस्रोमाः सहस्रदसः। सहस्रोमाः सहस्रदसः। आवर्तः सहस्र
 माः। अथ यः सप्तदेव्याः॥ पूर्वेषामप्यथामनु ह्युपधीराः। अन्वालेभिरेरुष्यो
 नरुश्मीन॥ ४९॥ आयुष्यं चर्चस्पत्मा। आयुष्यं चर्चस्पत्मा। रायस्यो
 षमोद्दिदम्॥ इदं हिरण्यं चर्चस्पत्मा। आयुष्यं चर्चस्पत्मा। रायस्यो
 नतद्वत्ताणं। सिनपिशाचास्तैरतिदेवानामोजः। अथमजः। अथमजः। यो वि १०९

भर्तिदाह्यायणाः। हिरण्यं सदेवेषु कृणुते दीर्घमायुः। समनुष्येः कृणुते
 दीर्घमायुः॥ ५०॥ यदा वेक्ष्म। यदा वेक्ष्म दाह्यायणाः। हिरण्यं शतानीकाय
 सुमनुष्यमोनाः॥ तन्मः। आवधामिशतशोरदायायुषमा। अरदहिर्ष्यया
 सम॥ ५१॥ उत नः। उत नो हिर्ष्यं ध्याः। शृणोत्वः। एकपात्पृथिवीसमुद्भूः॥
 विश्वे देवाः। अतावधो ह्वा नास्ततामत्राः। कविशरत्नाः। अवतु॥ ५२॥ इ
 मा गिरः। इमा गिरः। आदित्ये ज्योः घृतस्मूः। सुनादाजं ज्योः जुह्वात् जुहो मि।

सं० शृणोतु मित्रोऽर्घ्यमाभगोतस्तु विज्ञातो वरुणो दहोऽश्विः ॥ ५४ ॥
 ११० सुप्तऽजयः । अतिहिताः शरीरे सप्ररक्षति सदमर्षमादमः ॥ सुप्ताः स्व
 पतो लोकमीयुस्तत्र तागतोऽस्रं प्रजो सत्र सदैव देवो ॥ ५५ ॥ अतिहृ
 ब्रह्मणस्पते देवयज्ञस्त्वेमहे ॥ उपश्रय नुमस्तुतः सुदानवऽद्वेष्टाश्च
 वासवो ॥ ५६ ॥ प्रनूनम । प्रनूनं ब्रह्मणस्पतिर्मत्रं वदतुं क्रिन्म ॥ य श्रीः
 स्मिन्निन्दो वरुणो मित्रोऽर्घ्यमाऽर्ककाणो सिचकिरे ॥ ५७ ॥ ब्रह्मण ११०
 देवा

स्पतो ब्रह्मणस्पते त्वमुस्पयता सुहृत्स्यवो धितनयश्च जिन्वा ॥ विश्व
 नहुहं स्पदवेति देवा हृहं देम विदथे सुवीराः ॥ यऽइमा विश्वं विश्वं
 कर्मा योनः पिता नृपते नृस्पतो देहि ॥ ५८ ॥ ॥ इति वाजसनेयसंहिता पाठे
 चतुस्त्रिंशतिमोऽध्यायः ॥ ॥ अपेतः । अपेतो मनुपण्यो सुम्ना देवपीयवः
 अस्य लोकोऽनुतावतः । ह्युभिरहो भिरक्तुभिर्घ्नं क्तं घ्नं मोददा ह्यवसा
 नं मस्मे ॥ १ ॥ सविताते । सविताते शरीरे ह्यः पृथिव्यां लोकमिच्छत ॥ त

सं०

१११

तस्मै युज्यतामुत्तियाः॥२॥ वायुः पुनातु। सविता प्रमात्यमे शुजिंसा
सूर्यस्वर्चसा॥ विमुञ्चतामुत्तियाः॥३॥ अश्वत्थे वः। अश्वत्थे
वो निषदनम्यर्णे वो वसति कृता॥ गोभाजः इक्षिला सथयत्सुनवथ
पूरुषम्॥४॥ सविता ते। सविता ते शरीराणि मातुरुपस्थः आवपतु॥
तस्मै पृथिविशम्व॥५॥ प्रजापतौ ह्या। देवताया मुपोदके लोके निद
धाम्पसो॥ अपनः शोश्वदुद्यम्॥६॥ परम्हृत्पो। परम्हृत्पोऽनुप

धीः

१११

रेहि पन्थां व्यस्तेऽत्र न्यऽइते रो देवयातात॥ चक्षुः समंते शृण्वन्ते ते च वी मि
मानः प्रजा एं री रिषे मोत वी रान॥७॥ शंघातः। शंघातः शः हिते घृणिः
शतै भवत्विष्टकाः॥ शतै भवत्सुग्नयः पार्थिवा सो माह्या भिष्टुश्चन॥८॥
कल्पन्ताते। कल्पन्ताते दिशस्तुङ्गमापः शिवतमास्तुङ्गमावतु सिन्ध
वः॥ अत्र रिहः शिवतुङ्गमा कल्पन्ताते दिशः सर्वाः॥९॥ अश्मन्वती
रीयते॥ अश्मन्वती रीयते सर्वाः भद्रमुत्तिष्ठतु प्रतरता सखायः। अत्रा

सै० जहीमो शिवायेऽ असंश्रु वा न्नयमुत्तरेमा भिवा जान ॥१०॥ अणायम।
 ११२ अणायमपेकि विषमपेकृत्पामपोरपः॥ अणामार्गस्त्वमुस्मदपंडुः
 अणुचुव ॥११॥ सुमित्रियानः। सुमित्रियानऽ आपऽ उषधयः सनुदुमि वि
 यास्तस्मै सनुद्योस्मान्देष्टुयश्च वयद्विष्मः ॥१२॥ अनुद्वाहं। मन्वार
 भामहे सौरभेयं ॥ स्वस्तये ॥ सनऽ इन्द्रऽ इव देवेभ्यो वद्विः सत्तारणो श्रीः
 भव ॥१३॥ उद्दुयत्तमं सुस्पृष्टिपुत्रपत्तऽ उत्तरम ॥ देवदेवत्रास्यमग ११२

न्मज्जपोतिरुत्तमम ॥१४॥ इमञ्जीवेज्जः। परिधिद्वधामिमैषानुगादप
 रोऽ अर्थमेतम ॥ शतञ्जीवतुशरदः पुरुचीरत्तमृत्पुम्दधताम्पर्वतेन ॥१५॥
 अणुऽ आयुं ॥ वि। पवसऽ आयुवोर्जमिषश्चनः ॥ आरेवाधस्वदुछुनाम
 १६॥ आयुष्मानग्ने। हविषा वृधानो घृतप्रतीको घृतयो निरेधि ॥ घृतम
 त्वा मधुवारुगव्यमितेव पुत्रमभिरक्षतादिमात्स्वाहा ॥१७॥ परिमे। गा
 मनेषतपय्यग्निमर्हधत ॥ देवेभ्यः कृतुश्च वः कऽ इमा ॥१८॥ आदधसति ॥

सै० ॥२॥ कृष्णादमुष्मिन् ॥ कृष्णादमुष्मिन् हिणो मिहुरं व्यमराज्यं ऊ
 ११३ छतुरिषवाहः ॥ इहेवायमितरो जातवेदादेवे ज्यो हव्यं बहनु अजान
 न ॥ ११ ॥ बहवपा म ॥ बहवपा ज्ञातवेदः पितृ ज्यो यवेना न्वेत्यनिहि
 तान्परुके ॥ मेदसः कुह्याऽउपतान् ववन्नु सत्याऽएषामाशिसः सन्न
 मता ॥ १० ॥ स्वाहा ॥ २० ॥ स्योनाष्टयिवि ॥ नो भवानृक्षरानिवेशनी ॥ यच्छ्री श्रीः
 नः शर्मसुप्रथाः ॥ अपनः शोभुवदुद्यम ॥ २१ ॥ अश्ममाह्वम ॥ अश्मा ११३

त्वमधिजातो रिसित्वदयज्ञायताम्यनः ॥ असौ सुगार्थि लोकाय स्वाहा ॥
 २२ ॥ ॥ इति वाजसनेयसंहिता पाठे पंचविंशति मोक्षायः ॥ ३५ ॥ ॥
 अवम्बावम ॥ अवम्बावम्यपद्ये मनो यनुः अपद्ये साम आणम्यपद्ये
 वनुः ॥ अत्रम्यपद्ये ॥ द्याभोजः सहोजो मयि आणापानो ॥ १ ॥ यन्मे
 छिद्वद्वनुषो हृदयस्य मनसो वाति तृणमृहस्पतिर्मे तद्वधातु ॥ २ ॥
 नो भवतु भुवनस्य स्पतिः ॥ ३ ॥ भूर्ज्वः ॥ भूर्ज्वः स्वः ॥ तत्सवितुर्वरे

सं० ११४ एयं गीर्वा देवस्य धीमहि । धियो यो नः प्रचोदयात् ॥ ३ ॥ कयानः । क
 यानश्चित्रः । आभुवहती । सदा हृदः सखा ॥ कयाश विष्णुया हुता ॥ ४ ॥
 कल्पा । सत्यो मदानाम्महि ह्यो मत्सुदन्धसः ॥ दृढा विदा रुजे धसु
 ५ ॥ अभीषणः । अभीषणः सखी नाम विताज रित्पणाम् ॥ शतं प्रवा
 स्मृतिमिः ॥ ६ ॥ कया त्वम् । कया त्वनः । कृत्याभिः प्रमदसे वृषतः ॥ श्रीः
 कया रत्नोत्प्लुः । आभर ॥ ७ ॥ इन्द्रो विष्णुः स्य रजति ॥ शनोः । अक्ष ११४

द्विपदेशः । अतुष्पदे ॥ ८ ॥ शनो मित्रः । शंघरुणः । शनो भवत्वर्षमा ॥
 शनः । इन्द्रो वृहस्पतिः । शनो विष्णु रुक्मः ॥ ९ ॥ शनो वातः । पव
 ता एं शनः । सप्तपुष्पः ॥ शनः । कनिष्कः । ददेवः । पुर्जन्योः । अभिवर्षतु ।
 १० ॥ अहानि शम् । अहानि शम् । वतुनः । शः । रात्रीः । प्रतिधीयताम् ॥
 शनः । इन्द्राग्नी भवतामवोभिः । शनः । इन्द्रा वरुणा रात हृद्या ॥ शनः । इन्द्रा
 पुष्पाद्याजसातो शमिद्रा सोमा सुविता यशं योः ॥ ११ ॥ शनः । शनो

सं० देवीरुभिष्टयः आपोभवन्नुपीतये ॥ शंखोरुभिस्त्रवन्नुनः ॥ १२॥ स्पोना
 १२५ पृथिवि। नोभवानृक्षरानिवेशनी ॥ यस्त्रानः शर्मसप्रथाः ॥ १३॥ आ
 पोहि। घामयोभुवरत्नानः कुर्जेदधातन ॥ मुहेरणायचक्षसे ॥ १४॥ सो
 वः। शिवतमोरसस्त्रस्यभाजयतेहनः ॥ उशतीरिवमातरः ॥ १५॥ तस्मा
 ऽअरम्। तस्माऽअरम्। मामवोषस्पत्नयायजिन्वय ॥ आपोजनयथाव श्रीः
 नः ॥ १६॥ द्यौःशान्तिः। द्यौःशान्तिरुत्तरिदृशान्तिः पृथिवीशान्तिरापःशा १२५

तिरोमधयःशान्तिः ॥ चनस्पतयुःशान्तिर्विश्वेदेवाःशान्तिर्वस्मशान्तिः
 सर्वदृशान्तिःशान्तिरेवशान्तिःसामाशान्तिरेधि ॥ १७॥ हतेदृष्टं ह। मामिद्व
 स्पमाचक्षसासर्वाणिभूतानिसमीक्षताम् ॥ मिद्वस्याहचक्षसासर्वाणि
 भूतानिसमीक्षे ॥ मिद्वस्पचक्षुषासमीक्षामहे ॥ १८॥ हतेदृष्टं ह। मा ॥ ऊपो
 क्रौंसुहृशिजीघ्यासुओक्रौंसुहृशिजीघ्यासम् ॥ १९॥ नमस्ते। नमस्तेह
 रसेशोचिषेनमस्तेऽअस्त्वचिषे ॥ अन्वोस्तेऽअस्मत्पनुहेतयःपावको

सं० ११७ मुखाय त्वामुखस्य त्वाशीर्षे ॥ ३ ॥ देव्यो वम्भः । देव्यो वम्भो भूतस्य प्रथ
मुत्ता मुखस्य वो ह्यशिरो राह्या स देवयजने पृथिव्या ॥ मुखाय त्वामुखस्य
त्वाशीर्षे ॥ ४ ॥ शतम् १०० ॥ इत्युत्पये । इत्युत्पये । आसीन्मुखस्य ते ह्य
शिरो राह्या स देवयजने पृथिव्या ॥ मुखाय त्वामुखस्य त्वाशीर्षे ॥ ५ ॥
इदुस्यो जः ॥ इदुस्यो जस्य मुखस्य वो ह्यस्य शिरो राह्या स देवयजने पृ
थिव्या ॥ मुखाय त्वामुखस्य त्वाशीर्षे । मुखाय त्वामुखस्य त्वाशीर्षे ।

श्रीः
११७

मुखाय त्वामुखस्य त्वाशीर्षे ॥ ६ ॥ प्रेतो प्रेतु ब्रह्मणस्पतिः प्रदेव्ये तु सु
नृता ॥ अर्द्धा वीरनर्यस्युक्तिराधस देवाद्यस्तनयनुनः ॥ मुखाय त्वामुख
स्य त्वाशीर्षे ॥ मुखाय त्वामुखस्य त्वाशीर्षे ॥ मुखाय त्वामुखस्य त्वाशीर्षे
॥ मुखस्य शिरः । मुखस्य शिरोसि । मुखाय त्वामुखस्य त्वाशीर्षे । मुखस्य
शिरोसि । मुखाय त्वामुखस्य त्वाशीर्षे । मुखस्य शिरोसि । मुखाय त्वामु
खस्य त्वाशीर्षे । मुखाय त्वामुखस्य त्वाशीर्षे । मुखाय त्वामुखस्य त्वा

मखायत्वा मुखस्यत्वा शीर्षे ॥

सं० ११८ शीर्षे मखायत्वा मुखस्यत्वा शीर्षे ॥ ८॥ अश्वस्यत्वा अश्वस्यत्वा ह
क्षः शुक्लाधूपयामि देवयजने पृथिव्याः ॥ मखायत्वा मुखस्यत्वा शी
र्षे ॥ अश्वस्यत्वा हक्षः शुक्लाधूपयामि देवयजने पृथिव्याः ॥ मखा
यत्वा मुखस्यत्वा शीर्षे ॥ अश्वस्यत्वा हक्षः शुक्लाधूपयामि देवयजने
पृथिव्याः ॥ मखायत्वा मुखस्यत्वा शीर्षे मखायत्वा मुखस्यत्वा शीर्षे ॥ श्रीः
मखायत्वा मुखस्यत्वा शीर्षे मखायत्वा मुखस्यत्वा शीर्षे ॥ ९॥ अजवे ११८

मखायत्वा मुखस्यत्वा शीर्षे २

त्वा अजवेत्वा साधवेत्वा सुक्षित्वेत्वा ॥ मखायत्वा मुखस्यत्वा शीर्षे ॥ म
खायत्वा मुखस्यत्वा शीर्षे ॥ १०॥ यमायत्वा मखायत्वा सूर्यस्यत्वा तप
से ॥ देवत्वा सविता महुतं कृष्टिद्याः सण्डं स्पृशे स्याहि ॥ अचिरं सि
शो विरसितपो सि ॥ ११॥ अनाधृष्टा पुरस्तात् अनाधृष्टा पुरस्तादग्नेरा
धिपत्यः आयुर्मेदाः पुत्रवती दक्षिणतः इदुस्याधिपत्ये पुत्रा मेदाः ॥
सुमदा पश्चाद्देवस्य सवितुराधिपत्ये रायस्योष मेदाः ॥ विधितिरुपरि

वर्तुर्मेदाः आयुर्मेदाः पुत्रवती दक्षिणतः इदुस्याधिपत्ये पुत्रा मेदाः ॥

सै० हृद् हृदस्य ते राधिपत्यः ॥ ३ ॥ जो मेदा विश्वा ज्ञो माना ह्यस्मा हिमनो
 ११९ रश्मिः ॥ १२ ॥ स्वाहा मरुद्भिः । स्वाहा मरुद्भिः परिश्रियस्व दिवः सां
 स्पृशस्पाहि ॥ मधुमधुमधु ॥ १३ ॥ गङ्गा देवानां म । गङ्गा देवानां स्पि
 तामती नाम्पतिः प्रजानां म ॥ सन्देवो देवेन स वित्रागत सः सूर्येण
 रोचते ॥ १४ ॥ समग्निः । समग्निरग्निना गत स देवेन स वित्रागत सः श्रीः
 सूर्येण रोचते ॥ स्वाहा समग्निस्त्रयसागत स देवेन स वित्रागत सः सूर्ये ११९

एण हुरुवत ॥ १५ ॥ धर्ता दिवः । धर्ता दिवो विभाति तपस स्पृथि च्या न्युता
 देवो देवानां म मर्त्यस्त्रिपो जाः ॥ स्वाच मस्मे नियच्छ देवा युवम ॥ १६ ॥ अ
 पश्य झोपाम । अपश्य झोपाम निपद्यमानमावपरावपथि मिश्ररत्नम
 ससुद्धीची । सविष्ट्वीर्घसानु । अवरीवर्ति भुवनेष्वर्तः ॥ १७ ॥ विश्वासा
 नुवाम । विश्वासा नुवाम्यते विश्वास्प मनसस्प्यते विश्वास्प घवसस्प
 ते सर्वस्य घवसस्प्यते ॥ देवश्च देव घर्म देवो देवा न्याह्य च प्रावी

सै० १२० रनुवा देव वीतये ॥ मधुमा ङ्गी ज्ञाम्मधुमा ध्रुवी ज्ञाम् ॥ १८ ॥ हृदे ह्या
 हृदे ह्या मनै से ह्या दिवे ह्या सूर्या य ह्या ॥ ऊर्ध्वे ऽत्र चरद्विदे वे सुधे
 हि ॥ १९ ॥ पितानः ॥ पितानो सि पितानो बो धिन मत्ते ऽ अक्तु मामा हि
 ऽ सीः ॥ त्वष्टे मत्त ह्या सवे म पुत्रा न्य भून्म वि धे हि प्रजा मस्मा सुधे ह्य
 रिष्टा हृत् सह पत्न्या भूया सम ॥ २० ॥ अहः केतना जुषता ए सुज्यो श्रीः
 तिर्ज्यो ति मा स्वाहा ॥ रात्रिः केतना जुषता ए सुज्यो तिर्ज्यो ति मा स्वाहा १२०

हा ॥ २१ ॥ ॥ इति वाजसनेयसंहिता पाठे सप्तविंशति मोक्षायः ॥ ॥
 देवस्य ह्या सवितुः ससवे श्विनोर्वाहु ज्ञाम् सुहो हस्तौ ज्ञाम् ॥ अ
 हृदे दिह्ये रात्रा सि ॥ १ ॥ इडः एहि इडः ऐह्यदितुः एहि सरस्वत्ये हि
 असावे ह्यसावे ह्यसावे ह्यसावे हि ॥ २ ॥ अदिह्ये रात्रा सी इह्याऽऽ
 क्षीर्षः ॥ पूषा सि धुम्मायि दी ष्व ॥ ३ ॥ अश्वि ज्ञामि न्वस्व ॥ अश्वि
 ज्ञामि न्वस्व सरस्वत्ये पि न्वस्वे इय पि न्वस्व ॥ स्वाहे न्द्वस्वाहे न्द्वस्व

सै १२१ त्वाहे इवत ॥ ४ ॥ यस्ते । यस्ते स्तनः । शशयो यो मयो भूर्ध्वो रत्नधा च सुवि
द्योः सुदत्रः ॥ येन विष्णुः प्रक्या सिवाय्याणि सरस्वति तमि ह धाते वे कः ।
उर्ध्वतरि ह मन्वे मि ॥ ५ ॥ गायत्र्यं शुद्धः । गायत्र्यं शुद्धो सित्रैः शुभं शुद्धो
सिद्धावा पृथिवी न्यात्वा परिगृह्णाम्यत रित्तेणो पयच्छामि ॥ इष्टांश्चि
नाम धनः सारघस्य धर्मम्यात वसवो यजतु वा ॥ स्वाहा सूर्यस्य सूर्य श्रीः
येष्टुष्टि वने ये ॥ ६ ॥ समुद्राय स्वाहा । समुद्राय स्वाहा ता य स्वाहा सरिताय १२१

स्वाहा ता य स्वाहा ॥ अनाधुम्याय स्वाहा ता य स्वाहा प्रतिधुम्याय स्वाहा
ता य स्वाहा अवस्य वे स्वाहा ता य स्वाहा शिमिदाय स्वाहा ता य स्वाहा ॥ ७ ॥
इष्टाय स्वाहा च सुमते रुद्रवते स्वाहे इष्टाय स्वाहा दित्यवते स्वाहे इष्टाय स्वाहा मिमा
तिग्नौ स्वाहा ॥ सवित्रे स्वाहा । अशुमते विभुमते द्याजवते स्वाहा च हस्पतये
स्वाहा विष्णवे स्वाहा ॥ ८ ॥ यमाय स्वाहा । यमाय स्वाहा रस्वते पितुम
ते स्वाहा ॥ स्वाहा धर्माय स्वाहा धर्मः पितृ ॥ ९ ॥ विष्णुः । आशाः । वि

सं० रात्रिः केतुं नाश्रुषं सुज्जोतिर्ज्योतिषा स्वाहा ॥ मधुहुतमिद्वतमे
 १२३ अग्नावशमि ते देवघर्मनमस्तेऽअरक्तमामाहिंसीः ॥ १६ ॥ अभू
 मम । अभूमममहिमा दिवं द्विषो बभूवसु अथाः ॥ उत अश्रवसाष्टयि
 वीं सृसीदस्वमहाशं ॥ असिरो वस्वदेववीतमः ॥ द्विधूममग्नेऽअरु
 षमिमेष्टुसृजप्रशस्तदर्शितम् ॥ १७ ॥ याते । घर्मदिद्याशुगपागा श्रीः
 युत्रां हविर्होने ॥ सातुऽआप्पायता निष्ठा यता तस्यैते स्वाहा ॥ १२३

याते घर्मातिरिहेशुगपात्रिहृष्टा ग्रीह्वे ॥ सातुऽआप्पायता निष्ठा
 यता तस्यैते स्वाहा ॥ याते घर्मष्टयिद्यां शुगपाजगत्यां सदस्याः ।
 सातुऽआप्पायता निष्ठा यता तस्यैते स्वाहा ॥ १८ ॥ हव्रस्पत्या । पर
 स्याय हव्रस्मण हव्रमपाहि ॥ विशाखा धर्मणा वयमनुक्ता मामसु
 विताय न द्यसे ॥ १९ ॥ चतुःस्रक्किर्नाभिः । चतुःस्रक्किर्नाभिर्जतस्य
 सुप्रथाः स नो विष्वायुः सुप्रथाः स नः सुर्वायुः सुप्रथाः ॥ अपुहेषो

सै० : अपहरो न्यञ्जतस्य सञ्चिम ॥ २० ॥ यमेतत् । यमेतत्ते प्रीषते नवकुल
 १२४ चावप्पायस्व ॥ बर्हिषी महि ववयमावप्पासिषी महि ॥ २१ ॥ अविक्ता
 दहृषा । अविक्ता दहृषा हरिर्महास्मिन्नो नदर्शितः ॥ सः सूर्येण दिव्य
 तदुदधिर्निधिः ॥ २२ ॥ सुमित्रियातः । सुमित्रियातः आपः ऊषधयः
 सन्तु दुर्मित्रियास्तस्मै सन्तु योऽस्मान्देष्टुं यत्र वयं हि ममे ॥ २३ ॥ उह श्रीः
 यम । उह्यत मसस्प रितुः पश्यन्तु उत्तरम् ॥ देवदेव त्रासूर्यमगन्मा १२४

ज्योतिरुत्तम ॥ २४ ॥ एषोसि । एषोस्येधिषी महि समिदसिते ज्योसिते ज्योम
 यिधेहि ॥ २५ ॥ यावन्ती द्यावा पृथिवी । यावच्च सप्तसिन्धवो दितस्त्यरे ॥ ता
 वन्न मिद्वते ग्रहं गृह्णात्तु मयि गृह्णात्तु मयि गृह्णात्तु मयि गृह्णात्तु मयि गृह्णात्तु मयि
 त्यात् । मयि त्यदिद्विगृह्णात्तु मयि दत्तो मयि कृतः ॥ यर्मस्त्रिभुग्विराज
 तिविराज ज्योतिषा सहस्रस्मृणा तेजसा सह ॥ २७ ॥ पयसोरेतः । पयसोरे
 तः द्यावतः तस्य दोहं मयी मयुत्तरा मुत्तरा ॥ समाम ॥ विषः सहस्रकाले

सं० १२५ दत्तस्य ते सुषुम्णास्य ते सुषुम्णाग्निदुतः॥ इन्द्रपीतस्य प्रजापतिम
क्षितस्य मधुमतः उपहृतः उपहृतस्य भक्षयामि॥ २६॥ ॥ इति वाज
सनेयसंहितापाठे अष्टाविंशतिमोऽध्यायः॥ ॥ स्वाहा प्राणे इन्द्रः।
स्वाहा प्राणे इन्द्रः साधिपतिके इन्द्रः॥ पृथिव्ये स्वाहा अग्नये स्वाहा त्रि
दाय स्वाहा वायवे स्वाहा॥ दिवे स्वाहा सूर्य्ये स्वाहा॥ १॥ दिग्यः स्वा श्रीः
हा। चन्द्राय स्वाहा नक्षत्रे इन्द्रः स्वाहा इन्द्रः स्वाहा वरुणाय स्वाहा॥ ना १२५

इन्द्रे स्वाहा पूताय स्वाहा॥ २॥ वावे स्वाहा। प्राणाय स्वाहा प्राणाय स्वा
हा॥ चक्षुषे स्वाहा चक्षुषे स्वाहा अत्राय स्वाहा अत्राय स्वाहा अत्राय स्वाहा
अत्राय स्वाहा॥ ३॥ मनसः कामसः। मनसः काममाकृतिं वाचः सत्यमग्नी
य॥ पशूनां रूपमन्नं सुरसो यशः श्रीः श्रयतां मयि स्वाहा॥ ४॥ प्रजा
पतिः सत्रियमाणः संप्राद्वंशुतो वैश्वदेवः सः सुतो धर्मः सर्वं कृ
त्स्नेन उद्यतः॥ आश्विनः पयस्यानीयमाने पौष्णे धिष्ण्य दमाने मा

स० रुतः कथं न॥ मेघः शरसि सत्तायमाने द्वायद्योऽद्वयमाणिऽ आग्नेयो
 १२६ इयमानो द्वाग्धुतः॥ ५॥ सविता प्रथमोऽहन्नग्निद्वितीये वायुस्त्रितीयऽ
 आदित्यश्चतुर्थ्ये वदमाऽपचमऽऽतुऽ षष्ठे मरुतऽ सप्तमे बृहस्पतिरष्टमे
 मित्रो नवमे वरुणो दशमऽ इन्द्रऽ एकादशे विश्वे देवा द्वादशे॥ ६॥ उग्र
 श्च। भीमश्च द्वा तश्च धनिश्च॥ सा सद्वांश्च। भियश्चावे धि क्षिपः स्वाहा॥ श्रीः
 ॥ ७॥ अग्निर्हृदये न। अग्निर्हृदये न। शनिर्हृदयाग्रेण पशुपतिर्हृ १२६

त्स्वहृदये न भवस्य क्ता॥ शर्वमम तस्माद्वाग्मी भानमनुना महादेवम
 न्नः पराद्ये नो गृन्दे वं वनिष्टुना वसिष्ट हनुः शिङ्गी निकोशाग्नाम॥ ८॥
 उग्रं ह्योहितेन। मित्रो सो ब्रह्मेन रुद्रो ब्रह्मेने इन्द्रो ब्रह्मेने मरुतो
 बलेन सा ह्यग्नाम्भुदा॥ भवस्य कण्ठो रुद्रो ह्यग्नाः कृष्णश्चर्ममहादेवस्य स
 कृच्छर्वस्य वनिष्टुः पशुपतेः पुरीतत्॥ ९॥ लोमश्च स्वाहा। लोमश्च स्वाहा
 लोमश्च स्वाहा त्वे स्वाहा त्वे स्वाहा लोहिताय स्वाहा लोहिताय स्वाहा

सं० मेदोऽऽः स्वाहा मेदोऽऽः स्वाहा॥ मा० सेऽऽः स्वाहा मा० सेऽऽः स्वाहा
 १३) स्वावोऽऽः स्वाहा स्वावोऽऽः स्वाहा स्थवोऽऽः स्वाहा स्थवोऽऽः स्वाहा मज्जोऽऽः
 स्वाहा मज्जोऽऽः स्वाहा॥ रेतो से स्वाहा पायवे स्वाहा॥ १०॥ आया साय स्वा
 हा आया साय स्वाहा संय्या साय स्वाहा विया साय स्वाहा ह्या साय स्वाहा॥
 शुचे स्वाहा शोचते स्वाहा शोचमानाय स्वाहा शोकाय स्वाहा॥ ११॥ तपसे श्रीः
 स्वाहा॥ तपति स्वाहा तप्यते स्वाहा तप्यमानाय स्वाहा तप्ताय स्वाहा दुर्मर्मा १२९

यु स्वाहा॥ निष्कृते स्वाहा प्रायश्चित्ते स्वाहा भेषजाय स्वाहा॥ १२॥ युमाय
 स्वाहा॥ युमाय स्वाहा तकाय स्वाहा मृत्यवे स्वाहा॥ अस्मिणे स्वाहा अस्मिह
 स्वाहा॥ त्वाये विष्णवे देवेभ्यो स्वाहा द्यावा पृथिवी स्वाहा॥ १३॥ ॥ इ
 ति वाजसनेयसंहिता पाठे एकोनचत्वारिंशति मोक्षायः॥ ॥ ईशा वास्य
 त्स्यम॥ ईशा वास्य॥ मिदं सर्वं यस्मिन् भुजगं त्याज्यात्॥ तेन तप्यन्ते को न भुञ्जी
 श्यामाष्टधः कस्य सिद्धं नम॥ १॥ कुर्वन्नेव॥ कुर्वन्नेव ह कर्मणि जिजीविषे

सं० छतः समाः॥ एव ह्यपि नान्यथेतीरस्मिन् कर्म लिप्यते नरे॥ २॥ असु सु
१२८ नामा असु सु नामते लोकाः अन्धेन तमसा वृताः॥ तांस्ते प्रेत्यापि गच्छन्ति
ये केचात्कमह नो जनाः॥ ३॥ अने जदेकम अने जदेक कर्म न सो जवीयो ने न
हेवाः आशु वन्धुर्वमरात्॥ तद्वावतो न्यानत्येति तिष्ठत्तस्मिन् पो मातरि
श्चादधाति॥ ४॥ तदेजति तदेजति तन्नेजति तद्देतदवत्तिके॥ तदत्तरस्य श्रीः
सर्वस्य तदु सर्वस्यास्य वाह्यतः॥ ५॥ यस्तु सर्वणि भूता आत्माने वा नु १२८

पश्यति॥ सर्वभूतेषु चात्मानं ततो न विचिंक्षति॥ ६॥ यस्मिन् सर्वणि भू
ता आत्मेनैवाभूद्भिजानते॥ तत्र को मोहः कः शोकः एकत्वमनुपश्यतः॥ ७॥
सपरिः सपर्यगाद्युक्तमकायमद्राणमस्राविरः शुद्धमपापविद्धम॥ क
विर्मना चीपरिभूः स्वयन्मूर्ध्ना यातश्च तोर्यान्वदधाच्छाश्वती ज्ञाः समा ज्ञा
॥ ८॥ अन्धतमः अन्धतमः अविशति ये स मृतिमुपासते॥ ततो भूयः इव ते तमो
यः उ स मृत्या ए रताः॥ ९॥ अन्यदेवा अन्यदेवा दुःसः ज्ञवा दुन्यदो दु रसम

सं० वात्॥ इति शुश्रुमुधीराणां येन स हिववसिरे॥ १०॥ समृतिश्च॥ संहिते च
 १२९ विनाशाय वसतद्देहोभयं सह॥ विनाशेन मृत्युतीर्त्वासि मृत्या मृतमश्रु
 ते॥ ११॥ अन्धतमः॥ अन्धतमः अविशति ये विद्यामुपासते॥ ततो भयः श्वते
 तमो यः उ विद्यायां एताः॥ १२॥ अन्यदेवा॥ अन्यदेवाहुर्विद्यायाः अन्य
 दाहुरविद्यायाः॥ इति शुश्रुमुधीराणां येन स हिववसिरे॥ १३॥ विद्याश्च श्रीः
 विद्याश्चाविद्यावयसद्देहोभयं सह॥ अविद्याया मृत्युतीर्त्वा विद्याया मृत्यु १२९

वायुरनिलम्
 सं० तमश्नुते॥ १४॥ वायुरनिलममृतमथेदन्नस्मात्तु शरीरम्॥ ३३॥ क्रतो
 १३० स्मर॥ क्तिवे स्मर॥ कृतं स्मर॥ १५॥ अमेनय॥ सुपथारायेऽनुस्मान्वि
 श्वा निदेव द्युना निविह्वान॥ युयो ह्युस्मज्जुहुराण मेनो धरिष्वोतेन
 मः उक्तिस्त्रिधेम॥ १६॥ हिरण्मयेन पात्रेण॥ सत्यस्यापिहितमूर्खम्॥ यो
 सावादिह्ये पुरुषः सोसावहम्॥ १७॥ ३३॥ खम्ब्रम्॥ ॥ इति वा श्रीः
 जसनेयसंहिताया द्वीगर्घपाठे चत्वारिंशोऽध्यायः॥ ॥ १३०

